

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİLERİN EKONOMİK UYUMU
GAZİANTEP İNÖNÜ CADDESİNDEKİ ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ
(2011 – 2019)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
MEHMET VELİ KOYUNÇU

GAZİANTEP – 2019

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİLERİN EKONOMİK UYUMU
GAZİANTEP İNÖNÜ CADDESİNDEKİ ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ
(2011 – 2019)

HAZIRLAYAN
MEHMET VELİ KOYUNÇU

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. Emel TOPCU

GAZİANTEP – 2019

KABUL VE ONAY

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE YÜKSEK LİSANS KABUL VE ONAY FORMU

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Mehmet Veli KOYUNCU** tarafından hazırlanan “Türkiye’deki Suriyelilerin Ekonomik Uyumu Gaziantep İnönü Caddesindeki Örnek Olay İncelemesi (2011-2019)” başlıklı tez, 02 / 07 / 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Görevi

Unvanı, Adı ve Soyadı

İmzası:

Kurumu/Üniversitesi

Jüri Başkanı

Doç. Dr. Emel TOPÇU

Tez Danışmanı

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Tuba BÜYÜKBEŞE

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Mesut ŞÖHRET

Gaziantep Üniversitesi

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mazlum ÇELİK
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi / Doktora Tezi olarak sunduğum “**Türkiye’deki Suriyelilerin Ekonomik Uyumunu: Gaziantep İnönü Caddesindeki Örnek Olay İncelemesi (2011-2019)**” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.
...../...../.....

Mehmet Veli KOYUNÇU

ÖNSÖZ

Arap Baharının etki ettiği Suriye’de tam anlamıyla bir iç savaş yaşanmaktadır. Savaştan kaçan Suriyelilerin yaklaşık 3,5 milyonu Suriye’nin sınır komşusu olan Türkiye’ye göç etmiş bulunmaktadır. Türkiye’ye göç eden Suriyelilerin yaklaşık 430 bini Suriye sınırına yakın olan Gaziantep’te ikamet etmektedir. Suriye’de iç savaşın bitmemesi, yapılan tüm zirvelere rağmen bir türlü çözüme ulaşmamasından dolayı Türkiye’ye göç etmiş olan Suriyelilerin de geri dönüşlerini zorlaştırmıştır. Bu nedenle Türkiye Gaziantep ilinde bulunan Suriyelilerin özellikle Gaziantep ekonomisine dâhil edilmesi için ekonomik uyum gerekmektedir. Bu çalışmada da Gaziantep İnönü caddesinde küçük ölçekli işletme açan Suriyeliler ile Örnek Olay incelemesi yapılmıştır. İnönü caddesinde küçük ölçekli işletme açan 44 işyeri sahibi Suriyeli ve 10 Türk işyeri ile derinlemesine mülakatlar yapılmış ve ekonomik uyumları ilk kaynaktan araştırılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmayı sonuçlandırmamda desteğini benden esirgemeyen, sahip olduğu engin mesleki bilgisiyle kıymetli zamanını ayırıp bana rehberlik eden, çalışma disiplinine ve profesyonelliğe önem veren ve araştırma yeteneğimin gelişmesine katkıda bulunan değerli danışman hocam Doç. Dr. Emel TOPÇU’ya teşekkürü bir borç biliyor ve şükranlarımı sunuyorum, çalışmanın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Gaziantep, 2018

Mehmet Veli KOYUNÇU

ÖZET

Bu çalışmada 2011 yılından itibaren Suriye'den iç savaştan dolayı Türkiye Gaziantep iline göç etmiş Suriyelilerin ekonomik uyumu araştırılmıştır. Türkiye'de Mayıs 2019 tarihi itibarıyla 3.603.088 (http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, 2019) geçici koruma altında Suriye vatandaşı bulunmaktadır. Türkiye 3,6 milyon geçici koruma statüsündeki Suriyelilere ev sahipliği yapması, Türkiye'ye ağır ekonomik yük getirmektedir. Türkiye'de ikamet eden Suriyeliler için Türk ekonomisine dâhil edilmesi, Türk ekonomisine uyumu ve uyum yasalarına ihtiyacı olduğu açıktır. Türkiye'de yabancılar hakkında yapılan çeşitli yeni yasal düzenlemeler ve/ya kayıt dışı çalışmalar, Suriyelilerin Türkiye'de çeşitli sektörlerde çalışmaya başlamalarına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, Suriyelilerin de Türk ekonomisine dâhil olmaya başladıklarını söylemek mümkün olabilecektir. Ancak hukuki açıdan geçici koruma altındaki kişilerin çalışma izinleri, şirket kurmaları, vergi ödemeleri ve ekonomik hayatın birçok alanında halâ eksiklikler bulunmaktadır. Araştırma da Gaziantep İnönü caddesinde bulunan geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin küçük ölçekli işyeri açmaları Örnek Olay yöntemiyle araştırılmıştır. Ekonomik uyum ile ilgili 51 sorudan oluşan mülakat formu hazırlanmış ve 44 küçük ölçekli Suriyeli işletme ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Ayrıca ekonomik uyumun sağlanması için konuyu tek taraflı olmaması içinde Örnek Olay yöntemi ile 10 tane küçük ölçekli Türk işletmecisi ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Araştırma sonucunda bazı yönlerden eksikliklerle karşılaşmalarına rağmen, uyum süreçleri göz önünde bulundurulduğunda, Gaziantep ekonomisine uyum sağladıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Çalışanlar, Ekonomik Uyum, İstihdam, Gaziantep

ABSTRACT

In this study, due to the civil war in Syria since 2011 Turkey Gaziantep economic integration of Syrians who had migrated to the province were investigated. As of May 2019 in Turkey 3.603.088 (http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik Accessed: ,2019) there are Syrian citizens under temporary protection. Turkey is to host the Syrians on 3.6 million temporary protected status, which imposes a heavy economic burden on Turkey. The inclusion of the Turkish economy for the Syrians residing in Turkey, it is clear that compliance with the Turkish economy and the need for harmonization laws. several new legal regulations on foreigners in Turkey and / or unregistered work, allows Syrians to begin working in various sectors in Turkey. In this context, it will be possible to say that Syrians are also included in the Turkish economy. However, there are still shortcomings in many areas of legal life, such as work permits, establishment of companies, tax payments and economic life. In the research, small - scale workplaces of Syrians with temporary protection status in Gaziantep İnönü Street were investigated by using Case Study method. A questionnaire consisting of 51 questions about economic adjustment was prepared and an in-depth interview was conducted with 45 small-scale Syrian enterprises and 10 small-scale Turkish enterprises. Although they encounter some deficiencies in some aspects as a result of the research, it has been determined that they adapt to the economy of Gaziantep when adaptation processes are considered.

Keywords: SyrianWorkers, Economic Integration, Employment, Gaziantep

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	viii
GRAFİKLER LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.1.1. Problem Cümlesi.....	5
1.1.2. Alt Problemler	5
1.2. Araştırmanın Amacı.....	6
1.3. Literatür Taraması ve İlgili Çalışmalar	6
1.4. Araştırmanın Önemi	10
1.5. Araştırma Alanın Seçimi.....	11
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	12
1.7. Araştırmanın Sayıltıları.....	12
1.8. Tanımlar	12

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE	15
2.1.Kavramsal Çerçeve Olarak Göç Olgusu	15
2.1.1. Göçmen, Mültecilik ve Sığınmacı Kavramları.....	17

2.1.1.1. Göçmen Kavramı	17
2.1.1.2. Mültecilik Kavramı	18
2.1.1.2.1 Mülteci	19
2.1.1.2.2.Şartlı Mülteci	20
2.1.1.2.3.İkincil Koruma.....	20
2.1.1.2.4.Geçici Koruma	20
2.1.1.3. Sığınmacı Kavramı	21
2.1.2. Göçmenlerin Ekonomik Uyumu	22
2.1.3. Uyum Kavramı	26
2.1.4. Ekonomik Uyum ile ilgili Yasal Düzenlemeler	27
2.1.5. İş Piyasası	30
2.2. Kuramsal Çerçeve Olarak Göç Olgusu	32
2.2.1. İkili İşgücü Piyasası Kuramı	32
2.2.2 Göçmen İlişkiler Ağı (Network) Kuramı	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM.....	36
3.1.Araştırma Modeli.....	36
3.1.1. Örnek Olay Yönteminin Avantajları	37
3.1.2. Örnek Olay Yönteminin Dezavantajları	37
3.1.3. Örnek Olay Yönteminin Aşamaları	38
3.2. Evren ve Örneklem	40
3.3.Veri Toplama Araçları	40
3.4. Verilerin Toplanması	41
3.4.1. Belgeleri Toplama.....	41
3.4.2. Gözlem Yapma.	41
3.4.3. Görüşme	42
3.5. Verilerin Analizi	43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR.....	44
4.1. Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	44
4.1.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	44
4.1.2. Katılımcıların Türkiye’de Bulunma Süreleri.....	46
4.1.3. Katılımcıların Türkiye’de Çalışma İzni, İkamet İzni ve Göçmenlik Statüsü ile İlgili Durumları.....	47
4.1.4. Katılımcıların Türkiye’de Eğitim Durumları	49
4.1.5. Katılımcıların Türkiye’de Gelir Durumları	49
4.1.6. Katılımcıların Türkiye’de Oturdukları Ev İle İlgili Durumları	51
4.1.7. Katılımcıların Meslek Grubuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar	55
4.1.7.1. Katılımcıların Meslekleri ile ilgili Eğitim veya Kurs Alma Durumları	56
4.1.7.2. Katılımcıların İşyerlerinde Çalışma Süreleri ve Ek İş Yapma Durumları....	57
4.1.7.3. Katılımcıların Dil (Türkçe) Bilme Durumları.....	58
4.1.8. Katılımcıların Ekonomik Hayata Uyumlarını Etkileyen Etmenlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar	60
4.1.8.1. Katılımcıların Türk Vatandaşları ile İlişkileri.....	60
4.1.8.2. Katılımcıların Sattığı Ürünlerin Türk Vatandaşlarına Etkisi	62
4.1.8.3. Katılımcıların Türk İşçiler İle İlişkileri	63
4.1.8.4. Katılımcıların SGK ve Vergi Primleri Ödemeleri İle İlgili Veriler	64
4.1.8.5. Katılımcıların İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunundan Haberdar Durumları ..	65
4.1.8.6. Katılımcıların Türkiye’de Kalma İstekleri	66
4.1.8.7. Katılımcıların Ekonomik Uyumları	69
4.1.9. Katılımcıların İş Hayatı ve Zorlukları İle İlişkin Bulgular ve Yorumlar	72
4.1.9.1. Katılımcıların İşyeri Açma Önündeki Engeller	72
4.1.9.2. Katılımcıların Aldıkları Maaş ve Ücretleri	75
4.1.9.3. Katılımcıların İşçi Haklarından Yararlanma Durumları	78

4.1.9.4.Katılımcıların Yaptıkları Meslek ile ilgili Durum ve Memnuniyetleri	80
4.1.10. Katılımcıların Sosyal Uyum İle İlişkin Bulgular ve Yorumlar	82
4.1.10.1.Katılımcıların Kültürleri ile ilgili Durumları	82
4.2. Küçük Ölçekli Türk İşletmeciler ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	83
4.2.1. Türk Katılımcıların ile Suriyeli İşletmeciler Hakkındaki Görüşleri	84
4.2.2. Türk İşletmeciler ile Suriyeli Vatandaşların İlişkileri	85
4.2.3. Türk Katılımcılara Göre Suriyeli İşletmecilerin İnönü Caddesini Seçme Nedenleri	86

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

5.1 Bulguların Teorik Kuram Çerçevesinde Tartışması.....	89
--	----

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER.....93

6.1.Sonuçlar	93
6.1.1. Araştırmaya Katılanların Mesleki Hayata Uyumlarına İlişkin Sonuçlar	94
6.1.2. Araştırmaya Katılanların Ekonomik Hayata Uyumlarına İlişkin Sonuçlar.....	94
6.1.3. Araştırmaya Katılanların Toplumsal Hayata Uyumlarına İlişkin Sonuçlar	96
6.1.4. Araştırmaya Katılanların İş Hayatındaki Zorluklara İlişkin Sonuçlar	98
6.2. Öneriler	99

KAYNAKÇA 101

EKLER 108

Ek 1. Gözlem Raporları	108
Ek 2. Fotoğraflar.....	111
Ek 3. Etik Kurul Formu	118

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	44
Tablo 2. Katılımcıların Türkiye’de Bulunma Süreleri	46
Tablo 3. Araştırmaya Katılanların Göçmenlik Statüsüne Göre Dağılımı	47
Tablo 4. Katılımcıların Çalışma İznine Göre Dağılımı	48
Tablo 5. Katılımcıların Resmi Kimlik Durumuna Göre Dağılımı	48
Tablo 6. Katılımcıların Türkiye’de Eğitim Durumları	49
Tablo 7. Araştırma Katılanların Aylık Ortalama Gelir Durumlarına Göre Dağılımı	49
Tablo 8. Araştırmaya Katılanların Aynı Evde Yaşadığı Kişi Sayısına Göre Dağılımı	51
Tablo 9. Araştırmaya Katılanların Konut Türüne Göre Dağılımı	53
Tablo 10. Araştırmaya Katılanların Oturdukları Konutun Oda Sayısına Göre Dağılımı ...	54
Tablo 11. Araştırmaya Katılanların Oturdukları Konutun Isınma Türüne Göre Dağılımı.	54
Tablo 12. Araştırmaya Katılanların Oturdukları Evde Kullandıkları Beyazeseşya Dağılımı	54
Tablo 13. Araştırmaya Katılanların Türkiye’deki Mesleklerine Göre Dağılımı	55
Tablo 14. Katılımcıların Ek İş Yapma Durumları	57
Tablo 15. Katılımcıların İşyerinde Çalışma Saatleri	57
Tablo 16. Katılımcıların Part time (Yarı zamanlı) ve Full time (Tam zamanlı) Çalışmalarına Göre Dağılımı	58
Tablo 17. Katılımcıların Türkçe Bilme Durumları	60
Tablo 18. Katılımcıların İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunundan Haberdar Durumları	65
Tablo 19. Katılımcıların Türkiye’de Kalma Durumları	66

GRAFİKLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Grafik 1. Katılımcıların Yaş Durumları	45
Grafik 2. Katılımcıların Türkiye’de Bulunma Süreleri	47
Grafik 3. Araştırmaya Katılanların Aylık Ortalama Gelir Durumlarını	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1. Entegrasyon Stratejisinin Boyutları	27
Şekil 2. Suriyelilerin Çalışma Çağındaki Yaş Ortalaması	31
Şekil 3. Suriyeli sayısının Gaziantep şehrindeki mahalle nüfuslarına göre oransal dağılışı	52

KISALTMALAR LİSTESİ

AFAD	:	Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı
BM	:	Birleşmiş Milletler
BMMYK	:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
ÇSGB	:	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
GKY	:	Geçici Koruma Yönetmeliği
ORSAM	:	Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi
SETA	:	Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşları
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TL	:	Türk Lirası
TOHAV	:	Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı
TTB	:	Türk Tabipler Birliği
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
USAK	:	Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
VB.	:	Ve benzeri

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Mart 2011’de Arap Baharının etki ettiği en son yerlerden birisi de Suriye ülkesi olmuştur. İlk başlarda Suriye halkı barışçıl bir şekilde hükümeti ve Suriye Başkanı olan Beşar Esad’ı protesto etmiştir. Ancak Suriye hükümeti olaylara sert bir şekilde müdahalede bulununca, protestolar şiddetlenmiş ve Suriye’deki durum halk ayaklanmasına dönüşmüştür. Suriye halkı, Beşar Esad’a ve hükümete karşı silahlanmış ve bu silahlanma sonucunda da ülke iç savaşa doğru gitmiştir. İki ateş arasında kalan Suriye halkı zor zamanlar geçirmiştir (Ulutaş, Kanat ve Acun, 2015: 8).

Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları, Suriye’ye sınırı olan başta Türkiye, Ürdün, Lübnan, Mısır ve Irak gibi komşu ülkelere göç etmişlerdir. Türk hükümetinin izlediği olumlu yöndeki politikalar, Türkiye coğrafi konumunun kıtalararası yol güzergâhında olması, Avrupa’ya gitmek isteyen göçmenler üzerinde etkili olmuştur (Erdoğan, 2014). Suriye ile 911 km sınırı olan Türkiye en çok Suriye vatandaşı kabul eden ülke olmuştur. Bunda en çok Türkiye’nin uyguladığı “Açık Kapı Politikası, Geri Göndermeme ve göç eden Suriyelilerin tümünü kabul etmesi” gibi politikaların, ayrıca Suriyelilerin her türlü ihtiyacı karşılanması ve diğer birçok insani yardım kampanyalarının yapılması etkili olmuştur. Türkiye dışındaki diğer komşu ülkelerde yaşayan Suriyeli sayısı düşerken ülkemizde yıllar geçtikçe artış yaşanmıştır (Öztürk ve Çoltu, 2016: 190).

Türkiye’ye ilk gelen Suriyeli grup, 29 Nisan 2011’de 252 Suriye vatandaşı Cilvegözü sınır kapısından giriş yapmıştır. Hükümet ilk gelen bu grubu Hatay’da açtığı kamplarda misafir etmiştir. Ayrıca göç edenlerin her türlü yiyecek, giyecek, sağlık gibi zorunlu ihtiyaçlarını da karşılamıştır ((AFAD), 2014: 4).

Türkiye’ye göç etme de diğer bir etkende, ortak kültürel ve tarihsel bağları nedeniyle Suriyelilerin Türkiye’ye göç etmelerinde etkili olmuştur. Suriyelilerin bir kısmı ilk başta kendileriyle akrabalık bağı olan Türk vatandaşlarının yanında kalmış, diğerleri de Türk hükümetinin sınıra yakın yaptığı kamplara yerleştirilmiştir. Suriyelilere karşı açık kapı politikası uygulayan Türkiye hiçbir sınır koymadan tüm Suriyelileri kabul etmiştir. Kamplar yetersiz olunca da Suriyeliler, şehirlerde kiraladıkları evlerde, maddi durumu olmayanlar da barakalarda, bodrum katlarında, garaj ve dükkân gibi zor şartlar altında yaşamlarını

sürdürmüşlerdir. Hiç durumu olmayanlardan bazıları ise göç edilen 2011 yılın ilk başlarında derme çatma yerlerde ve parklarda kalmışlardır (Kirişçi, 2014: 17).

Türkiye'nin farklı şehirlere yayılmış olan Suriyeliler için özellikle sınıra yakın şehirler de kurulmuş 21 çadır kent ve 6 konteyner kent bulunmaktadır. Buralarda yaşayan toplam 270 binin üzerinde Suriyeli yaşamaktadır. Geriye kalan yüzde 90'lık kesimde tüm Türkiye'ye yayılmış durumdadır. Toplam Suriyeli sayısı yaklaşık Türkiye nüfusunun yüzde 4-5'ine ulaşmıştır (2015 Türkiye Göç Raporu, 2016). Yapılan kamplarda yiyecek, sağlık, eğitim, sosyal aktiviteler, güvenlik, eğlence, ibadet, tercümanlık vb. birçok hizmet verilmektedir (Dizman, Geçici Koruma Politikası ve Türkiye'ye Sığınan Suriyeliler, 2012: 4). Önceleri olayların fazla süremeyeceği düşünülmüş ama savaşın giderek karmaşık hal almasının geri dönüşleri zorlaştıracığı görülmüştür. Bu durum, Türk hükümetini buna hukuki bir çözüm arayışına götürmüş ve 2013 yılında hükümet hukuki bir adım atarak, Suriyelilere “geçici koruma statüsü” verilmiştir. Suriyelilerin hukuki statüleri belirledikten sonra artık bundan sonra Suriyelilerin ekonomik alanda da uyumun sağlanması zorunlu hale gelmiştir (Ağır ve Sezik, 2015: 101).

Suriyelilerin genelde Türkiye özelde Gaziantep ilinde toplumsal ve ekonomik olmak üzere birçok alana etki ettiği açıkça görülmektedir. Türkiye'nin çekim merkezlerin başında gelen Gaziantep ili de, Suriye sınırına komşu olması ve tarihsel, kültürel, sosyal açıdan Suriye ile yakın ilişkiler içinde olması kente stratejik bir önem kazandırmaktadır. Gaziantep'in 2015 adrese dayalı nüfusu 1.931.836 hesaplanmış ve buna göre Suriyelilerin Gaziantep nüfusuna oranı yüzde 16.82 düzeyinde olmuştur. Bu da çok yüksek bir orandır (Arslan, Bozgeyik ve Alancıoğlu, 2016: 139).

Suriye'de savaş durulsa bile ülke içinde harap olmuş şehirlerin, yerle bir olmuş alt yapının onarılması, ülkenin yeniden inşası için Suriyeliler ile ekonomik, kültürel ve insani ilişkilerimiz uzun yıllar süreceği öngörülmektedir. Gaziantep ilinin ekonomik potansiyeli bu ilişkileri sürdürülebileceği yönündedir. Gaziantep halkının Suriyelilere karşı yaşanan birçok olumsuz olaylara, kargaşalara rağmen hoşgörülle karşılamış, fedakârlık yapmıştır. Halkın temel beklentileri, bu problemlere çözüm bulmak orta ve uzun vadeli planlar yapmak ve bu planları uygulamaktır (Gaziantep Ortak Akıl Raporu, 2014: 2).

Bu araştırmanın ilk bölümünde araştırmanın problemi, problem cümlesi ve alt problemler yer almaktadır. Çalışmanın devamında araştırmanın amacı, önemi, alan seçimi, sınırlılıklar ve tanımlamalar yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, göç ve göç ile ilgili kavramlar, göçün nedenleri ve sonuçları açıklanmaktadır. Devamında göç ile ilgili metodolojik kavramlar ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde ele alınmaktadır. Mülteci, göçmen, sığınmacı, ikincil koruma, geçici koruma, göç türleri ve şekillerine değinildikten sonra ekonomi ve uyum kavramları açıklanmıştır. Daha sonra ise göçün kuramsal çerçevesi ele alınmıştır. Çalışmaya uygun olan network ilişkiler kuramı ve ikili işgücü kuramından bahsedilmiştir

Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi belirlenerek, “araştırmanın modeli”, “evren ve örnekleme”, “veri toplama araçları”, “verilerin toplanması” ve “verilerin analizi”ne yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde araştırma sonucu elde edilen Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler ve Küçük Ölçekli Türk İşletmecilere ait “bulgular ve yorum”a yer verilmiştir.

Beşinci bölümde Suriyelilerin ekonomik uyumu, katılımcıların bulgu ve yorumları, yapılan gözlemler ile göçün kuramsal çerçevesinde tartışılmıştır

Altıncı bölümde ise araştırmanın sonucu ve araştırma ile ilgili önerilere yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Suriye’de 2011 Mart ayı itibariyle çıkan iç çatışmalardan etkilenen Suriye halkı, en son çareyi komşu ülkelere göç etmekte bulmuştur. Suriye’nin en uzun sınır komşusunun Türkiye olması sebebiyle, en çok göçün Türkiye’ye olması da kaçınılmaz olmuştur. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre 3,5 milyonun üzerinde Suriyeli Türkiye’ye göç etmiştir. Suriyelilerin % 51,64’ü (1.866.243 Suriyeli), sınıra yakın olan 6 şehir Şanlıurfa, Kilis, Hatay, Adana, Mersin ve Gaziantep’te ikamet etmektedirler (www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, 2019). Bu şehirlerin başında da Gaziantep gelmektedir. Türkiye’de kayıtlı Suriyelilerin yaklaşık %11,87’i sadece Gaziantep ilinde ikamet etmektedirler. Gaziantep nüfusunun içinde de Suriyelilerin oranı ise yaklaşık %21,15’tir (www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, 2019). Bu rakam çok yüksek bir orandır. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin genelde Türkiye ve özelde Gaziantep şehrine ekonomik etkisi göz ardı edilemez bir konudur. Gaziantep’e göç eden Suriyelilerin

Gaziantep şehrinin ekonomisine olumlu birçok etkisi olduğu görülmektedir. Özellikle emek ve hizmet yoğun olan sektörlerde bu etki daha çok hissedilmektedir.

Türkiye’de ikamet eden Suriyelilerin hayatlarını devam ettirebilmek için ekonomik ve maddi bir gelire sahip olmaları gerekmektedir. Türkiye’nin yabancılara yönelik mevzuatına göre, çalışma izinlerinde herhangi bir engel bulunmamaktadır. İkamet izni alanlar çalışma başvurusunda bulunduğu sürece çalışma izni de verilmektedir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2013).

Ancak asıl sorun Türkiye’ye göç etmiş Suriyeliler tarafından ortaya çıkmaktadır. Türkiye’ye gelen Suriyelilerin yüzde 50’si okur-yazar olmamakla birlikte Göç İdaresinin kayıt altında tuttuğu 1.580.000 kişinin mesleği bilinmemektedir. Bu aynı zamanda gelişigüzel kayıt altına alma konusunda devletin sorun yaşadığını da göstermektedir. Türkiye’de kalan 3,5 milyon Suriyelinin sadece 40 bini üniversite mezunudur. Diğer taraftan örnek verilecek olursa, Almanya’ya göç etmiş Suriyeli mültecilerin %70’i üniversite mezunu iken, okur-yazar olmayanlar ise sadece %5’tir. Buradan da anlaşılmaktadır ki başta Almanya olmak üzere Avrupa ülkeleri, eğitilmiş ve iyi meslek sahibi Suriyelileri kabul etme hususunda hızlı davranmış, geriye kalanları da Türkiye ve çevredeki ülkelere tutmak için elinden geleni yapmıştır. Türkiye ise kendi ülkesinde kalan eğitilmiş olan Suriyeli vatandaşları ülke içinde tutma ve bunu kendi lehine çevirme fırsatını elinden kaçırmıştır (TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, 2018: 92). Bunun birçok sebebi bulunmaktadır. Çalışmak ve işyeri açmak isteyen Suriyelilere çok azına çalışma izni verilmiştir. Ayrıca ilk yıllarda Türkiye’ye göç eden Suriyelilere çalışma ve ikamet izinlerinin verilmesinde engeller konulması, gelen Suriyelilere misafir gözüyle bakılması, onları çadır kentlere yerleştirilmesi bu engellerden sadece birkaç tanesidir.

Bu çalışmada, Gaziantep’te işyeri açan Suriyeliler ile derinlemesine mülakatlar yapılmış ve gözlemlerde bulunulmuştur. Araştırmanın bulguları göstermektedir ki, maddi varlıklarını büyük ölçüde ülkelerinde bırakan Suriyeliler Gaziantep şehrine göç ettiği ilk yıllarda birçok zorlukla karşılaşmışlardır. Sadece kendi canlarını kurtarma derdinde olan Suriyeliler kentte geldiklerinde hiçbir şeye sahip değillerdir. Türk Hükümeti tarafından misafir gözüyle bakılmış, Suriyelilerin birçoğu kurulan çadır kent ve konteyner kentlere yerleştirilmiştir. Çadır kent ve konteyner kentlerde kalmak istemeyen veya yer bulamayan Suriyeliler ilk yıllarda halkın, sivil toplum örgütlerin, hayırseverlerin yaptığı yardımlar ile hayatlarına devam etmişlerdir. Çoğu Suriyeli akşam parklarda, açık havada, dışarıda sabahladıkları

gözlemlenmiştir. Göç etmiş Suriyeli nüfusun birçoğu çocuk ve kadın olması durumu daha da zorlaştırmıştır. Göçün ilk yıllarında Suriyeliler dil sorunu dezavantajıyla iş bulamamışlardır. Türk hükümetinin de henüz yeterli düzenlemeler yapmamış olması Suriyelilerin daha zor şartlar altında hayatlarını sürdürmelerine neden olmuştur.

Suriye'deki iç savaşın uzaması ile ülkemizde kalıcı olmaları gün yüzüne çıkınca Türk hükümeti Suriyelilere yönelik düzenlemelere hız vermiştir. Ayrıca, Suriyeliler de dil sorununu az da olsa aşmaya başlamışlardır. Türkçeyi öğrenen Suriyeliler ise Türk şirketlerinde daha iyi işler bulmaya başlamışlardır. Daha sonraları birçoğu Türk şirketlerinde, özellikle sanayi ve inşaat alanında çalışarak hem gelir elde etmişler hem de Türkçelerini geliştirmişlerdir. Yıllar geçtikçe Suriyeliler işçi olmaktan öteye giderek kendi işyerlerini açmaya başladıkları görülmektedir. Gaziantep'te kapsamlı bir uyum politikası oluşturulabilmesi için Gaziantep ekonomisine uyumları üzerinde geniş çaplı araştırmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

1.1.1. Problem Cümlesi

“Türkiye’ye göç eden Suriyelilerin Gaziantep ilindeki ekonomik uyumu, İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli işletmeler bağlamında ne durumdadır?” Problem cümlesi alt bölümlere ayrılarak çözüm aranmaya çalışılmıştır.

1.1.2. Alt Problemler

1. Türkiye Gaziantep İnönü caddesinde küçük ölçekli işyeri açan Suriyelilerin kente ekonomik etkileri nelerdir?
2. İnönü caddesindeki işyeri sahibi Suriyelilerin ekonomik alana etkileri konusunda Devletin veya Hükümetin rolü nedir?
3. İnönü caddesindeki işyeri sahibi Suriyeliler ile işyeri sahibi Türkler arasındaki ekonomik ilişkiler ve ekonomik uyumları nasıldır?
4. İnönü caddesinde küçük ölçekli işyeri açan Suriyelilere karşı yerel halkın bakış açısı nedir?
5. Gaziantep ili Şahinbey ilçesi İnönü caddesinde bulunan küçük ölçekli Suriyeli işletmecilerin istihdam olanakları ve yerel halk ile ekonomik ilişkileri nasıldır?
6. İnönü caddesinde işyeri açan Suriyelilerin işyeri açma sürecinde karşılarına çıkan engeller nelerdir?

7. Hükümetin veya Yerel Yönetimlerin İnönü caddesinde işyeri açan Suriyeliler için yaptığı yasal düzenlemeler nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı Gaziantep İnönü caddesinde küçük ölçekli işyeri açan Suriyelilerin ekonomik uyumlarını incelemektir. Gaziantep Şahinbey ilçesinin İnönü caddesinde küçük ölçekte işyeri açan Suriyelilerin Türk ekonomisine uyumu, yerel halkın Suriyeliler ile adaptasyonu ve ekonomik hayata uyumlarının ne durumda olduğunu belirlemektir.

1.3. Literatür Taraması ve İlgili Çalışmalar

2011'den sonra Suriye'de oluşan iç savaş ve devamında oluşan göç sorunu akademik araştırma açısından yeni bir çalışma alanıdır. Bu araştırmaya konu olan, literatürde yapılan çalışmalar, makaleler, kitaplar STK'ların raporları, Kamu Kurum ve Kuruluşların verileri araştırılmıştır. Genelde Türkiye'ye özelde Gaziantep iline göç etmiş Suriyelilerin ekonomik uyumları araştırılmış, ancak çok az çalışma yapıldığını görülmüştür. Çalışmaların çoğu Suriyelilerin Türkiye'ye olan ekonomik etkileri konusunu ele almışlar ancak ekonomik uyum konusunu çalışan yok denecek kadar azdır. Literatürde bulunan Suriyeliler konusunda yapılmış bazı çalışmalar ve içeriği özetle aşağıda sunulmuştur:

Koçak ve Terzi'nin (2012) yılında *“Türkiye'deki Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri”* çalışmalarında, Suriye göçünün daha ilk başlarında Suriyelilerin daha ülkemize yeni gelmeye başlamasıyla göç konusunu ele almışlardır. Makalelerinde; Türkiye de yapılan göçler sonucunda ortaya çıkan birçok olumsuzluklar meydana gelmektedir. Gerek nüfus dağılımında, gerekse yapılan yatırımlarda, ülke genelinde bölgelerarasında eşitsizlik ve dengesizlik görülmektedir. Türkiye'nin batı bölgeleri sürekli gelişirken doğu bölgelerinde çok fazla bir değişiklik görülmediğini makalelerinde açıklamışlardır.

Türkiye'nin göç konusu ile yapılan diğer bir çalışma da Demirhan ve Aslan'ın (2015) *“Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. Birey ve Toplum”* yaptığı çalışmadır. Çalışmada göçün kavramsal çerçevesini ve Türkiye'nin sınır ötesi göçlere bakışını ve yönetimini ele alınmıştır.

Göç konusunda önde gelen akademisyenlerden Murat Erdoğan (2014), *“Perceptions of Syrians in Turkey (Türkiye’deki Suriyelilerin Algıları)”* ve *“Syrians in Turkey: Social Acceptance and Integration (Türkiye’deki Suriyeliler: Sosyal Kabul ve Entegrasyon)”* çalışmasında, Türkiye’deki Suriyeliler konusunda, bugün Suriye rejimi yıkıldığı takdirde Türkiye’nin önümüzdeki on yılını etkileyeceği öngörmektedir. Türkiye’nin sığınmacılar-mülteciler konusundaki uluslararası yükümlülükleri 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol çerçevesinde belirlenmiştir.

Soner Çağaptay ve Bilge Menekşe (2014) ise *“The Impact of Syria’s Refugees on Southern Turkey (Suriyeli Mültecilerin Türkiye’nin Güneyi Üzerindeki Etkileri)”* başlıklı çalışmalarında Suriyeli mültecilere ilişkin rakamların Türkiye açısından hızla arttığı ortaya konmakta ve Türkiye’nin özellikle güneyinde bulunan iller üzerindeki etkileri ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Göç konusunda yapılan akademik çalışmaların başında başka bir akademisyen olan Kirişçi’nin çalışmaları gelmektedir. Kemal Kirişçi (2014) ise *“Syrian Refugees and Turkey’s Challenges: Going Beyond Hospitality (Suriyeli Mülteciler ve Türkiye’nin Sorunları: Misafirperverliğin Ötesinde)”* isimli eserinde, Suriye göçünün yarattığı etkiyi derinlemesine anlatmaktadır. Makalesinde, Suriye’den 2011 sonrası sığınmacıların Türkiye’ye yaptığı göçü ve çektikleri zorlukları anlatmıştır. Türkiye’nin “Açık Kapı Politikası” uygulaması nedeniyle beklenmedik bir göç dalgasıyla karşı karşıya kalmıştır. Yapılan kamplar yetersiz kalmış, Suriyeliler kamp dışında yaşamaya başlamışlardır. Kamp dışındakilerin yaşadığı ekonomik, sosyal, sağlık, eğitim, barınma, istihdam, siyasi ve hukuki zorluklar aşılmaya çalışılmıştır. Ekonomik yardımda uluslararası toplumun yetersiz kaldığı ve Türkiye’nin tek başına altından kalkamayacağı dile getirilmiştir. Kirişçi, en son kısımda hükümet için önerilere yer vermiştir.

Kirişçi’den 2 yıl sonra bir başka önemli çalışma yapan Kaya, (2016) *“Suriyeli Mültecilerin Türk İşgücü Piyasasına Etkileri”* çalışmasında Suriyelilerin ekonomik boyutunu ele almıştır. Rusya ve Suriye ordusunun kuşatması nedeniyle Halep’ten 70 bin kişinin daha Türkiye sınırına doğru yola çıktığı ifade edilmiştir, bu durum da Türkiye’nin her geçen gün yeni bir göç dalgası ile karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Türkiye’de akrabaları bulunanlar onların yanına yerleşmiştir. Hiçbir akrabası olmayanlar ise Türkiye’nin değişik şehirlerine doğru yola çıkmış ve başta Suriye sınırına yakın bulunan Kilis, Hatay,

Şanlıurfa, Gaziantep, Osmaniye, Adana, Mersin, İstanbul ve İzmir gibi illere yerleşen Suriyeliler kayıt dışı istihdamın artmasına yol açmıştır.

Öztürk ve Çoltu (2016), **“Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri”** Suriyelilerin Türkiye’deki ekonomik durumlarından bahsettikleri makalelerinde, Suriyelilerin en büyük sorunu kalacak yer sıkıntısı olduğunu söylemektedir. Çoğu Suriyeli giyecek, yiyecek, battaniye, ayakkabı gibi temel ihtiyaçlarını bile karşılayamamaktadır. Suriyelilerin kalacak yer problemlerine en büyük etken ise kira fiyatlarının çok yüksek olmasıdır. Öztürk ve Çoltu, Suriye’deki yaşanan olaylardan dolayı Suriye ile yapılan ekonomik ilişkileri ele almış ve Türkiye ile ticari ilişkilerde düşüş yaşandığını ortaya koymuştur. Türkiye’nin Suriye üzerinden Ortadoğu ve Körfez ülkelere yapılan transit geçişler ve yapılan ticaret hacmi birçok problemle karşılaşmış ve aksaklığa uğramıştır. 2010 yılında Suriye ile ticaret hacmi yaklaşık 3 milyar dolar iken, bu 2011’de 2 milyar dolar 2012’de ise yaklaşık 500 milyon dolara inmiştir. Yaşanan bu olumsuzlukların bölge ekonomisinin altüst olmasına neden olduğunu söylemişlerdir.

Farklı bir çalışma da Altundeger ve Yılmaz (2016), **“İç Savaştan Bölgesel İstikrarsızlığa: Suriye Krizinin Türkiye’ye Faturası”** makalelerinde Türkiye’nin başlattığı ekonomik reformlar Suriye olayından sonra sektöre uğradığını, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler adeta durma noktasına getirdiği bulgusuna rastlamışlardır.

2017 yılında yaptığı **“Suriyelilerin Türkiye Ekonomisine Kayıt Dışı İstihdama Etkileri ve Bunun Yansıması Olarak Türkiye’ye Maliyetleri Üzerine Bir İnceleme”** çalışmada Yıldız (2017) Suriyelilerin Türkiye’ye olan ekonomik etkiyi anlatmıştır. Çalışmasında, Türkiye’nin her bölgesine yerleşen Suriyeliler, hizmetten merdiven altı atölyelere kadar değişik alanlarda, kayıt dışı çalıştığını anlatmıştır. Geçici koruma kimliğine sahip olanlar için istihdam bakımından yüzde 10’luk bir kota uygulandığını, bu yüzden, özel sektörde faaliyet gösteren işletmelerde çalıştırılan Suriyeli sayısı, toplam çalışan sayısının yüzde 10’unu geçmemesi gerektiğini anlatmıştır. Suriyelilerin çalıştırılmasıyla ilgili olarak halen bir sigorta prim muafiyeti veya Suriyelilerin yararlanamayacağı bir sigorta kolu yoktur. Bu yüzden Sosyal Güvenlik Kurumu herhangi bir istisna getirmediği takdirde işverenler aynı oranda prim ödemekle yükümlüdürler.

Diğer önemli akademik çalışma ise Erdoğan ve Ünver’in birlikte yaptığı **“Türk İş Dünyasının Türkiye’deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri”** akademik

çalışmadır. Çalışmalarında; 2011-2015 yılları arasında ülkemize gelen 2,5 milyona yakın Suriyelilerin kalıcılığı hakkında en önemli muhataplardan birisi de Türk iş dünyası olduğunu açıklamaktadırlar. Bu nedenle, Türk iş dünyasının bu konudaki hassasiyeti, algısı, tercihi, projeleri hem bugün için hem de gelecek için hayati bir öneme sahip olduğu, doğru hareket edilirse geleceğin daha huzurlu geçmesini sağlayacağını söylemektedirler. Sadece iş dünyası değil diğer tüm kuruluşların oluşan kayıt dışı istihdam, istihdam alanları, asgari çalışma şartları, bölgesel ve sektörel farklılıklar ve ihtiyaçlar düzgün yönetilmediği anda büyük bir risk oluşturduğunu, Suriyeli konusu artık acil yardım ve destek politikasından uyum politikalarına geçmesi gerektiği noktaya geldiğini, Türkiye’deki Suriyelileri ekonomiye dâhil edilerek ekonomik etkileri de çeşitlenerek artması gerektiğini açıklamaktadırlar.

Aslan, Bozgeyik ve Alancıoğlu’nun (2016) yaptığı “*Göçün Ekonomik Ve Toplumsal Yansımaları: Gaziantep’teki Suriyeli Göçmenler Örneği*” çalışmaları Gaziantep yerelinde olmuştur. Gaziantep örneğinde Suriyelilerin şehirde yaptıkları ekonomik katkılara, avantajlara ve dezavantajlara değinilmiştir. Yapılan araştırmada, anket ve mülakat şeklinde yapılmıştır. Anket çalışması sonucunda, Gaziantep ilinde ikamet eden Suriyelilerin demografik, ekonomik, sosyal ve kültürel ankete katılanların yüzde 73,2’si kirada, yüzde 16,6’sı geçici barınma merkezlerinde, yüzde 10,1’i ise akrabalarının yanında kaldıkları görülmektedir. Anket sonucu kirada kalanların sayısının yüksek olmasının, emlak sektörünü ciddi bir şekilde etkilediği görülmektedir. Ekonomik durumu daha iyi olan Suriyelilerin büyük bir kısmı ev kiralaması emlak sektörünü canlandırmış ve olumlu bir gelişme olduğunu göstermiştir. Ancak diğer taraftan Suriyelilerin ev fiyatlarını yukarıya çekmeleri ve sosyal hizmetlere aşırı yük getirmeleri, toplum tarafından işsizliğin, hastalığın ve suçun nedeni olarak görülmeleri; toplumu huzursuz eden ve işini kaybetme riski ile karşı karşıya kalma endişesini ortaya çıkarmaktadır.

Buraya kadar kısaca ortaya konmaya çalışan literatür taramasından da anlaşılacağı üzere, yapılan çalışmaların çoğu Türk vatandaşlarının Suriyelilere ilişkin algıları, fikirleri ve çeşitli şehir veya bölgeleri üzerindeki ekonomik ve sosyal etkilerine odaklanmış bulunmaktadır. Doğrudan Suriyelileri kapsamına alarak onların görüş ve algılarına dayalı olarak yapılmış araştırmalar konusunda bir boşluk bulunmaktadır. Konunun sadece Türk vatandaşları açısından inceleniyor olmasının da birçok sebepleri bulunmaktadır.

* Öncelikle Suriyelilerle bir araştırma yürütebilmek için gerekli dil bilgisine sahip, Arapça bilen araştırmacı sayısının yetersiz olması gelmektedir.

* İkinci olarak genelleme yapmaya yetecek sayıda Suriyelilere erişebilmenin zorluğu gelmektedir.

* Üçüncü olarak böyle bir çalışmanın giderlerini karşılamaya yetecek finansal kaynakların bulunmasında karşılaşılan güçlükler ve zaman kaybının çok olması gelmektedir.

* Son olarak ise bu araştırmaları yürütebilmek için gereken resmî izinlerin alınmasında karşılaşılan sorunlar gelmektedir.

Tüm bu zorlukları aşarak yapılan bu çalışma ve sonuçları bir başlangıç olması, var olan böyle bir boşluğu doldurmasından dolayı önem taşımaktadır. Çünkü bu araştırma doğrudan Suriyelilerin fikirlerine, algılarına ve gelecek beklentilerine onların bakış açısıyla ve onların penceresinden ele alınmıştır. Bu araştırmada “Örnek Olay İncelemesi” metoduyla Suriyeliler ile "Derinlemesine Mülakat" ve “Gözlem” yapılmış olması nedeniyle bu araştırmanın en azından ilk olma düzeyinde böyle bir boşluğu dolduracağı değerlendirilmektedir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Suriye’deki yaşanan iç karışıklıktan dolayı Türkiye’ye sığınmak zorunda kalan Suriyeliler, en çok tercih ettikleri yerlerden birisi de sınıra yakın olan Gaziantep ili olmuştur. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün en son verilerine göre Gaziantep ilinde 428.972 geçici koruma statüsünde olan Suriyeli ikamet etmektedir (www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, 2019). Gaziantep ekonomisinin güçlü olmasından dolayı Suriyelilerin bu kente göç etmesine sebep olmuştur. Gaziantep ilinde ikamet eden Suriyelilerin bölge ekonomisine uyum sağlanması konusunda yapılan bu araştırma Türkiye’nin genel göçmen ve ekonomi görünümünü anlamak için önemlidir. Çünkü Suriyeliler aslında hemen her kentte benzer ekonomik uyum problemleri ile karşılaşmaktadırlar. Ayrıca Gaziantep özelinde yapılan bu çalışma Suriyelilerin Türkiye ekonomisine uyumları konusunda da fikir edinilmesine yardımcı olacaktır.

Araştırmanın gerçekleştirildiği bölgenin Türkiye-Suriye sınırına en yakın konumda olan illerden birisi olan ve önemli derecede Suriyeli nüfusuna ev sahipliği yapan Gaziantep ili merkezinde bulunan İnönü Caddesinde gerçekleştirilmiş olması ayrıca önem taşımaktadır.

Çalışmanın bu derece önem kazanması Gaziantep ilinin büyük olması ve Gaziantep ilinde yaşayan Suriyelilerin çoğunluğu, şehrin değişik bölgelerine dağılmış ve şehrin sakinlerinin arasına karışmış olması, bu kadar dağınık bir nüfus içerisinde örneklemin evreni temsili

açısından yeterli sayıda gönüllü Suriyelilere ulaşmak başlı başına güç bir olaydır. Ancak gereken sayının üzerinde katılımcıya ulaşılabilmiş olması bu araştırmanın önemini artırmaktadır.

Konuyla ilgili yapılan alanyazın ve literatür taramasında, bugüne kadar Gaziantep'e göç etmiş Suriyelilerin ekonomik hayata uyumları üzerinde herhangi bir araştırmanın yapılmadığı, Suriyeliler için yapılan uyum araştırmalarında ise uyum için önemli olan süreçlerin tüm boyutlarıyla incelenmediği tespit edilmiştir. Bu araştırmada Gaziantep merkez İnönü Caddesinde Küçük Ölçekli İşletme açan Suriyelilerin özelde Gaziantep ve genelde Türkiye ekonomik hayatına uyumları Örnek Olay Yöntemi ile Derinlemesine Mülakat ve Gözlem tekniği kullanılarak araştırılmıştır. Ayrıca bu araştırmada, ülkemizde ilk defa, Suriyelilerin uyumunun incelenmesi açısından önemli olan Örnek Olay Yöntemi kullanıldığından; bu araştırma, Suriyeli uyumuyla ilgili bundan sonra yapılacak çalışmalara rehber olacaktır.

Son olarak bu çalışmanın, özgün araştırma yöntemi ve araştırma sahası dolayısıyla araştırma sonuçlarının hem akademide ve hem de Suriyelilere ilişkin siyasaları oluşturmaktan sorumlu kamu politikası yapıcısı ve karar makamları açısından önem taşıyacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırma Alanın Seçimi

Araştırma alanı olarak Gaziantep ilinin Şahinbey ilçesinin merkez İnönü caddesinde işyeri açan 44 Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler ile 10 Küçük Ölçekli Türk İşletmeciler seçilmiştir. Bu sebeple hem Suriyelilerin hem de Türk halkının görüş ve düşüncelerine bakılarak daha objektif bir gözlem ve araştırma hedeflenmek istenmiştir. Büyükşehir olmasından dolayı iş fırsatları, kolay istihdam olanaklarına sahip olması, Suriye halkı ile var olan tarihi geçmişi Suriyelileri Gaziantep şehrine çekmiştir. Kısa bir süre içinde bu kadar Suriyelinin Gaziantep'e göç etmesi, ekonomik, sosyal, çevresel, eğitim, toplumsal, sağlık, güvenlik vb. birçok alanda tartışma konusu olmuştur. Araştırma alanın seçimi Gaziantep merkezinde bulunan İnönü caddesinin de seçilmesinin birçok nedeni bulunmaktadır. İnönü caddesinde yapılan çalışmalar sonucu ulaştığımız verilerden bunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Birincisi, 2011 yılından sonra Gaziantep'e gelen Suriyeliler İnönü Caddesi ve çevresindeki bölgeye yerleşmiş olmaları gelmektedir. Çünkü buranın hem Gaziantep'in merkezinde bir yer olması hem de maddi açıdan orta ve düşük seviyedeki insanlara hitap etmesidir. Suriyelilerin de ülkelerinde savaştan kaçmaları nedeniyle pek bir sermayesi olmadan bu bölgede önceleri

Türk vatandaşların yanlarında çalışmış ve ileriki yıllarda da kendileri işyeri açmaya başlamışlardır. İnönü Caddesinin seçilmesindeki ikinci neden ise buranın 2011'den önce de İran, Irak, Suriye başta olmak üzere tüm Arap ve Ortadoğu coğrafyanın uğradığı yerlerin başında gelmesidir. İnönü caddesine gelen kişiler hem turistik amacıyla hem de alışveriş yapmak amacıyla ilk bu bölgeyi tercih ettikleri görülmüştür. Bu nedenle özellikle İnönü caddesinin seçilmesi, Suriyelilerin kente olan ekonomik uyumlarının anlatılması açısından önemlidir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Gaziantep'in dört bir tarafına yayılan yaklaşık 430 bine yakın geçici koruma statüsündeki Suriyeliler ile Örnek Olay metoduyla derinlemesine mülakat yapmak imkânsız olduğundan, araştırmanın kapsam ve sınırı sadece Gaziantep merkez İnönü caddesinde bulunan 44 tane Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler ile 10 tane Küçük Ölçekli Türk İşletmeleri ile yapılması en önemli sınırlılıktır.

1.7. Araştırmanın Sayıtları

Mülakatlara katılan küçük ölçekli Suriyeli işletmelerin gerçek düşüncelerini belirtecekleri, sorulan sorulara doğru algılayıp yanıtlayacakları, ölçme araçlarının istenen özelliği ölçme yeterliliğinde olduğu ve örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.8. Tanımlar

Göç: Yabancıların yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ve Türkiye'de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası korumayı ifade etmektedir (Göç Araştırmalar Dergisi, 2016: 129).

Genel anlamda Göç: Ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle bireyler ile toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu (TDK), 2019).

Düzensiz Göç: Yabancıların yasa dışı yollarla bir ülkeye girişini, ülkede kalışını, ülkeden çıkışını veya yasal yollarla girip yasal süresi içerisinde çıkmamasını ifade etmektedir (Göç Araştırmalar Dergisi, 2016: 129).

Geçici Koruma: Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara sağlanan korumaya denmektedir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2013).

Geçici Barınma Merkezi: Geçici koruma kapsamındaki yabancıların toplu olarak barınma ve iaşelerinin sağlanması amacıyla kurulan merkezlerdir (Göç Araştırmalar Dergisi, 2016: 129).

Geri Gönderme Merkezi: İdari gözetime alınan yabancıların tutulduğu merkezlerdir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2013).

İkamet izni: Yabancılara Türkiye’de kalmak üzere verilen izin belgesidir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2013).

İkincil Koruma: Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüdür (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2013).

Mülteci: Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedenle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüdür (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2013) .

Şartlı Mülteci: Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak

istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüdür (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2013).

Uluslararası Koruma: Mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsünü ifade etmektedir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2013).

Uyum: Sığınmacıların kendi kültüründen vazgeçmeden, ev sahibi toplumla birleşmesi, bütünleşmesidir.

Ekonomik Uyum: Ekonomik çevreye veya bir duruma uyma, uyum sağlama, intibak, ekonomik entegrasyon (Türk Dil Kurumu (TDK), 2019). Ekonomik Uyum, iki taraflı bir süreçtir. Ekonomik alanda ev sahibi toplumu göçmen topluluğa; aynı şekilde göçmen topluluğu da ev sahibi topluma tanıtmayı ve her iki tarafın, barış ve uyum içerisinde yaşamalarını sağlamayan bir süreçtir (Hak - İş Konfederasyonu, 2017).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Kavramsal Çerçeve Olarak Göç Olgusu

Göçler insanoğlunun varoluşundan bugüne kadar tarihin her döneminde olmuştur. İnsanlar tarihi süreç içerisinde gerek deprem, iklim, yanardağ patlamaları gibi doğal afetler sonucu gerekse savaş, kıtlık, ekonomi, salgın hastalıklar gibi beşeri olan olaylar nedeniyle göç etmek zorunda kalmışlardır. İnsanoğlu hep daha güzel, daha rahat, ekonomik sıkıntı çekilmeyen, tarım için elverişli ve verimli topraklarda yaşamayı tercih etmişlerdir. Tarihe bakıldığında ilk kitlesel göçün “Kavimler Göçü” ile başladığını ve daha sonra insanların çeşitli nedenlerden dolayı tarihi süreç içinde göç etmeye devam ettikleri görülmüştür (Çapan ve Güvenç, 2017: 633).

Göç olayı, göç edilen ve menşei ülkeleri etki ettiği kadar küreselleşmenin etkisiyle tüm coğrafyada ve hatta dünyanın uzak ülkesinde bile etkisini göstermektedir. Örnek verilecek olursa, Suriyelilerin iç savaş sonrası Amerika ve İngiltere gibi en uzak ülkelere göç ettiği görülmektedir. Ayrıca göç olayı devletin her kesimini, herkesi ve her yapıyı etkilemekte, coğrafyanın her zaman ilk gündem konusu olmaktadır. 20. yüzyılın yarısından sonra göçler artmaya başlamış ve Birleşmiş Milletlerin verilerine göre bu hızda devam ederse 2050 yılında mülteci sayısı 405 milyon kişiye ulaşacaktır. Türkiye'nin de coğrafi konumu nedeniyle ilk çağlardan bugüne kadar hem göç alan hem de geçiş bölgelerin başında gelmiştir (Göç Araştırmalar Dergisi, 2016: 132).

Kavramsal açıdan bakıldığında göç, belirli bir yerde yaşayan insanların çeşitli nedenlerden dolayı başka yerlere gitmesi ve yaşamlarını orada belli süreliğine veya sürekli olarak sürdürmesidir. Birleşmiş Milletler (BM) bu süreyi bir yıl ve yukarısı için belirlemiştir (Ağır ve Sezik, 2015: 98). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nce göç, bir kişinin veya grubun bir devletin sınırlarını aşarak başka bir ülkeye geçmesi veya bir devlet içinde bir yerden başka bir yere hareket etmesi olarak tanımlamıştır (www.goc.gov.tr/icerik/goc-terminolojisi_363_381, 2018). Göçün bir diğer anlamı ise, insanların kendi ülkelerinde yaşadığı ekonomik, politik, sosyal, dinsel ve kültürel nedenler veya doğal afetlerden dolayı başka yerleşim yerlerine ülke içinde veya ülke dışına gidip

yerleşip hayatlarını idame etmesidir. İnsanlar ülke içinde başka bir şehre giderlerse iç göç, ülke sınırlarının dışına giderlerse de dış göç olacaktır (Kaypak ve Bimay, 2016: 88). Göçler biçimine, zamanına, göç edilen yere, yasal olup olmadığına, bireysel veya kitlesel oluşuna göre sınıflara ayrılmaktadır. Zamana bağlı göçler, uzun ve kısa zamanlı olarak gruplandırılmaktadır. Bireysel göçler, genellikle beyin göçü gibi tek kişinin göç etmesidir. Kitlesel göçler savaş, çatışma gibi nedenlerden dolayı bir milletin veya bir grubun göç etmesidir. Yasal sınırlar içinde, yasalara uygun bir şekilde göç edilmişse düzenli göç, yasadışı yollarla göç edilmişse düzensiz göç adını almaktadır (Özkarslı, 2014: 8).

Türkiye tarihten bugüne, göç konusunda sığınmacılara hoşgörü ile yaklaşmış, sığınmacılara her zaman yardım etmeye çalışmıştır. Örneğin; 1492’de İspanya’dan kaçan on binlerce Yahudi, 1709’da İsveç kralı ile birlikte kaçan 2 bin kişi, 1849’da Macar kralı ile birlikte kaçan 3 bin kişi, 1917’de Bolşevik İhtilâli sonrası Rusya’dan kaçan 135 bin kişi Osmanlı İmparatorluğu’na sığınmıştır (Cingöz, 2018: 89). Osmanlı’dan sonra Cumhuriyet döneminde de bu göçler devam etmiştir. 1922-1945 yılları arasında Balkanlardan yaklaşık 1 milyon mültecinin, 1988-2000 yılları arasında Bulgaristan, Irak, Bosna ve Kosova’dan yaklaşık 900 bin mültecinin Türkiye’ye sığınması, en somut örnekler arasında gösterilmektedir (Tümtaş ve Ergün, 2016). Türkiye’ye yakın zamanda yönelen göç dalgası ise 2011’den beri devam eden Suriye’den gelen sığınmacılar olmuştur. Suriyelilerin sayısı 3,5 milyonu geçmesine rağmen Türkiye, Suriyelilere yardım elini uzatmıştır. Bu son göç dalgası, Türk tarihinin şahit olduğu en büyük göç olaylarından biridir (Kap, 2014: 35).

İç savaşların artması, göç olayının daha da büyümesine yol açmaktadır. Göç alan ülkelerde yasadışı faaliyetler çoğalmakta, toplumsal olaylar meydana gelebilmekte, işgücü piyasasının dengesi bozulabilmekte, enformel bir sektörün ortaya çıkmasına ve büyümesine neden olabilmektedir (Düzkaaya, 2016: 12).

Göç durağan bir olgu değil süreç gerektiren bir durumdur. Bu süreç, içinde göç etki eden nedenler ve oluşan sonuçlar içinde değerlendirildiğinde anlam kazanmaktadır (Taşçı, 2009: 179). Suriye’den gelen sığınmacıların Türkiye’de ikamet ettiği yer seçimleri göz önüne alındığında, aynı kültüre sahip, aynı dili konuşan veya kan bağı bulunan kişilerin yanına göç ettikleri görülmektedir. Örneğin Arapça konuşan Sünni sığınmacıların Şanlıurfa ve çevresini, Kürt ve Süryani sığınmacıların Mardin, Şırnak, Batman ve çevresini, Alevi sığınmacıların ise çoğunlukla Hatay ve ilçeleri varış noktası olarak tercih ettikleri görülmektedir (Düzkaaya, 2016: 11).

Göçe yol açan nedenler ne olursa olsun beraberinde ciddi problemler getirmektedir. Göç edilen yerlerde ekonomik, siyasal, kültürel, sosyal, dinsel, güvenlik, bölge halkıyla ve kentle uyum sorunları yaşanmaktadır. Bu sorunlara yerinde ve zamanında müdahale edilmediği takdirde çatışma ortamı ortaya çıkabilmektedir. Kitlesel göçlerin yaşandığı Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sonrasında Avrupa’da göç konusu uluslararası bir zeminde ele alınmaya başlanmıştır. Sadece İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa’da 20 milyon insan mülteci durumuna düşmüş, bu mülteci insanlar daha güvenli ve daha yaşanılır yerlere göç etmek zorunda kalmışlardır (Toplu, 2014: 10). Bu nedenle taraflar 1951 yılında Cenevre’de “Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair BM Sözleşmesi” ve 1967 yılında “New York Protokolü”nü imzalamış ve günümüze kadar bu sözleşme geçerliliğini korumuştur (Canyurt, 2015: 130).

2.1.1 Göçmen, Mültecilik ve Sığınmacı Kavramları

2.1.1.1 Göçmen Kavramı

Göçmen kavramını açıklamak için hem uluslararası literatürdeki hem de Türk literatüründeki anlamına bakmak gerekir. Uluslararası hukukta göçmen, “*kendi ülkesinden kendi rıza ve isteğiyle ekonomik veya başka nedenlerden dolayı terk eden kişiye*” denmektedir (www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf, 2018).

Türkiye göç mevzuatında ise; 5543 sayılı İskân Kanunu’nun 3/d maddesine göre göçmen “*Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip bu kanun maddesince kabul olunanlardır.*” (İskan Kanunu, 2006). 5901 sayılı Türk vatandaşlığı Kanunu’nun 12. maddesinin (c) bendine göre, göçmen olarak yurda kabul edilen kişiler milli güvenlik ve kamu düzeni açısından bir engel teşkil etmiyorsa, İçişleri Bakanlığı’nın teklifi ve Bakanlar Kurulu’nun kararıyla Türk vatandaşlığını alabilmektedir (Türk Vatandaşlığı Kanunu, 2009).

Uluslararası mevzuatta genel kabul gören bir göçmen tanımı bulunmamakta birlikte Göçmen kavramı, “*kişisel rahatlık amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama unsuru olmaksızın ilgili kişinin hür iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumu, hem maddi ve sosyal durumlarını iyileştirmek hem de kendileri veya ailelerinin gelecekte beklediklerini arttırmak için başka bir ülkeye veya bölgeye göç eden kişi ve aile fertlerini kapsamaktadır.*” (Çiçekli, 2009: 22).

2.1.1.2. Mültecilik Kavramı

I. Dünya Savaşı'ndan sonra Milletler Cemiyeti, yıkılmış kentlerin altyapısını, ekonomisini, toplumsal hayatını ve sığınmacılar ile alakalı problemleri savaştan dolayı göç alan ve göç veren devletlerarası bir sorun olarak görmüştür. Bahse konu sorunların çözümü için 1921 yılında “Mülteciler Yüksek Komiserliği” kurulmuştur. Bu kapsamda “Nansen Uluslararası Mülteciler Ofisi” (1931-1938), “Almanya'dan Gelen Mülteciler İçin Yüksek Komiserlik” (1933-1938), “Mülteciler İçin Milletler Cemiyeti Yüksek Komiserliği” (1939-1946) ve “Hükümetler Arası Mülteciler Komitesi” (1938-1947) gibi tamamlayıcı kurumların oluşturulmasına da karar verilmiştir (Kaya ve Yılmaz, 2015: 12). Yapılan bu düzenlemeler daha sonra 20 milyon mültecinin olduğu II. Dünya Savaşı sonrası 1951 yılında Birleşmiş Milletler çatısı altında toplanan 26 ülke tarafından imzalanan Cenevre Sözleşmesine ve 1967 yılında New York Protokollerine ilham kaynağı olmuştur.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) mülteci hukukuna dair uluslararası metni önem arz etmektedir. Bu metinlere göre mülteci; “*İrki, dini, tabiiyeti belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve her tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs*”tır (Tunç, 2015: 32).

2011 sonrası Suriye'den iç savaştan kaçan Suriyelilere açık kapı politikası uygulayan Türkiye'nin beklenilenin çok daha üstünde göç alması ve hukuksal mevzuat yetersiz kaldığından Türk hükümeti yeni düzenlemelere gitmiştir. Bireysel sığınma başvurularında 2010 yılında dünya da 15. sırada olan Türkiye, 2013 yılında 5. sıraya kadar yükselmiştir (Düzkaaya, 2016: 16). Hukuki boşluğu doldurmak için Türkiye, ancak 2013'te adım atmaya başlamıştır. İlk yıllarda sığınmacılara misafir gözüyle bakılmış ve her türlü ihtiyaçları karşılanmıştır. Sınırda yakın illerde kamplar yapılmış ve Suriyeliler bu kamplara yerleştirilmiştir. Suriye'de çatışma süresinin uzaması ve sığınmacı sayısının dramatik bir şekilde artmasına rağmen Türkiye sığınmacıları almaya devam etmiştir (Oytun ve Gündoğar, 2015: 12). 4 Nisan 2013'te Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) kabul edilmiş ve 11 Nisan 2013'te de Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Suriyeliler bu kanunla hukuki bir güvence altına alınmıştır. YUKK'un 1. maddesi yabancılar hakkında;

“Yabancıların Türkiye’ye girişleri, Türkiye’de kalışları ve Türkiye’den çıkışları ile Türkiye’den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları ve İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir.” (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2013). Bu yasa ile İçişleri Bakanlığı’na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve yaşanan düzensiz göçler ve mülteciler denetim altına alınmak istenilmiştir. Ülkeye giren tüm sığınmacılar kontrol altına alınmış, kayıtlar tutulmuş, ülkeden çıkışlar kontrol edilmiştir.

2.1.1.2.1. Mülteci

Türkiye’de 4 Nisan 2013’te kabul edilen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)’na göre Mülteci; “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir” (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2013).

Mültecilik şartlarını ve özelliklerini taşıdığı halde mülteci statüsü verilmeyen haller de bulunmaktadır. Bu haller 1951 Cenevre Sözleşmesinde 1. Maddenin (F) bendinde şu şekilde sıralanmıştır.

- İnsanlığa ve Barışa karşı suç işleyenler, savaş suçu işleyenler,
- Mülteci sıfatıyla sığındığı ülke dışında sığınmadan önce, ağır siyasi olmayan suç işleyenler,
- Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine karşı suç işleyenler mültecilik statüsü verilmez (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, 1951).

Mülteci hakkının geçici bir hak olmamasının yanı sıra, göç eden insanların yaşama hakkı ve özgürlüklerinin tehlikede olması nedeniyle zorunluluğu da ifade etmektedir. Doğal afetler, ekonomik kaynaklı göçler, yoksulluk gibi göçler birer zorunlu göç nedeni olarak kabul edilmeyip, mültecilik statüsünün kazanılmasındaki ölçütün baskı ve zulme karşı hayatının

tehlike içinde olması gerektiğidir. İltica eden sığınmacılara, mülteci statüsü hakkının tanınıp tanınmaması devletlerin kendi iç tüzüklerine ya da devletler hukukuna göre belirlenmektedir (TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, 2018: 4 - 12).

2.1.1.2.2. Şartlı Mülteci

Türkiye’de 4 Nisan 2013’te kabul edilen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)’a göre Şartlı Mülteci: *“Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir”* (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2013).

2.1.1.2.3. İkincil Koruma

Türkiye’de 4 Nisan 2013’te kabul edilen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)’a göre İkincil Koruma: *“Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak veya uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir”* (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2013).

2.1.1.2.4. Geçici Koruma

Türkiye’de 4 Nisan 2013’te kabul edilen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)’a göre Geçici Koruma: *“Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye sınırlarına gelen veya sınırları geçen yabancılara sağlanabilecek korumadır”* (Yabancılar ve Uluslararası

Koruma Kanunu (YUKK), 2013). Suriyeliler, Ekim 2011 de İçişleri Bakanlığı'nın aldığı "Geçici Koruma Statüsü" kararı ile Türkiye'de kayıt altına alınmış ve bu karara dayalı olarak Türkiye'de yaşamışlardır. 2013'te ise "Geçici Koruma Statüsü" kanunlaştırılmış ve Suriye'de savaş ve çatışma ortamı bitene kadar süre sınırı olmaksızın Türkiye'de yaşama imkânı sağlanmıştır (Oytun ve Gündoğar, 2015: 12). Geçici Koruma Statüsü, kısa süreliğine sınır bölgelerine kitlesel göçün yaşandığı, bireysel mülteci statüsünün verilemediği durumlarda devletlerin ilan ettiği uluslararası bir koruma çeşididir. 1990'lı yıllarda Bosna Krizi esnasında birçok Avrupa devleti bu koruma çeşidini ilan etmiştir (Ağır ve Sezik, 2015: 104).

Geçici Koruma Statüsünde olan kişiler, geri gönderilmemekte ve temel insani ihtiyaçları karşılanmaktadır. Kalıcı bir çözüm yolu bulunana kadar bu statü devam etmektedir. Avrupa Birliği (AB)'nin 20 Temmuz 2001 tarihinde Geçici Koruma Yönergesi: "*Yerinden Edilmiş Kişilerin Kitlesel Akını Halinde Sağlanacak Geçici Korumanın Asgari Standartları ve Bu Kişilerin Kabul Edilmesi ve Kabulün Sonuçlarının Üstlenilmesi Konusunda Üye Devletler Arasında Bir Gayret Dengesinin Sağlanmasına İlişkin Önlemler Hakkında Yönerge*" kabul edilmiştir.

AB Geçici Koruma Yönetmeliği, sığınmacılara 1 artı 1, azami 2 yıl koruma statüsü vermektedir. Ancak bu madde Türk mevzuatında bulunmamaktadır. Şu an Türkiye'de Geçici Koruma Statüsünde olan Suriyeliler ülkelerinde savaş bitene kadar ya da Suriyelilerin ülkelerine gittiklerinde ölüm riski bitene kadar Türkiye'de yaşamaya devam edebileceklerdir.

2.1.1.3. Sığınmacı Kavramı

Sığınmacı, mülteci olarak göç edenlerin sığınma talepleri henüz kabul edilmemiş veya onaylanmamış kişilerdir (www.goc.gov.tr/files/files/iltica_goc.pdf, 2018).

Sığınma talebi ilk defa 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile temel bir hak olarak kabul edilmiştir. Beyannamenin 14. Maddesinin I. Fıkrasına göre "*Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.*" Ancak 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde sığınmacı kavramı ile ilgili hiçbir açıklama yapılmamıştır. Birleşmiş Milletler tarafından 1959 yılından itibaren girişimlerde bulunulmuş ve 1967 BM'nin Genel Kurulu tarafından "*Birleşmiş Milletler Ülkesel Sığınma Bildirisi*" (*United Nations Declaration on Territorial Asylum*) kabul edilmiştir. Bildiri de sığınmacı tanımı yapılmamakta, fakat "sığınma hakkı" açıkça belirtilmektedir. Türkiye'de YUKK'ta sığınmacı tanımını yapmamakta, onun yerine şartlı mülteci kavramı kullanmıştır. Çünkü sığınmacının

devamı mülteci statüsüdür. Türkiye de Avrupa dışında gelenlere mülteci statüsü verilmeyeceğini daha önce değinilmiştir.

Uluslararası mülteci hukukunda, sığınmacı statüsünün geçici bir durum olduğu üçüncü bir ülkeye yerleştirilmesi veya mülteci statüsünün verilmesine kadar olan süreyi ifade etmektedir. Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde Avrupa dışından gelen göçmenler için coğrafi çekince koyduğuna, daha önce de değinilmiştir (Uzun, 2015: 111). Uluslararası literatürde sığınmacılık mültecilikten önceki olan durumu işaret etmekte; bir diğer ifadeyle sığınmacı, aday mülteci konumunda olan kişidir. Mülteci olma şartlarını taşıyıp taşımadığının belirlenmesi sırasında geçen süre içinde kişiye sığınmacı statüsü verilir ve bu kişiler ülkeden ülkeye değişmesine rağmen mültecilerle aşağı yukarı aynı haklara sahip olurlar (Pandır, Efe, ve Paksoy, 2015: 4).

2.1.2. Göçmenlerin Ekonomik Uyumu

Arap Baharını tetikleyen pek çok neden olmasına rağmen temelde ana nedenin Arap rejimlerinin ekonomik alanındaki iflasından kaynaklanmıştır. Seküler, Müslüman, Hıristiyan ve pek çok diğer gruplar bir araya gelerek Arap siyasetini ve Arap rejimlerini sarsmıştır (Özdemir, 2017: 22). Bu farklı grupları bir araya getiren ve birlikte hareket etmelerini sağlayan nedenin ekonomi kaynaklı olduğunu söylemek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında Arap Baharı, 1979 İran Devrimi gibi dinsel veya Mısır'da Nasr Olayı gibi ideolojik olmadığı görülmektedir. Arap Baharı öncesi normal, sıradan ve orta seviyede ki insanların temel meselesi, aşırı derecede yüksek fiyatların olması, konut sıkıntı çekilmesi, işsizlik, geçim sıkıntısı gibi dinamiklerin sarsılması; süreci değiştirmiştir (Sandal, Hançerkıran ve Tıraş, 2016: 463).

Suriye'den kaçanların büyük bölümünün kendi ülkelerinde ekonomik sıkıntı çektikleri görülmektedir. Ekonomik hayatta ki sorunlardan dolayı çıkan olaylar sonrası ülkede iç karışıklık ve çatışmalar başlayınca Suriyelilerin büyük bir kısmı Türkiye'ye sığınmıştır. Türk hükümeti, Suriyelilerin ülkede uzun yıllar kalacağı kesinleşince, ekonomik ve toplumsal entegrasyon ve uyum için adımlar atmaya başlamıştır. YUKK'un 96. maddesinde geçici koruma altındaki sığınmacılara yönelik çeşitli kurslar, uzaktan eğitim ve benzeri programlar açılıp ve teşvik edici politikalar düzenlenmiştir. Bu uygulamaların bir kısmı şu şekildedir;

- Ülkenin siyasi yapısı

- Kamusal ve özel mal ve hizmetlerden yararlanma
- Eğitime erişim
- Ekonomik faaliyetlere erişim
- Sosyal ve kültürel iletişim
- Temel sağlık hizmetlerine erişim (Hak - İş Konfederasyonu, 2017: 24 - 25)

Uyumun sağlanması için devletin rolü, göçle oluşacak toplumlar arasındaki çatışmaları önlenmesi gerekir. Uyum politikaları kapsayıcı, dayanışmacı olarak planlarken, gelecekte oluşacak ekonomik krizler ve işsizlik gibi sorunların üzerinde de düşünülmesi gereklidir (Göç Yönetimi Uyum Çalıştayı, 2013: 13).

İlk bölümde de bahsedilen Mülteci, Şartlı Mülteci, İkincil Koruma ve Geçici Koruma sığınmacılar için verilmiş olan hukuki statülerini belirleyen kavramlardır. Buna göre; Suriyeliler birçok kişi tarafından mülteci ve göçmen diye tanımlanırken aslında sığınmacılara verilen hukuki statü “Geçici Koruma Statüsü”dür. İltica hukukunda yeni sayılan Geçici Koruma kavramı; “*Öngörülemeyen ve ivedi nitelikteki bir durum sebebiyle baş gösteren acil akınlar sonucunda göç etmek zorunda kalan kişilerin korunmasını sağlamak üzere geliştirilmiş bir statüdür. Başka bir deyişle, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ülkesine geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak gelen yabancılara sağlanan bir koruma türü olarak ifade edilebilir.*” (Kaya ve Yılmaz, 2015: 34). Bu çalışmada bundan sonra Suriyeli sığınmacılara ya geçici koruma altındaki Suriyeliler ya da Suriyeliler denilecektir.

Dünya üzerinde yaşanan kitlesel göçlerde “*çalışma hakkı*” son derece önemli bir konu olmuştur. Ülkemize gelen son yıllardaki Suriyelilerin göç etmesi de dünyada eşi benzerine çok az rastlanmıştır. Bu süreçte ise hükümetin yerel halkın hizmet, sanayi, özel ve kamu sektöründe sıkıntı yaşamaması önleyerek Suriyelilere çalışma alanları oluşturmalıdır. Aksi halde Suriyelilere karşı bu kadar yüksek düzeyde oluşan toplumsal kabullenme yerini kin ve nefrete bırakacaktır (Erdoğan, 2014: 6).

Yapılan araştırmalarda, Türkiye’de Suriyelilerin ekonomik ve toplumsal uyum ve kabul düzeyinin yüksek olduğu göstermektedir. Türk toplumu bir fedakârlık örneği sergilemektedir. Türkiye, Almanya ve diğer ülkelerden farklı olarak Suriyelilerin kabulü daha çok duygusal bir

temele dayanmaktadır. Ancak savaşın uzun yıllar daha süreceği göz önünde bulundurursak bu işin daha az duygusal ve daha çok rasyonel bir temele oturması gerekmektedir (TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, 2018: 94).

Günümüz kentleri heterojen, farklı kültürlerden olan toplulukları bir arada yaşadığı alanlardır. Bu nedenle toplum ile uyum sağlamak zorunlu bir dönüşürmekten çok toplumu oluşturan farklı grupların uyumu gerekir. Kente uyum sürecinde göç eden toplumun kendi, kültürleri, örf adetleri, hal ve davranışlarından vazgeçerek değil yeni yaşadığı topluma anlamlı katkılar sunarak tam bir şekilde uyum sağlanabilmektedir (Karasu, 2016: 998).

Göç sonrası hem göç eden mülteciler hem de yerel halkın uyum sağlaması için çift taraflı bir süreç gerekmektedir. Birlikte yaşamaya başlayan her iki toplumun da bazı sorumlulukları yerine getirme ihtiyacı doğmaktadır. Eğer mülteci topluluğu göç edilen yerin kültürüne, toplumuna başarılı ve sağlıklı bir şekilde uyum sağlanmaz ise şu sorunların çıkması kaçınılmazdır.

- İzolasyon
- Marjinalleşme
- Gettolaşma (Tek bir semtte veya mahallede toplanma)
- Sosyal gerçeklikten kopma/sosyal gerçekliğin dışında kalma
- Radikalleşme
- Sosyal gerilimler
- Toplumsal barışın tehdit edilmesi gibi daha birçok sorunların çıkması kaçınılmazdır (Hak - İş Konfederasyonu, 2017: 23 - 24).

Toplumsal uyum iki taraflı bir süreçtir. Her iki toplumda birbirine uyum sağlamak, birbirlerini kabul etmek zorundadır. Bunu doku nakli gibi düşünürsek, doku nakli yapıldığında hem dokunun nakil eden kişiye uyması hem de kişinin dokuyu kabul etmesi gerekmektedir. Göç sonucunda da göç eden mültecilerin de hem yerel halk tarafından kabul edilmesi hem de mültecilerin de toplum ile uyumu son derece önem arz etmektedir. Toplumsal uyum sürecinde dikkat edilmesi gereken “asimilasyon” sorunudur. Uyum, asimilasyondan farklı bir kavramdır. Uyum, mültecilerin kültürüne, örf - adetlerine dokunulmadan yeni kültürler ile kaynaşmadır.

Uyum politikaları yapılırken hem mülteciler hem de ev sahibi toplum, eşit bir şekilde gözetilmelidir. Sadece bir toplumun menfaati ve çıkarları aşırı bir şekilde ön plana

çıkamalıdır. Buradaki eşitlik, hukuki eşitlik değil sosyal hayattaki eşitliktir. Sosyal yaşamda fırsatlar eşit olmalıdır.

Ancak ilk yıllarda Türkiye’de zaman zaman Suriyelilere karşı ırkçılığa, yabancı düşmanlığına ve hatta nefrete varacak kadar olumsuz olaylar olsa da Türk toplumunun genelinde “Toplumsal Kabul” düzeyinin yüksek olduğu yönündedir. Fakat toplumsal kabul de ucu açık bir kavram olduğundan bugün bu durum kabul edilirken yarın ne olacağını da belli değildir. Sadece “*Suriyeliler bizim kardeşimizdir, birlikte yaşayabiliriz*” sözünün ötesine geçmek ve her yönüyle uyum sağlanmak gerekmektedir (Erdoğan, 2014: 5).

Suriyelilerin Gaziantep'e gelmesiyle, iş ve istihdam alanında birçok değişiklikler olmuştur. Türk işyerlerinde çalışan Suriyeliler çok düşük ücretle, SGK’sız ve sadece karın tokluğuyla çalışmış olması ayrı bir sorun olarak ortaya çıkmıştır (Neccar, 191). Suriyelilerin yaşamları sürdürebilmek için düşük ücretlere, kayıt dışı ve sosyal güvencesiz çalışması, yerli halkın işsizlik oranında artış olabilir. Bu durumu önlemek için yeni istihdam alanları oluşturulmalıdır. Bunun yanı sıra Suriyelilerin çalışma hayatına katılmaları için geçici hukuki bir zemin ve prosedürlerin oluşturulması, kayıt dışılığın ortadan kaldırılması ve çalışma hayatına ilişkin iş ve işlemlerin sağlıklı yürütülebilmesi ve uygulanması için gereklidir (Paksoy, Koçarlan, Kılınç ve Tunç, 2015: 167).

Ekonomik uyum ülkeler, bölgeler, şehirler ve daha küçük ekonomik birimler arasında olduğu gibi kişilerin sisteme adapte olması konusunda da gündeme gelebilmektedir. Ekonomik uyumun sağlıklı gerçekleştirilebilmesi için ülkede etkin bir hukuk sisteminin olması ve ekonomik hayata dair politikaların gerçekleşmesi gerekmektedir. Ülkelerin ekonomik durumu mülteciler üzerinde önemli bir faktör olması nedeniyle Türkiye’den sığınma talebinde bulunan milyonlarca Suriyeli, Türk ekonomik sistemi açısından bir adaptasyon sorunu ortaya çıkarmaktadır. Milyonlarca Suriyeliye ev sahipliği yapan Türkiye’nin, bu insanların Türk ekonomik sistemine uyumlarının sağlanması için, önemli sosyal, siyasi ve ekonomik yasal düzenlemelerde bulunması gerekmektedir (Uzun, 2015: 114).

2011’de Suriye’de çıkan iç savaştan sonra Türkiye’ye göç etmiş olan Suriyeliler sınıra yakın olan Gaziantep ilini seçmişlerdir. Gaziantep ilini seçilmesinde birçok neden var ancak en önemli etken ise Gaziantep ili bölgesinde ticaret şehri olması ve gelen Suriyelilere iş imkânı sağlamasıdır (Kahraman ve Nizam, 2016: 814).

Suriye'den Türkiye'ye giren sadece 2012 yılındaki toplam sermayenin 39 milyon TL civarında olduğu tahmin ediliyor. Suriyeli akınından kaynaklanan bu ekonomik fayda, aynı zamanda bölgedeki ticareti canlandıran, mal ve hizmetlere yönelik talep artışını da içeriyor (Dinçer, Federici, Karaca, Kirişçi ve Çarmıklı-Özmenek, 2013: 34). Suriye'deki iç çatışmalardan dolayı Türkiye'ye çeşitli yollardan getirilen nakit paraların da yerel ekonomiyi canlandırdığı ifade edilmiştir. Yerel kaynaklara göre bankalarda Suriyelilere ait döviz mevduatının 2-2,5 milyar dolara ulaştığı ifade edilmektedir. Bunların yanı sıra Suriye'deki iç çatışmadan dolayı Gaziantep'in ticaret merkezi olma özelliğini kaybetmesine paralel olarak Suriyeli iş adamlarının yatırımlarını Gaziantep bölgesine kaydırıldığı ifade edilmektedir. Bu kapsamda 2009 öncesinde dönemde 13 bin 300 olan aktif işyeri sayısının, 2012 yılı sonu itibariyle 19 bine ulaşması dikkat çekicidir (Reçber ve Ayhan, 2013: 331).

Türkiye'nin çekim merkezlerin başında gelen Gaziantep ili de, Suriye sınırına komşu olması, tarihsel, kültürel, sosyal açıdan Suriye ile yakın ilişkiler içinde olması kente stratejik bir önem kazanmaktadır. Suriyelilerin de en çok tercih ettiği kent olmuştur.

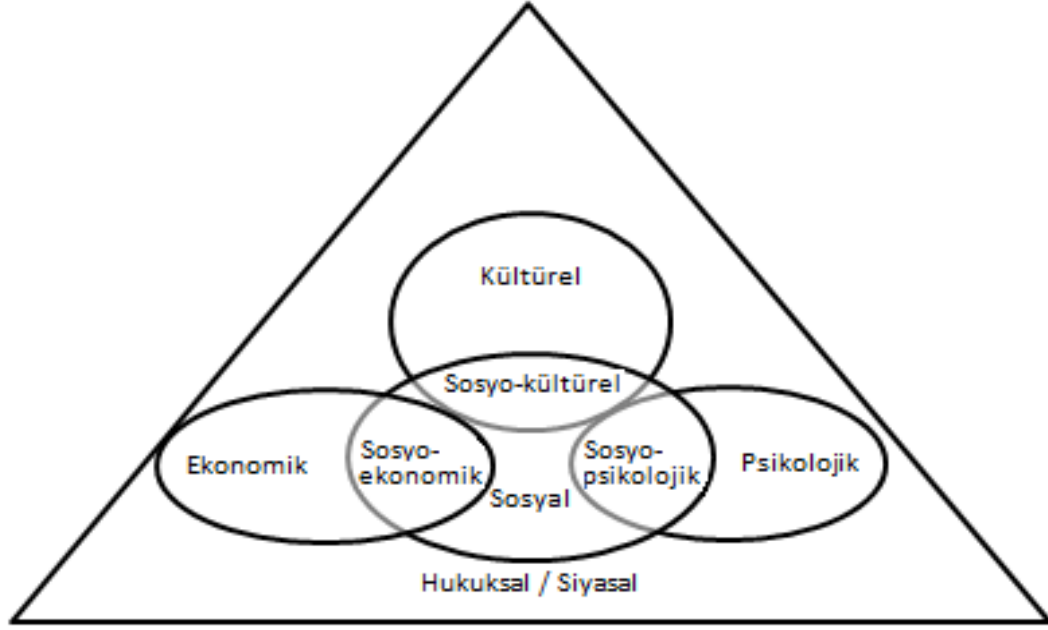
2.1.3. Uyum Kavramı

Uyum; Bir ülkenin, vatandaşlarına sağladığı tüm fırsatları, sosyal, ekonomik, kültürel, dinsel olanaklarını göçmen ve mültecilerin de eşit bir şekilde erişim sağladığı bir süreçtir (Yıldız A. , 2017: 60). Türkçe "Uyum" kavramın, anlam karşılığı ise "bütünleşme" dir (Türk Dil Kurumu (TDK), 2019). Göç literatüründe Uyum'un kavramsal anlamı ise; göç eden mültecilerin göç edilen yerin ve toplumun beklentileri doğrultusunda yaşam biçimlerini değiştirmesi ve daha tatmin edici bir hayat sürmeleridir (Saygın ve Hasta, 2018: 309).

Göç alan ülkeler de toplumsal yapının rolü önem arz etmektedir. Toplumlar içlerinde, değişik grupları, kültürleri, ırkları barındırmaktadırlar. Göç sonucunda, toplum içine karışacak olan yeni gruplar ve kültür öğeleri belli bir süreçten geçecektir. Göç edinilen yeri daha yaşanılır hale getirmek ve birey ile toplum arasındaki ilişkileri bütünleştirmek için sosyal uyum sağlanması gerekmektedir (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015: 60).

Uyum, iki toplumun bütünleşme sürecidir. Bu bütünleşmenin birçok boyutu mevcuttur. Uyum ve başka bir deyişle Entegrasyon, hukuksal/siyasal zemin üzerinde, sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik ana boyutları ile sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve sosyo-psikolojik

ara boyutların bütünleşmesidir. Entegrasyonun boyutları aşağıda ki şekilde daha kapsamlı ele alınmıştır (Türker ve Yıldız, 2015: 6).

Şekil 1. Entegrasyon Stratejisinin Boyutları (Türker ve Yıldız, 2015: 7)

Şekilde 1’de görüldüğü üzere, ekonomik uyum stratejisinin sağlanması, ülkenin siyasal ve hukuksal anlamda gelişmiş olmasına bağlıdır. Hukuk sisteminin oturmuş olması, siyasi istikrarın devamlı olması, uyumun diğer alt boyutları olan ekonomik, kültürel, psikolojik ve sosyal boyutunun da mümkün kılacaktır. Ayrıca uyumun tam sağlanması sadece bu boyutlarda birinin gerçekleşmesi değildir, her dört boyutunun da birlikte düşünülmesi ve iç içe geçmesi gerekmektedir.

2.1.4. Ekonomik Uyum ile ilgili Yasal Düzenlemeler

Hukuki, siyasi ve kültürel problemler dışında göç eden sığınmacı ve mültecilerin en büyük sorunu ekonomik sorunlardır. İnsanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için çalışmak zorundadır. Ülkesinden göç etmiş, ayrılmış ve savaştan kaçan sığınmacılar taşınmaz mülklerini bırakmakla kalmamakla, yanlarında taşıyabilecekleri birkaç eşya dışında hiçbir şey götürmemektedirler. Bu sıkıntılar ile birlikte göç edilen ülkeye de ekonomik uyum sağlanması, iş bulma ve yeni dil öğrenme gibi birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. Ekonomik açıdan hayatlarını devam ettirebilmeleri için Türkiye’ye göç etmiş Suriyelilerin Türk ekonomisine, kültürüne, hukuk sistemine uyum sağlanmaları gerekmektedir.

Türkiye'ye ilk yıllarda göç eden Suriyelilere, Türk hükümeti tarafından değişik sınır illerinde kurulan çadır kentlerde misafir edilmiştir. Türkiye ilk gelenlere misafir gözüyle bakmış ve daha sonra gelen her göç eden kişi için “*Açık Kapı Politikası*” uygulamıştır. Ayrıca göç edenlerin her türlü zorunlu ihtiyaçlarını da karşılamıştır (T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), 2013).

Gelen Suriyeliler sınıra yakın şehirlerde yapılan kamplara yerleştirilmiştir. Yapılan kamplarda yiyecek, sağlık, eğitim, sosyal aktiviteler, güvenlik, eğlence, ibadet, tercümanlık vb. birçok hizmet verilmektedir (Dizman, 2012: 4). Türkiye'ye resmi olmayan yollarla giriş yapan Suriyeliler ilk zamanlar YUKK'un uluslararası koruma statüleri uygulanmamış, bunun yerine acil ve olağan üstü durumlarda uygulanan ve geçici ikamet izni sayılan YUKK'un 46. maddesinde yer alan “İnsani İkamet İzni” uygulanmıştır (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2013).

Suriye'de şu ana kadar süren savaşın eksenini son derece kaygandır, iç savaş uzadıkça tarafların tutumları karmaşıklaşmakta ve ittifaklar içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Bu nedenle Suriye'de iç savaşın ne zaman biteceği öngörülmemektedir (Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM), 2013: 9). Türkiye'ye göç etmiş olan Suriyelilere Türkiye uluslararası antlaşmalara taraf olması nedeniyle bir takım haklar vermiştir. Türkiye'nin de taraf olduğu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 14. maddesinde her bireyin güvenli bir şekilde sığınma hakkına sahip olduğunu bildirmektedir. Bu hak, iltica edilen ülkede sadece can güvenliği yanında bir de ikamet eden tüm yabancılara verilen eşit sosyal haklar ve eşit ekonomik hakların da verilmesi ve ülkede yaşayan her bireye ait ve yaşamsal haklar olan barınma, sağlık, beslenme, eğitim ve özellikle çalışma haklarının sığınmacılara ve mültecilere tanınmasıdır. Bu hakların verilmemesi halinde birçok sorunun ortaya çıkmasına sebebiyet verilecektir. Türkiye'de kalan Suriyeliler geçici koruma kapsamında uluslararası mevzuattan da kaynaklı birçok hak tanınmıştır. Bu haklar YUKK'ta açıkça belirtilmiştir. Örneğin “*sağlık hizmetleri*” (m.27), “*eğitim hizmetleri*” (m.28), “*iş piyasasına erişim hizmetleri*” (m.29), “*sosyal yardım ve hizmetler*” (m.30) ve buna benzer birçok hak verilmiştir (Uzun, 2015: 114).

Türkiye İltica Hukuku alanında ilk yasal düzenlemeyi 4 Nisan 2013'te yapmıştır. Yabancılar ve Uluslar arası Koruma Kanunu (YUKK- Kanun Numarası: 6458, Kabul Tarihi: 4/4/2013, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 11/4/2013 Sayı: 28615) Suriye'den gelen sığınmacıların aşırı bir şekilde ülkeye girişi, Hukuki boşluğun olması ve sığınmacılara Hukuki statü verilmesi nedeniyle çıkartılmıştır. YUKK sığınmacılar için yapılan en kapsamlı Yasal

düzenlemedir. Bu kapsamda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve Birinci Bölümün Birinci Kısımında buna yer verilmiştir. *“Birinci Kısım, m. 2 – (1) Bu Kanun, yabancılarla ilgili iş ve işlemleri; sınırlarda, sınır kapılarında ya da Türkiye içinde yabancılardan münferit koruma talepleri üzerine sağlanacak uluslararası korumayı, ayrılmaya zorlandıkları ülkeye geri dönemeyen ve kitlesel olarak Türkiye’ye gelen yabancılara acil olarak sağlanacak geçici korumayı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını kapsar.”* Diğer önemli konulardan birisi de geri gönderme olayıdır. Birçok Avrupa ülkesi mülteci ve sığınmacıları alırken veya uluslararası koruma altındakiler için süre sınırı koymuşlardır. Ve en fazla süresi uzun olan ise 8 yıldır. Ancak Türkiye ise buna süre sınırı koymamış ve geri göndermeme politikasını uygulamıştır. Bunu yasal düzenlemeyle kanunlaştırmıştır. YUKK’un İkinci Kısım, m. 4 – (1) *“Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez.”*

Ekonomik uyumun gerçekleştirmesi için Suriyelilerin ikamet izinlerinin düzenlenmesi gerekiyordu. Bu konuda da hükümet yasal düzenleme getirmiştir. YUKK ikinci kısım madde 19 ikamet izni, madde 42, 44, 45 uzun dönem ikamet izinleri, yararlanacakları haklar ve ikamet izinlerinin iptali konularına açıklık getirmiştir. Buna göre; İkamet izni, m. 19 – (1) *“Türkiye’de, vizenin veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden fazla kalacak yabancılardan ikamet izni almaları zorunludur. İkamet izni, altı ay içinde kullanılmaya başlanmadığında geçerliliğini kaybeder.”* Uzun dönem ikamet izni, m. 42 – (1) *“Türkiye’de kesintisiz en az sekiz yıl ikamet izniyle kalmış olan ya da Göç Politikaları Kurulunun belirlediği şartlara uyan yabancılara, Bakanlığın onayıyla valilikler tarafından süresiz ikamet izni verilir.”* Uzun dönem ikamet izninin sağladığı haklar m. 44 – (1) *“Uzun dönem ikamet izni bulunan yabancılar;*

a) Askerlik yapma yükümlülüğü,

b) Seçme ve seçilme,

c) Kamu görevlerine girme,

ç) Muaf olarak araç ithal etme ve özel kanunlardaki düzenlemeler hariç, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili mevzuat hükümlerine tabi olmak şartıyla, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanırlar.

(2) Birinci fıkradaki haklara kısmen veya tamamen kısıtlamalar getirmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.”

Uzun dönem ikamet izninin iptali ise, m. 45 – (1)” Uzun dönem ikamet izinleri;

a) Yabancının, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehdit oluşturması,

b) Sağlık, eğitim ve ülkesindeki zorunlu kamu hizmeti dışında bir nedenle kesintisiz bir yıldan fazla süreyle Türkiye dışında bulunması, hâllerinde iptal edilir.”

2.1.5. İş Piyasası

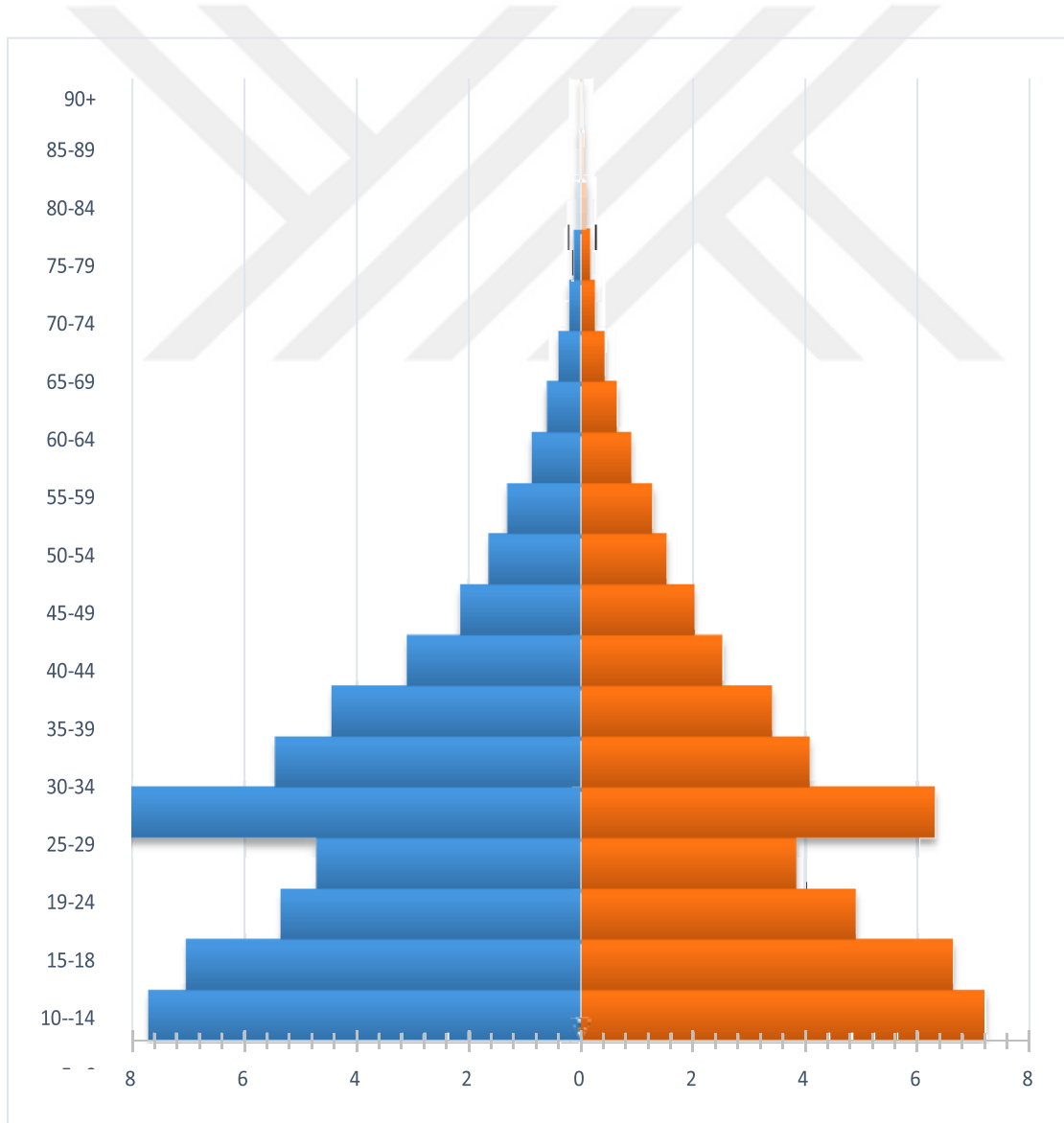
Suriye’den savaştan kaçıp Türkiye’ye gelen Suriyeliler sanayi, ticari, turizm, birçok organize bölgeye sahip, inşaat sektöründe gelişmiş ve ekonomik olanaklara sahip olan Gaziantep’e göç etmeyi ve burada kalmayı tercih etmişlerdir. Suriyeliler maddi varlıklarını ülkelerinde bırakmak zorunda kaldıklarından dolayı kentte daha çok hizmet sektörüne dayalı olan işlerde çalışmak zorunda kalmışlardır (Kaya, 2016: 4). Sermayeye dayalı olan şirket kuranlar çok azınlıktadır. Çoğunlukla bu şirket sahipleri ise savaştan önce Türkiye ile ihracat-ithalat yapan şirketlerdir. Ya da sermayesi taşınabilir (Altın, Dolar Euro vb.) Suriyeliler Gaziantep’te Küçük Ölçekli İşletmeler açıp işlerine devam etmişlerdir (Erdoğan ve Ünver, 2015: 53).

Suriye’den gelenlerin çoğunu eğitim görmemiş, mesleki tecrübeye sahip olmayan, çoğunlukla kadın ve çocuklardan oluşturmaktadır. Bu nedenle hem Türkiye genelinde hem de Gaziantep özelinde bunlar daha çok güce dayalı hizmet sektöründe, tarım, sanayi, inşaat, amelelik, çıraklık gibi işlerde çalışmaktadır (Türk Tabipler Birliği (TTB), 2016, s. 42). Gaziantep’te yanlarında işçi çalıştıran esnaf, zanaatkar, sanayiciler ilk başlarda karın tokluğuyla ya da çok düşük ücretler ile işçi çalıştırmaya başlayınca yerel halkın iş kaybına neden olmuş ve tepkiyle karşılanmıştır. Bu durum Suriyelilere karşı huzursuzluk ortamı oluşturmuştur. Gaziantep’te yapılan bir araştırma sonucuna göre; işsiz olan halkın yüzde 18’i iş sahibi olanların ise yüzde 19’u Suriyelileri iş konusunda sorun olarak görmektedir (Sönmez ve Adıgüzel, 2017: 805).

Suriyelilere, Türkiye’de ikamet eden yabancılar için 4817 sayılı “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunu”nda düzenlenen çalışma izni kriterlerine göre çalışma hakkı verilmektedir. 11 Ocak 2016 tarihli Bakanlar Kurulu Yönetmeliği ile Suriyelilere çalışma izni verilmiştir (Akgül, Kaptı ve Demir, 2015: 10). Bu kanun çerçevesinde ikamet izni alan

Suriyeli vatandaşlar için düzenleme yapılmıştır. Bu kişiler nitelikli işgücü olarak istihdam edilmiştir. 15.06. 2016 tarihli Resmi Gazetede de yayımlanmış “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik” Suriyelilerin önündeki engelleri kaldırmış, çalışma izni verilmiş ve bu izne dair koşullar belirlenmiştir. Türkiye’deki Suriyelilerin iktisadi gelişmeye olumlu etki yaptığı ortaya çıkmıştır (Koç, Görücü ve Akbıyık, 2015: 87).

Türkiye’ye göç etmiş Suriyelilerin çoğunluğu çalışma yaşındaki 15-64 yaş aralığındaki gruptan oluşturmaktadır. Aşağıdaki şekil 2’de, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nden alınmış veriler bulunmaktadır ve bu verilere göre 15-64 yaş aralığında bulunan 2 milyondan fazla Suriyeli Türkiye’de ikamet etmektedir (http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-istatistikleri_363_378, 2017).

Şekil 2. Suriyelilerin Çalışma Çağındaki Yaş Ortalaması (http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-istatistikleri_363_378, 2017)

2.2. Kuramsal Çerçeve Olarak Göç Olgusu

Günümüzde toplum içinde çıkan her olaylarda farklı sonuçlar mevcuttur. Bir taraftan kitlesel olaylarla karşılaşırken diğer taraftan bu olay ve olgularının kendi içinde dağıldığı görülmektedir. Günümüzde olan bu göçlerde bundan farklı değildir. Toplumsal zeminde oluşan bu gelişmeler ve değişimler, göç olaylarına yeni bir bilimsel perspektif ve kuramsal yaklaşım gerektirmektedir. Bu “yeni yaklaşım”, öncelikle göç olayı ile göçmeni ayırt ederek araştırmanın temelini koyulmalı, göç kuram ve modellerini bu çerçevede araştırmanın hedefine yönelik olarak belirlemelidir (Çağlayan, 2006: 67).

Günümüz dünyasında iletişim ve ulaşım teknolojilerinde yaşanan teknolojik yenilikler, değişimler çağımız insanların daha kolay ve daha hızlı yer değiştirmelerinin önünü açmıştır. Dünya genelinde ortaya çıkan bu yoğun göç hareketleri nedeniyle, içinde bulunduğumuz çağı göçler çağı olarak adlandırılmaktadır (Güllüpnar, 2012: 55).

Bu çalışmada İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmelerin Türk ekonomik sistemine uyumu araştırılmış olmasından dolayı, ekonomik uyum, işgücü ve toplumlar arası ilişkiler ile ilgili olan göç kuramlarından olan “İkili İşgücü Piyasası Kuramı” ve “Göçmen İlişkiler Ağı (Network) Kuramı” ele alınmıştır.

2.2.1. İkili İşgücü Piyasası Kuramı

İş piyasası kuramı esas olarak mikro-düzey karar verme modeli olmasına rağmen, uluslararası göçün kaynağına dair farklı sonuçlar meydana getirir. Bu farklar, kararı verdiği varsayılan birimlerin (birey veya hane halkı), maksimize veya minimize edilen şeyin (gelir veya risk), karar verilen ekonomik toplu duruma dair varsayımların ve göç kararının ne ölçüde toplumsal durumla ilişkilendirildiğinin farklı olmasından kaynaklanmaktadır. İkili işgücü piyasası modeli, uluslararası göçün modern sanayi toplumlarının içsel işgücü gereksiniminden kaynaklandığını ortaya koymaktadır (Massey, Arango, Hugo, Kouaouci, Pellegrino ve Taylor, 2014: 19).

Uluslararası göçün gelişmiş ulusların ekonomik yapısından kaynaklanan içsel ve sürekli bir işgücü ihtiyacından kaynaklandığını ileri süren Piore (1979) bu kuramsal bakışın en güçlü

ve seçkin savunucularından biri olmuştur. Piore'ye göre, “içe göç, göç veren ülkelerdeki itme etkilerinden (düşük ücretler veya yüksek işsizlik) kaynaklanmaz, göç alan ülkelerdeki çekme etkilerinden (kronik ve kaçınılmaz bir yabancı işçi gereksinimi) kaynaklanır” (Piorre, 1979).

Gelişmiş ekonomilerde hem işgücü piyasasının geneli hem de işletme düzeyinde sermaye yoğun sektörler ile emek yoğun sektörlerin varlığına bağlı olarak ikili bir yapı mevcuttur. Sermaye yoğun birincil sektördeki işçiler ileri teknoloji ve donanımla çalışan, yaptıkları işler bilgi, yetenek gerektiren nitelikli işçilerdir. İşverenler bu işçileri eğiterek onlara yatırım yaptıkları için kolayca onlardan vazgeçip işten çıkaramazlar. Sermaye ve nitelikli işgücü arasında birbirini tamamlayıcılık vardır. İstikrarsız istihdam koşullarının olduğu ikincil sektör işlerinde ise çoğu zaman göçmen işçiler niteliksiz işleri yapmaktadır ve ekonomik kriz dönemlerinde işlerine kolayca son verilebilmektedir (Toksöz, 2006: 17).

Bu teoriye göre, gelişmiş ülkelerdeki yerelde en altta yer alan yerli işçiler, istihdamın dalgalı olduğu, düşük ücretli ve genellikle niteliksiz olan ikincil sektör firmalarındaki “küçük düşürücü” işlerde çalışmaktansa, yerli işçiler işsiz kalmayı tercih etmektedir. İkincil sektördeki niteliksiz işler için yerli işçi bulamayan işverenler, kendilerini yerel işçiler gibi görmediklerinden düşük statülü işleri kabul etmek isteyen göçmenleri istihdam ederler. Göçmenler, sadece ücretle motive edilebildikleri için bu ücretler kendi ülkelerine kazandıklarından daha yüksektir. Yerli işçilerin düşük statülü işlerden kaçınma isteği, belli işlerde ağırlıklı olarak göçmenlerin çalışması söz konusu olduğunda, bu işlerin statüsünü daha da düşürmektedir (Güllüpinar, 2012: 65).

2.2.2. Göçmen İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

İlişkiler ağı (Network) kuramının temelini; göçmenlerin göç ettikleri ülkede kurdukları sosyal ağların varlığı ve bu ağların, süregiden karşılıklı göçler üzerine olan etkisidir. Bu ağlar hemen her tür sosyal temele ve değişkene bağlı olarak kurulmuş, güçlü ve zayıf ağlar olabilir. Abadan-Unat bu ağları şöyle tanımlamaktadır: “Göçmen ilişkiler ağı, geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır” (Abadan - Unat, 2006: 18).

1990’lı yıllarda sosyolojide kullanılmakta olan “Ağ” kavramı göç olgusunu açıklamakta da kullanılmaya başlanmıştır. Massey, “göç ağını göçmenlerin aileleri, arkadaşları ve

ülkelerinde kalan yakınları ile karşılıklı ilişkilerinin bir bütünü olarak tanımlamaktadır. Bu ağlar, göç sürecinin maliyetini ve risklerini azaltarak göç kanalları oluşmasına yol açmaktadır. Göç kanalları çoğaldıkça, göçmenler için daha fazla hedef ülke ve faaliyet alanı sunmaktadır. Bu ağların enformel olması halinde, göçmenlerin seyahat ve konaklamalarını karşılayabilmektedir. Daha farklı durumlarda ise bazı aracı kurumlar, göçmen kaçakçılığı yoluyla kişileri yüksek ücretler karşılığında sınırlardan geçirmektedir. Bu aracı ağları kullanan göçmenler borç yükü altına girmekte, kimi zaman baskı ve şiddete maruz kalabilmektedir” (Massey, Arango, Hugo, Kouaouci, Pellegrino ve Taylor, 2014).

Network ilişkiler ağ teorisi şu şekilde çalışmaktadır. “Öncü göçmenler öncelikle göç veren ve alan toplumları birbirine bağlayan bir altyapı oluştururlar ve bu bağlantı göç veren toplumdaki diğer bireylere göçme olanağı sağlar. Yeni göç dalgaları, kurulmuş bu ağı harekete geçirir ve sonradan göç edenler ilk gelenlerin tecrübelerinden yararlanırlar. Zamanla göç kendi kendini devam ettiren bir hâl alır.” (Çağlayan, 2006: 86). Ekonomik bağlar da göz önüne alınmalıdır. Kurulan ilişki ağları, bir zaman sonra her iki ülkede farklı yönere kayabilir. Fakat burada asıl olan, ağın içeriğinden ziyade ağın varlığıdır. Çünkü kurulan ağın içeriği daha sonra kendini geliştirerek farklı alanlara kaymakta ve ağ giderek daha karmaşık hâle gelmektedir. Bunun en güzel örneği Almanya’ya göç eden Türk işçilerin kurduğu göçmen ilişkiler ağında görülebilir. İlk dönemlerdeki ağın içeriği, Türkiye’den Almanya’ya göç edenlerin uyum sağlamasını kolaylaştıran, iş ve kalacak yer bulma gibi ilksel durumlara yönelik iken, günümüzde ise, hâlâ bu ilksel durumların varlığının yanında ekonomik ilişki ve Almanya siyasetinde etkin olma gibi noktalara da kaymıştır (Çağlayan, 2006: 87).

Network İlişkiler ağı kuramının dayandığı temel prensipler şöyle sıralanabilir:

1. Network ilişkiler ağı, göç olaylarını özendirme nedeniyle göç etmeği sürekli canlı tutar ve göç olayını yaygınlaştırır.
2. Network ilişkiler ağı, daha önceden ülkeye göç etmiş olanlar olduğu için ekonomik ve toplumsal uyumu kolaylaştırır, masrafları en aza indirir.
3. Fırsatlar, istihdam ve resmi izinler hakkında haber kanalları daha önceki gelen göçmenler tarafından bilindiği için sonradan gelenlere ve ağa eklenenlere rahat bir şekilde yapılmasına olanak sağlar.

4. Network ilişkiler ağı, ülkesini daha fazla temsil eder hale gelir.

5. Göçmenlerin göç ettikleri ülkede evlilik yoluyla aile birleşmeleri bir araya gelmesini hedefleyen politikalar göçmen ilişki ağları gittikçe daha da güçlendirmektedir.

6. Network ilişkiler ağları, göçmenleri, yeni gittikleri toplumdan yalıtılma etkisi yapar, onların kendi yurtlarıyla ilişkilerinin devamını sağlar ve ülkelerinden ilişkileri tamamen kesilmez (Güllüpnar, 2012: 76).

Network ilişkiler ağı, bir bağlantılar ağıdır. Toplumlara ilişkiler ağı içerisinde değerlendirir. Birey, grup, organizasyonlar ve toplumların özellikleri yerine ilişkilerine odaklanır. Göç olgusundan ziyade göçmenlerin kendi aralarında kurdukları ilişkinin biçimine, yönlerine ve özelliklerine vurgu yapması bakımından önemlidir. Birtakım sınırlayıcı ve dışlayıcı özelliklere sahip olsa da göçmenlerin bilgi paylaşımları, eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşabilmelerinde aracılık etmeleri, iş bulma ve barınma konusunda destek vermesi açısından da önemlidir (Yaman, 2016: 102 - 103).

Network ilişkiler ağı bu etkilerin yanında, göçmen ağlarıyla birlikte geliştirilen bazı değerler, göçmenleri ve göçmen ailelerini de etkilemektedir. Abadan - Unat belirtildiği üzere, *“küreselleşme sürecinin işgücü üzerindeki etkilerinden bir tanesi de, ucuz işgücüne olan aşırı taleptir. Bu talebin yarattığı sonuç ise kadınların ve çocukların çalışma hayatının içerisine itilmesidir. Göçmenlerin daha fazla kazanç sağlama istekleri, göç ettikleri ülkede tutunma ve yaşama istekleri kadını iş hayatına sokmuş ve aile içerisinde gerek sosyal gerekse de ekonomik bir yeniden yapılanmaya götürmüştür. Buna göre denilebilir ki, göçün oluşturduğu ilişkiler ağları sadece göçmene destek hizmeti vermekle kalmıyor, aynı zamanda toplumsal rollerin yeniden üretimini sağlıyor”* (Abadan - Unat, 2006: 19).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde “araştırmanın modeli”, “evren ve örnekleme”, “veri toplama araçları”, “verilerin toplanması”, “verilerin analizi ve yorumlanması” ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada “Örnek Olay Metodu” kullanılmıştır. İngilizce alanyazında Case Study olarak adlandırılan bu metot ülkemizde durum çalışması, vaka çalışması, olay inceleme ve örnek olay incelemesi gibi farklı isimler ile de adlandırılmaktadır. Bu çalışmada bundan sonra “Örnek Olay Metodu” terimi kullanılacaktır.

Örnek olay metodu, bir olay veya olaylar hakkında veri toplamayı, kaydetmeyi ve olay raporunun hazırlanmasını içermektedir. Teknik tanımı şu şekildedir; Örnek Olay, deneysel bir inceleme olup, çoklu delil kaynaklarının kullandığı ve olay ile olayın içinde vuku bulduğu yer arasındaki sınırlar yeterince açık olmadığına gerçek hayatın içinde oluşan tabii olayı araştırır (Köklü, 1994: 771). Örnek olay çalışması, güncel bir olayı veya olguyu gerçek bir yaşam çerçevesinde ele alan, birden fazla kanıt ve veri kaynağının olduğu, ayrıntılı bir planlama gibi bilgi toplama, toplanan bilgileri organize etme, yorumlama ve analiz etme sürecidir (Vural ve Cenkseven, 2005: 127). Örnek Olay, tek bir durum ya da olayın derinlemesine incelendiği, verilerin sistematik bir şekilde toplandığı ve gerçek ortamda neler olduğuna bakıldığı bir yöntemdir. Elde edilen sonuçlarla olayın neden o şekilde oluştuğu ve gelecek çalışmalarda nelere odaklanması gerektiğini ortaya koyar. Sınırlı bir sistemin nasıl işlediği ve çalıştığı hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri toplama kullanılarak o sistemin derinlemesine incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşımdır. Araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, görsel-işitseller, dokümanlar, raporlar) ile derinlemesine incelediği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Subaşı & Okumuş, 2017: 421).

Örnek Olay çalışmaları ağırlıklı olarak nitel araştırma yöntemlerin sahip olduğu özellikleri taşıyan bir yöntem türüdür. 1980 yıllarından itibaren araştırmacılar tarafından ağırlıklı olarak

kullanmaya başlanmıştır. Araştırmanın derinlemesine incelemesine imkân sağlayan, sosyal olayları ayrıntılı bir çözümlemesini yapan bir yöntemdir. Tek bir olayı çeşitli olgular ile ilişkilendirip, verilere bütüncül bir nitelik kazandırılır. Genel olarak ne, niçin ve nasıl sorularına cevap arar (Kaleli - Yılmaz, 2014: 264).

3.1.1.Örnek Olay Yönteminin Avantajları

- Örnek Olay verileri gerçekte güvenilir ve kuvvetlidir. Güvenilir olmasının sebebi ise olayda geçen kişinin gerçek yaşantısının konu olması ve verilen bilgiler ile uyum içinde olmasındandır (Köklü, 1994: 778).
- Örnek Olay çalışmaları sonucunda elde edilen bulgular doğrudan yorumlanmaya, analiz etmeye, kullanıma ve çıkarımda bulunmaya hazırdır. Sosyal gerçekleri en küçük ayrıntıya kadar işleyerek derinlemesine olanak sağlayan bir yöntemdir (Vural ve Cenkseven, 2005: 127).
- Sosyal gerçeklerin karışıklık ve güçlüğüne ortaya çıkarır. Sosyal olaylara dikkat çekerek katılımcıların görüş ve fikirlerin arasındaki ayırım ve uyumsuzlukları ortaya çıkartabilir. Ayrıca farklı amaçları olan araştırmacılara zengin bir veri kaynağı haline dönüşebilir. Özel yorumlara daha az dayanır ve daha çok kişi tarafından anlaşılır (Köklü, 1994: 778).
- Örnek olay çalışmaları araştırılan durum hakkında zengin bir içerik ve açıklayıcı bilgiler sunar. Çünkü görüşmeler derin ve aynı konu hakkında çeşitli kaynaklardan bilgi edinilir. Katılımcıların, görüşleri, fikirleri, açıklamaları, söylemleri ile diğer veri kaynaklarıyla birleştirilip araştırılan konu hakkında analiz yapılır (Kaleli - Yılmaz, 2014: 265).

3.1.2. Örnek Olay Yönteminin Dezavantajları

- Örnek olay çalışmalarında fiziki ortam ve zaman gibi bazı sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Yapılan görüşmeler, mülakatlar derinlemesine analizi oldukça fazla zaman alıyor. Görüşme ortamı tartışmalar ve mülakatlar için bazı sıkıntılar ile karşılaşmaktadır (Şahin, Atasoy ve Somyürek, 2010: 270).
- Örnek olay yöntemi pahalı ve karışık olabilir. Geniş zaman diliminde farklı yollar ile bilgi toplamayı gerektirir. Toplanan veriler ve bilgilerin analiz ve yorumlanması hem yorucu ve hem de zaman alıcı olabilmektedir (Kaleli - Yılmaz, 2014: 266).

- Örnek olay çalışmasında verilerinin gerçekte kuvvetli olduğunu belirtilmişti ancak buna karşın düzenlenmesi oldukça zordur (Köklü, 1994: 778).
- Objektif ve standart araçlara dayanan gözlemi içermediği için geçerlikleri de, gözlemcinin kişisel güven duygusuyla sınırlıdır (Aytaçlı, 2012: 2).

3.1.3.Örnek Olay Yöntemin Aşamaları

Örnek Olay çalışması yaparken izlenebilecek belli başlı aşamalar sekiz başlık altında sıralanabilir.

1. Araştırma Sorularının Geliştirilmesi: Örnek olay çalışmasında, eldeki tek tek olaylardan yola çıkılarak genel geçer kuramlar oluşturulabilecek, alternatif açıklamalar karşılaştırılabilecek, etkileşim ve bağlama ilişkin öngörüler denetlenebilecek şekilde belirli sorular etrafında yapılmalıdır. En uygun olanları, “nasıl” ve “neden” sorularıdır.
2. Araştırmanın Alt Problemlerinin Geliştirilmesi: Araştırmanın işaret ettiği genel alan alt alanlara bölünür
3. Analiz Biriminin Saptanması: Bu aşama durumun ne olduğunu tanımlamaya ilişkin bir boyuttur.
4. Çalışılacak Durumun Belirlenmesi: Önemli olan durumun genellebilir değil özel olmasıdır.
5. Araştırmaya Katılacak Bireylerin Seçimi: Bunun anlamı, çalıştığı konuya göre genel fikir yönünde tüm kişiler, tüm gruplar ile görüşme ayarlar, tüm belgeleri inceler. Sonuçta araştırmanın genelleşebilmesi ya da geniş örneklemden oluşması değil nitelikli olması önemlidir. Bu durumda anahtar konumdaki bilgi vericiler seçilir ve bu şekilde görüşmelere devam edilir.
6. Verinin Toplanması ve Toplanan Verinin Alt Problemlerle İlişkilendirilmesi: Değişik veri toplama yöntemleri mümkün olduğu ölçüde birlikte kullanılmalıdır. Örnek olay çalışması için kanıtlar altı kaynaktan gelmektedir: belgeler, arşiv kayıtları, görüşmeler, direk gözlem, katılımcı gözlem, fiziksel eserler (döküman incelemesi).
7. Verinin Analiz Edilmesi ve Yorumlanması: Veriler değişik veri analiz programları ile analiz edilebilir.

8. Örnek Olay Çalışmasının Raporlaştırılması: Araştırmanın başında verilen problem ve alt problemler, verinin analizi ve sunumunda başlıklar olarak kullanılması, raporun içinde her bölümün veya alt bölümün başlangıcında özetlerden yararlanılması ve sonuçların sunumunda, tablo ve grafiklere yer verilmesi okuyucuya kolaylık sağlayacaktır (Aytaçlı, 2012: 5).

Örnek olay çalışmasında, veri toplama sürecinde araştırmacının rolü çok önemlidir; çünkü veri toplama süreci standart değildir. İyi bir araştırmacı; iyi sorular sormalı ve cevapları yorumlayabilmeli, kendi ideoloji ve fikirlerine kapılmamalıdır. Çalışmada alandan çok geniş bilgi toplanması gereken çalışmalarda takım şeklinde araştırmacılar kullanılabilir (Subaşı ve Okumuş, 2017: 423).

Bu çalışma yukarıda belirtilen sekiz aşamada gerçekleşmiştir. Çalışmada, Gaziantep ilinin merkez Şahinbey ilçesinin İnönü caddesinde 2012 yılından sonra Gaziantep'e göç etmiş Suriyeliler tarafından açılan 44 tane Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler ile 10 tane Küçük Ölçekli Türk İşletmeciler derinlemesine mülakat yapılmıştır. Çalışmada hedef kitle seçilmeden önce Gaziantep'te genelinde gözlemler yapılmış ve en uygun kitlenin Gaziantep'in merkezinde bulunan, çoğunluk olarak da en fazla Suriyelinin işyeri açtığı İnönü caddesi olmuştur. Çalışma için 4 kişilik araştırma takımı kurulmuştur. Bu takım içinde Arapça bilen 1 Türk tercüman ve iyi derecede Türkçe bilen 1 Suriyeli bulunmuştur. Mülakatlar yapılmadan önce İnönü caddesinde bulunan tüm Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeler tespit edilmiş, meslek türü, çalışan sayısı ve işyeri numaraları not edildikten sonra tercümanlarla beraber mülakatlara başlanmıştır. Daha önceden uzmanlar tarafından 51 tane mülakat sorusu hazırlanmıştır. Bu soruların 16 tanesi demografik, 11 tanesi ekonomik uyum ile ilgili, 11 tanesi meslek grubu ile ilgili, 9 tanesi iş hayatındaki zorluklarıyla ilgili ve 4 tanesi de sosyal uyum ile ilgilidir.

Araştırma sorularının geliştirilmesi, alt problemlerinin belirlenmesi, çalışılacak durumun belirlenmesi ve araştırmaya katılacak bireylerin seçimi yapıldıktan sonra verilerin toplanması aşamasında ve verinin alt problemler ile ilişkilendirilmesi için İnönü caddesinde bulunan 44 tane Küçük Ölçekli Suriyeli ve 10 tane Küçük Ölçekli Türk işletmesiyle derinlemesine mülakat tekniğiyle görüşme yapılmıştır. Bu görüşmeler Şubat - Mayıs 2019 tarihleri arasında 4 ay içinde yapılmıştır. Tüm mülakatlar işyerinde ve daha çok işyeri sahibi ile yapılmış, ancak verilerin objektif olması için işyerinde çalışan işçiler ile de görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler Türkçeyi iyi derecede bilen bir Suriyeli vatandaş eşliğinde yapılmıştır. Türkçeyi bilmeyen ve çok az bilen işletmecilerin mülakat sorularına verdiği

cevaplar anında Türkçeye çevrilmiş ve notlar alınmıştır. Her bir mülakat veya görüşme yaklaşık 1-3 saat arasında yapılmıştır. Görüşme esnasında mülakat sorularına verilen tüm cevaplar yazıya aktarılmış veya not edilmiştir. Görüşme sonrası orijinal metinlerden elde edilen ikinci bir veri tabanı daha oluşturulmuştur. Mülakat esnasında bazı zorluklar ile de karşılaşmıştır. İlki, mülakatlar işyerinde yapıldığından bazı işyerlerinin fiziksel olarak dar olması ve alışverişin devam etmesi sebebiyle mülakatın ara verilmesine, yarıda kalmasına neden olmuştur. İkincisi, mülakat sorularına verilen cevaplar uzun olması nedeniyle zaman bakımından bir dezavantaja dönüşmesi ve işletmecilerin sıkılmasına neden olmuştur, bunu önlemek için bazen kısa aralar verilmiştir. Üçüncüsü, bazı işletmecilerin görüşme yapmak istemedikleri veya isteksiz cevaplar verilmesi üzerine baskı yapılmamış, çalışmanın objektif olmasına özen gösterilmiştir.

Mülakatlar bittikten sonra verilerin analiz edilmesi, yorumlanması ve çalışmanın raporlaştırılması yapılmıştır. Nicel analizler SPSS ile yapılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2011 tarihinden sonra Suriye’de yaşanan iç karışıklıktan dolayı Türkiye’nin Gaziantep iline göç etmiş yaklaşık 430.000 kişi varsayımında, Örneklem büyüklüğü, Şahinbey İlçesinin İnönü caddesinde Küçük Ölçekli İşletme açan 45 işyerinde çalışan 18-55 yaş arasında bulunan 110 Suriyeliden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, nitel araştırma yönteminin veri toplama araçlarından olan “derinlemesine mülakat tekniği” ve “gözlem tekniği” kullanılmıştır. Ayrıca mülakat ve görüşmelere başlamadan önce ve başladıktan sonra konu il ilgili yapılan çalışmalar, veriler, kaynaklar araştırılmış, yerel kurumlardan, kamu kurum ve kuruluşlardan belge ve raporlar toplanmıştır. Konu ile ilgili çıkan kanunlar incelenmiş ve araştırılmıştır. Araştırmada birinci kaynaktan toplanan veriler ise derinlemesine mülakat ve gözlemler yapılarak toplanmıştır. “Mülakat formu”, bu çalışmada kullanılan Örnek olay çalışmasının amacına uygun olarak hazırlanmıştır. Araştırma konusuyla ilgili alanyazın taramasından yararlanılarak, mülakat formunda yer alacak sorular oluşturulmuştur. Mülakat formunda Gaziantep'e göç eden Suriyelilerin ekonomik hayata uyumları incelenmiştir. Öncesinde 3 uzman görüşü alınarak hazırlanan 51 mülakat sorusu 5 kategoride toplanmıştır. Mülakat formu kategorileri şu şekildedir:

- 1- Demografik sorular (16 soru)
- 2- Ekonomik Uyum ile ilgili sorular
- 3- Meslek Grubu ile ilgili sorular
- 4- İş Hayatı ve zorlukları ile ilgili sorular
- 5- Sosyal (Toplumsal) Uyum ile ilgili sorular

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması (Köklü, 1990)'nün örnek olay metodunun alan çalışmasında yer verdiği 3 aşamada gerçekleşmiştir. Bu aşamalar şu şekildedir; “belgeleri toplama”, “gözlem yapma” ve “görüşme”

3.4.1. Belgeleri Toplama

Gaziantep Sanayi Odası'ndan alınan bilgiler, sahada yapılan görüşmeler, gözlemler, mülakatlar, Gaziantep ilinde göç ve uyum üzerine yapılan çalıştaylar, çıkartılan raporlar ve sahada elde edilen bilgiler toplanmıştır. Bunun dışında Göç İdaresi'nin verileri, Kamu Kurum ve Kuruluşların göç üzerine yaptığı ve çıkardığı raporlar, yerel kuruluşların ve STK'ların yaptıkları çalışmalar ile akademisyenlerin çıkardığı makale, yazı, rapor ve çalışmaları da veri olarak alınmıştır.

3.4.2. Gözlem Yapma

Belgeler toplanıp analiz yapıldıktan sonra örnek olay metodunun alan çalışmasının en önemli kısımlarından birisi de gözlem yapmaktır. Gözlem yapma problemleri, davranışları algılamak gerekir. Gözlem yapan kişi sosyal ortamda bir rol üstlenir ve bulunduğu ortamda birçok aktivitede bulunur. Gözlem çalışmalarında, araştırmacı veya katılımcı meydana gelen davranışları ve belli başlı nitelikleri hemen not alması gerekir. Yoksa kısa süre içinde bilgiler unutulabilir.

2019 Mart ve Nisan ayları itibariyle Gaziantep Şahinbey ilçesinin İnönü caddesinde bulunan Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler ile Küçük Ölçekli Türk İşletmeciler araştırma alanı olarak gözlemlenmiştir. Yapılan gözlemler sonucu 44 Suriyeli ve 10 Türk işyeri tespit edilmiştir. Gaziantep Şahinbey ilçesinin İnönü caddesinde bulunan Küçük Ölçekli Suriyeli

İşletmecilerin Türk işletmecilere oranı % 30 civarındadır. Bu işyerlerin meslek grupları, “lokantacı – dönerci” 11 adet işyerinde çalışan 51 kişi, “tatlıcı” 6 adet işyerinde çalışan 21 kişi, “kuyumcu” 7 adet işyerinde çalışan 12 kişi, “kuruyemişçi” 3 adet işyerinde çalışan 5 kişi, “bakkal - mini market” 6 adet işyerinde 7 kişi, “telefoncu” 4 adet işyerinde çalışan 4 kişi, “tütüncü” 3 adet işyerinde çalışan 3 kişi, “elektrikçi” 1 adet işyerinde çalışan 2 kişi, “taze meyve suyu” 1 adet işyerinde çalışan 1 kişi, “zirai ilaç” 1 adet işyerinde çalışan 1 kişi, “çiçekçi” 1 adet işyerinde çalışan 2 kişi ve “manavcı” 1 adet işyerinde çalışan 1 kişi toplamda ise 44 işletmede çalışan 110 kişi gözlemlenmiştir. Türk işyerlerinin meslek grupları ise, 2 “telefoncu” işyeri, 2 “tatlıcı” işyeri, 1 adet “berber”, “atomcu”, “ayakkabıcı”, “kuyumcu”, “manifaturacı” ve “bakkal” olmak üzere toplam 10 adet işyeri ile mülakat yapılmıştır.

3.4.3. Görüşme

Gözlemler yapıp işletmeler tespit edildikten sonra bu işletme sahibi Suriyeliler ile derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Araştırmanın en uzun ve zaman bakımından süreç gerektiren bu kısım olmuştur. Görüşmeyi başlatan ve yöneten araştırmacı, konuşmayı dinleyici rolündedir. Görüşmelerin tamamı resmi olmayan şekilde Suriyelilerin işyerlerinde yapılmıştır. Amaç rahat bir konuşma gerçekleştirmektir. Görüşmelerde yan yana veya yüz yüze bir şekilde yapılmıştır. Görüşmeler 4 kişilik uzman bir ekiple yapılmıştır. Türkçe bilmeyen Suriyeliler için ekipte 1 tercüman (Suriye vatandaşı) hazır bulunmuştur. Görüşmeler daha önce hazırlanan 50 soruluk mülakat formunda bulunan 5 kategoride sıralanmış ucu açık soru cevap şeklinde yapılmıştır. Görüşmenin nasıl kaydedileceği her zaman tartışma konusu olmuştur. Bazıları ses kaydı alınıp transkript çıkartırken bazıları da söylenenleri not alıp kaydetmektedir. Ses kayıtları daha güvenilir olurken bunun için katılımcılardan izin alınması ve katılımcıların bu durumdan tedirgin olmaması gerekir. Araştırmamızda Suriyeliler ile mülakat yapıldığı için tedirgin ve çekinmemelerinden dolayı ses kaydı yerine söylenenleri not alıp kayıt altına alınmıştır. Araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği sağlanması için katılımcılara görüşme esnasında herhangi bir yönlendirme de bulunulmamış ve rahat bir şekilde düşüncelerini açıklamak için fırsat verilmiştir.

Görüşmeler esnasında birkaç zorlukla karşılaşmıştır. Birincisi, fiziki koşullardır. Mülakatlar işyerinde yapıldığı için bazı işyerlerinin küçük olması, mülakat yapıldığı esnada müşterilerin alışveriş yapması karşılaşılan fiziki zorluklardır. İkincisi, mülakatların uzun sürmesi nedeniyle zaman sıkıntısı çekilmesidir. İşyerlerinde çalışan Suriyeliler mülakat için

en az 2-3 saat ayırtmak gerekiyordu. Bazı işyerinde sadece 1 kişi çalışması zamanını hem görüşmeye ayırması hem de müşterilere bakması mülakatın bölünmesine sebebiyet vermekteydi. Üçüncüsü, dil sorunuydu. Tercüman olmasına rağmen Arapçadan Türkçeye çevirmek ve not almak hem yorucu hem de zaman almaktaydı.

3.5. Verilerin Analizi

Örnek olay çalışmalarında verilerin analizi, araştırma başında oluşturulan alt problemlere göre düzenlenip yorumlanır. Böylece araştırma ile ilgili olmayan konu dışında kalan veriler, notlar, raporlar analiz dışında tutulmuş olur. Elde edilen nitel veriler betimsel veya içerik analizi yöntemleriyle analiz edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Görüşmeler sonrasında toplanan veriler, alınan notlar, dökümanlar, gözlem notları, görüşme kopyaları, istatistikler ve kayıtlar düzenlenmiştir. Örnek olay çalışması ile ortaya çıkan bu ham materyal “case record- durum (Örnek olay) kaydı” olarak tanımlanmaktadır. Kayıtların düzenlenmesinde iki tür strateji mevcuttur. İlki azaltmadır. Alınan kayıtlardan daha küçük kaydın seçilmesi ve gerekmeyen bilgilerin çıkartılmasıdır. İkincisi ise indekslemedir. Azaltma yapmadan not almak, yorumlama yapmaktır (Köklü, 1994: 777).

Bu çalışmada nicel verilerin analizi SPSS programı ile yapılmıştır. Mülakat gerçekleştirilen Suriyeli katılımcıların, ekonomik uyum sürecinin ekonomik boyutuna ilişkin sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde ortaya çıkan tablonun olumlu olduğu görülmektedir. Katılımcı Suriyelilerin tamamına yakını Türkiye'nin ekonomik ilişkiler ve ekonomik uyum anlamında Türkiye'nin kendilerine tanımış olduğu yasal haklardan yararlanmakta ve bu konuda memnuniyetlerini ifade etmektedirler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Türkiye'ye 2011'den sonra göç eden Suriyelilerin ekonomik hayata uyumu incelemek amacıyla yapılan çalışmanın bu bölümünde, Gaziantep Şahinbey merkez İnönü caddesinde hem Suriyeli hem de Türk işletmeciler ile yapılan mülakatlar sonucu elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu bölümünde, Gaziantep Şahinbey İnönü caddesinde Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler ile yapılan mülakatlar sonucu elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

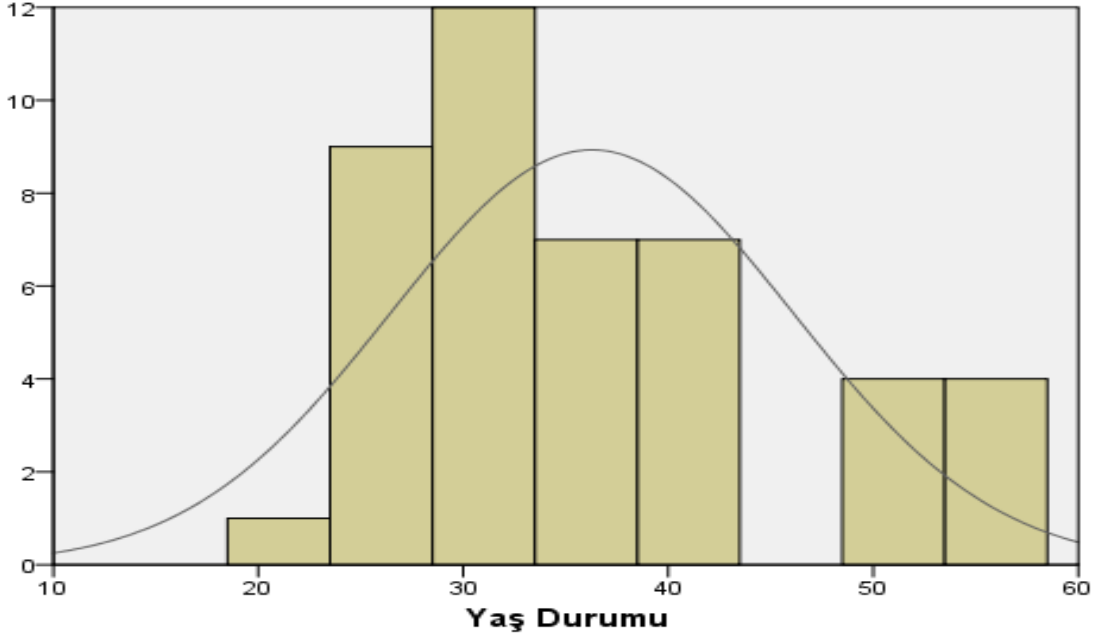
Yöntem bölümünde de belirtildiği gibi araştırma kapsamında Suriye'deki çatışmalardan kaçıp, Türkiye'ye gelen Gaziantep merkez İnönü caddesinde Küçük Ölçekli İşletme açan 44 işyeri ile görüşme yapılmıştır. Görüşmeye katılanların demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

KATILIMCILAR		N
Cinsiyetleri		44
Erkek	K1 K2 K3 K4 K5 K6 K7 K8 K9 K10 K11 K12 K13 K14 K15 K16 K17 K18 K19 K20 K21 K22 K23 K24 K25 K26 K27 K28 K29 K30 K31 K32 K33 K34 K35 K36 K37 K38 K39 K40 K41 K42	42
Kadın	K43 K44	2
Yaşları		44
18-20 Yaş	K37	1
21-30 Yaş	K2 K6 K11 K14 K15 K24 K26 K30 K31 K33 K36 K39 K40 K43	14
31-40 Yaş	K7 K8 K13 K16 K17 K19 K21 K23 K25 K28 K29 K32 K38 K41 K42 K44	16
41-50 Yaş	K1 K9 K12 K18 K22 K27	6
51 Yaş ve Üzeri	K3 K4 K5 K10 K20 K34 K35	7
Medeni Durumları		44
Bekâr	K2 K11 K14 K15 K24 K26 K30 K31 K32 K33 K37 K43	12
Evli	K1 K3 K4 K5 K6 K7 K8 K9 K10 K12 K13 K16 K17 K18 K19 K20 K21 K22 K23 K25 K27 K28 K29 K34 K35 K36 K38 K39 K40 K41 K44	31
Boşanmış	K42	1

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların 1'inin 18-20 yaş, 14'ünün 21-30 yaş, 16'nının 31-40 yaş, 6'nının 41-50 yaş ve 7'nin 51 ve üzeri yaş grubu arasında olduğu, katılımcıların 12'nin bekâr, 31'inin evli ve 1'inin de boşanmış olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların 2'si bayan ve 42 kişinin de erkek olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların azlığı, İnönü caddesinde işyeri sahiplerinin daha çok erkek olmasından kaynaklanmaktadır.

Grafik 1. Katılımcıların Yaş Durumları

Grafik 1’i incelediğimizde, İnönü caddesinde Küçük Ölçekli İşyeri açan Suriyelilerin daha çok 20 - 40 yaş aralığında olduğu, 20 yaş altında hiçbir Suriyelinin işletme sahibi olmadığı ve 50 yaş üzerinde ise 7 kişinin işletme sahibi olduğu görülmektedir.

4.1.2. Katılımcıların Türkiye’de Bulunma Süreleri

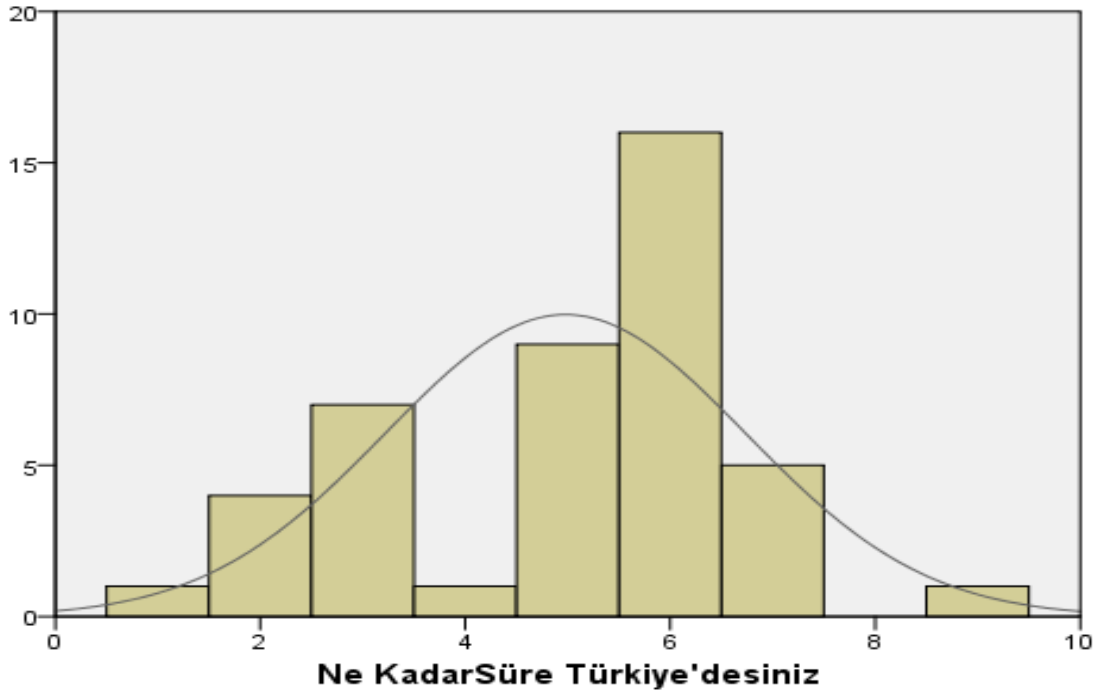
Türkiye ne zaman geldiklerine ilişkin katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 2 ve Grafik 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Türkiye’de Bulunma Süreleri

KATILIMCILAR		N
1 Yıldan Az	K39	1
1-2 Yıl	K27 K38 K40 K44	4
2-3 Yıl	K23 K25 K37 K43	4
3 Yıl ve Üzeri	K1 K2 K3 K4 K5 K6 K7 K8 K9 K10 K11 K12 K13 K14 K15 K16 K17 K18 K19 K20 K21 K22 K24 K26 K28 K29 K30 K31 K32 K33 K34 K35 K3 K41 K42	35

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların 1'i 1 yıldan az, 4'ü 1-2 yıl, 4'ü 2-3 yıl ve 35'i 3 yıl ve üzeri bir sürede Türkiye'de bulunduğunu belirtmiştir. Bu bulgulardan elde edilen sonuca göre; katılımcıların yaklaşık 4'te 3'ünün (%73,3'ünün) 3 yıl ve üzeri bir sürede Türkiye'de bulunduğu, bu durum Suriyelilerin 6-7 yıl önce daha yoğun olarak Türkiye'ye göç ettiklerini göstermektedir. Suriye'de iç savaşın başlamasıyla göç başlamış ve son yıllarda göçün azaldığı görülmektedir.

Grafik 2. Katılımcıların Türkiye'de Bulunma Süreleri

Grafik 2'yi incelediğimizde, Türkiye'ye göçün yaşandığı 2011-2013 yılları arasında Suriyelilerin en fazla göç ettiği yıllar olduğu ve en çok göç edilen yerlerden birisi de sınır kenti olan Gaziantep şehir merkezi olduğudur. Katılımcıların Türkiye'de kaldığı süre göz önünde bulundurulduğunda 3 – 7 yıl arasında kalanların daha çok olduğu görülmektedir.

4.1.3. Katılımcıların Türkiye'de Çalışma İzni, İkamet İzni ve Göçmenlik Statüsü İle İlgili Durumları

Araştırmaya katılan İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeci sahiplerine göçmenlik statüleri sorulmuş ve göçmenlik statüleriyle ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılanların Göçmenlik Statüsüne Göre Dağılımı

Göçmenlik statünüz nedir?	N	%
İnsani İkamet İzni	21	47.7
Geçici Koruma	23	52.3
Toplam	44	100

Tablo 3'te görüldüğü gibi İnönü caddesinde Küçük Ölçekli İşletme açan Suriyelilerin, % 47,7'i "insani ikamet izni" ve % 52,3'ü "geçici koruma" statüsünde olduğu görülmektedir

Tablo 4. Katılımcıların Çalışma İznine Göre Dağılımı

Çalışma İzni	N	%
Var	41	93.1
Yok	3	6.9
Toplam	44	100

Tablo 4'de görüldüğü gibi, araştırmaya İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerinin, % 93,1'i çalışma izninin olduğu ve çok küçük bir oran olan % 6,9'unun çalışma izni olmadığı görülmektedir. Suriyelilere geçici koruma yönetmeliği çerçevesinde çalışma izninin verilmesi olumlu bir gelişme olmuştur. Ancak çalışma izinleri olmayanlar kayıt dışı istihdama yol açmakta ve bu durum rekabete zarar vermekte, ekonomiye olumsuz etki yapmaktadır.

Araştırmaya katılan Suriyeli İşletmecilerin, resmi bir kimliklerinin olup olmadığı sorulmuş ve kimlik durumuyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 5. Araştırmaya Katılanların Resmi Kimlik Durumuna Göre Dağılımı

Resmi bir kimliğiniz var mı?	N	%
Evet	39	88.6
Hayır	5	11.4
Toplam	44	100

Tablo 5’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerinin % 88,6’nın resmi bir kimliğe sahip iken, % 11,4’ü resmi bir kimliğe sahip olmadığı görülmektedir.

4.1.4. Katılımcıların Türkiye’de Eğitim Durumları

İnönü caddesinde bulunan Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin Eğitim durumlarına ilişkin katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 6. Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	N	%
Okuryazar değil	5	11.3
İlkokul	12	27.27
Ortaokul	1	2.27
Lise	21	47.72
Üniversite	5	11.3
Toplam	44	100

Tablo 6’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin % 11,3’ü okuryazar değil, % 27,27’si ilkokul, % 2,27’si ortaokul, % 47,72’si lise ve % 11,3’ü üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanlardan lise mezunu olanlar en fazla orana (%47.72) sahiptir. Araştırmaya katılanların okur-yazar olup olmamalarına göre karşılaştırılması durumunda, % 88,7’nin okur-yazar olduğu görülmektedir. Bu da olumlu bir gelişmedir.

4.1.5. Katılımcıların Türkiye’de Gelir Durumları

İnönü caddesinde bulunan Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin gelir durumlarına ilişkin katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 4 ve Grafik 4’te verilmiştir.

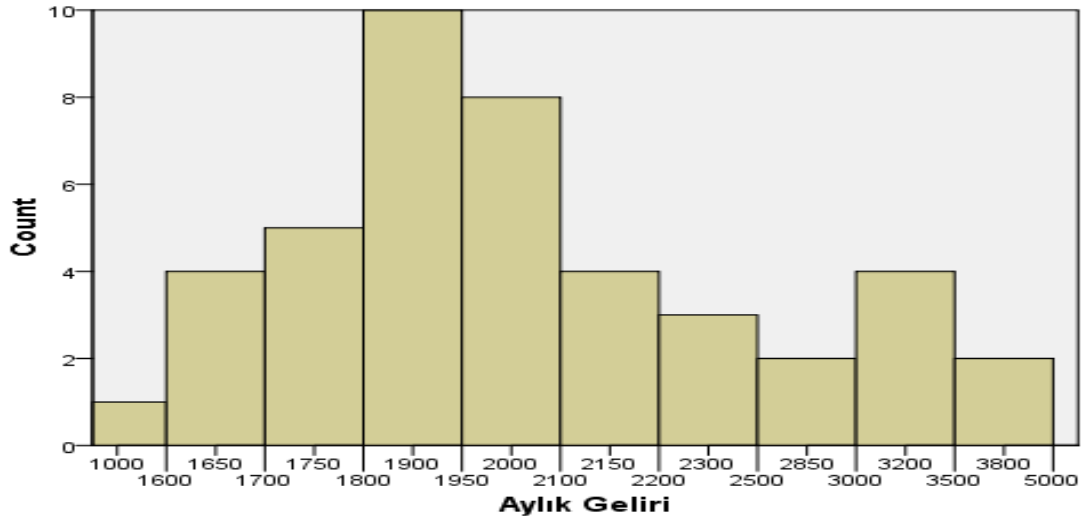

Tablo 7. Araştırmaya Katılanların Aylık Ortalama Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

Ailenizde çalışan var ise aylık ortalama geliriniz ne kadar?	N	%
Gelirimiz Yok	0	0
1000 TL Altı	0	0
1001-2000 TL	28	63.64
2001-3000 TL	10	22.73
3001 TL ve Üzeri	6	13.63
Toplam	44	100

Tablo 7’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin geliri hiç olmayan veya 1000 TL altında geliri olan hiç kimse yoktur. Suriyeli işletmecilerin % 63,64’nün 1001-2000 TL, % 22,73’ünün 2001-3000 TL ve % 13,63’ünün ise 3001 TL ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanlardan aylık 1001-2000 TL geliri olanlar en fazla orana (% 63,64) sahiptir.

Grafik 3. Araştırmaya Katılanların Aylık Ortalama Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

Grafik 3’e bakıldığında, İnönü caddesindeki birçok Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin aylık kazançları Türkiye’de uygulanan aylık asgari ücretin (2.020 TL – Ocak 2019) altındadır. İşletmecilerin % 63,64’ü asgari ücretin altında kazandıkları, % 23,73’ü de asgari ücretin üstünde kazanç elde ettikleri görülmektedir. Bunun yanında “Ek iş yapıyor musunuz” sorusuna vermiş olduğu cevaplar ise % 81,8’i Hayır yapmıyorum demiştir. Bunun

sebebi ise günlük çalışma saatlerinin uzun olması ve başka bir ek iş için zamanın olmamasından kaynaklandığıdır. Diğer bir etken de işsizlik sorununun olmasındandır. İşletme sahipleri sadece işyerlerine bakabilirken yanlarındaki çalışanlar ise işsizlik olmasından dolayı ancak bir işte çalıştıkları görülmektedir.

4.1.6. Katılımcıların Türkiye’de Oturdukları Ev İle İlgili Durumları

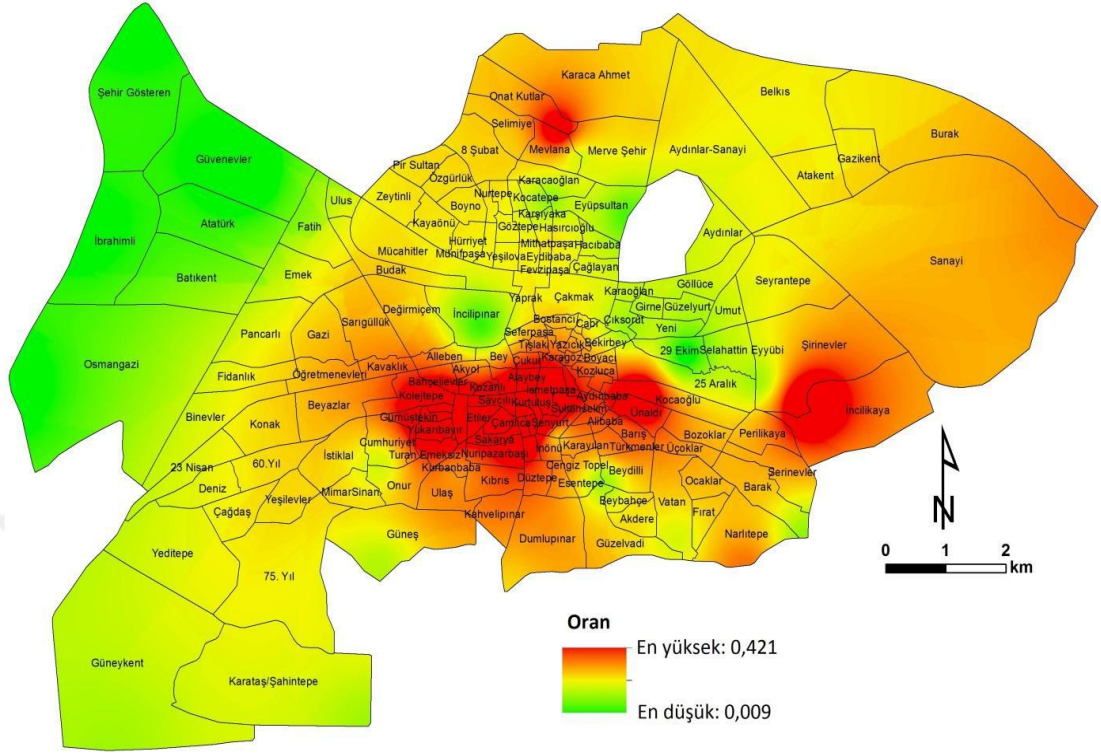
İnönü caddesinde bulunan Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin oturdukları evin konut türü, evde kaç kişinin yaşadığı ve evin oda sayısı ile ilgili durumlarına ilişkin katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgular aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 8. Araştırmaya Katılanların Aynı Evde Yaşadığı Kişi Sayısına Göre Dağılımı

Aynı evde Kaç Kişi Yaşıyorsunuz?	N	%
4 kişi ve daha az	3	6.81
5-7 Kişi	26	59.1
8-10 Kişi	15	34.09
Toplam	44	100

Tablo 8’e görüldüğü gibi, araştırmaya katılan İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmelerinin % 6,81’i 4 ve daha az, % 59,1’i 5-7 ve % 34,09’u 8-10 kişi ile aynı evi paylaştığı görülmektedir. Araştırmaya katılanlardan 5-7 kişiyle birlikte yaşayanların oranının (% 59,1 ile) en fazla olduğu görülmektedir. Gelirlerine göre fazla olan kira maliyetini düşürmek ve/veya kiralık ev bulma sorununu çözmek amacıyla aynı evi 1. ve 2. derece akrabalarıyla birlikte paylaşmasından dolayı; Tablo 5’teki aynı evi paylaşan kişi sayısının fazla olduğu söylenebilir.

Şekil 3. Suriyeli sayısının Gaziantep şehrindeki mahalle nüfuslarına göre oransal dağılışı

Kaynak: (Sönmez, Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Şehrindeki Mekânsal Dağılışı ve Geleceği, 2016, s. 396).

Suriyelilerin büyük bir kısmı gecekondü tipi konutlarda kalmaktadırlar. Biraz durumu iyi olanlar ise 2-3 aile birlikte aynı anda kiralandıkları apartman dairelerinde kalabilmektedirler (Sandal, Hançerkıran, & Tıraş, 2016, s. 472). Şekil 'e' bakıldığında Gaziantep'te gelir düzeyi yüksek olan kuzey batıda Suriyelilerin çok azı kaldığı görülmektedir. Buradaki kiraların yüksek oluşu (en düşük 1500 TL), arazi rayiç bedelinin yüksek oluşu bunun en önemli nedenidir. Kiraların 350-800 TL arası olan Karşıyaka, Vatan, Cumhuriyet gibi mahallelerde Suriyelilerin en çok tercih ettiği semtlerdir. Orta düzeyde olan Suriyeliler ise kirası 800-1300 TL arasında olan Güney kent ve Karataş semtlerini tercih etmektedirler (Sönmez, 2016, s. 394).

Gaziantep ilinin haritasına bakıldığında Suriyelilerin belli alanlarda toplandıkları özellikle şehrin merkezi semtlerinde, İnönü caddesi etrafındaki mahallerde ve kira ücreti düşük olan semtlerde kaldıkları görülmektedir. Bu durum mekânsal ayrışmaya yol açmaktadır. Ne kadar Gaziantep halkı Suriyelilere belli bir seviye de kabul etmişlerse de böyle bir ayrışmanın göç politikalarının yetersiz olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bunun önlenmesi için öncelikle mekânsal ayrışmaya neden olan halleri ortadan kaldırmak ve geniş bir ekonomik uyumun hedeflenmesi gerekmektedir. Şehrin farklı bölgelerine yapılacak toplu

konutlara Suriyelilere dağıtılması, sosyo-ekonomik koşulların iyileştirmesi, halklar arasında köklü ilişkilerin kurulması ve tam vatandaşlığın verilmesi diğer önemli çözüm önerileridir.

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilere kaldıkları yerleşim yerleri sorulmuş çoğunluğu işyerlerine yakın olan ve kiraların düşük veya orta düzey olduğu “Karataş”, “Ünaldı”, “Şehreküstü”, “Perilikaya”, “Düztepe” ve “Binevler”de kaldıklarını belirtmişlerdir. Çok azı da (4 kişi, K24, K28, K29, K43) “İbrahimli” gibi daha lüks yerleşim yerlerinde kaldıklarını ve nedeni ise gelir durumlarının daha iyi olduğu, ailelerini ve çocuklarını daha iyi bir yaşam sunmak istedikleri için burada kaldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 9. Araştırmaya Katılanların Konut Türüne Göre Dağılımı

Oturulan Konut Türü	N	%
Apartman dairesi	24	54.54
Müstakil ev	5	11.37
Bodrum katı	15	34.09
Toplam	44	100

Tablo 9’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmelerinin % 54,54’ü apartman dairesinde, % 11,37’si müstakil ve % 34,09’u da bodrum katı evde oturduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların yarısından çoğu apartman dairesinde kalmasının nedeni İnönü caddesinde ve çevresinde bulunan daire kiralarının çok yüksek olmayıp orta düzeyde olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bodrum katında kalan % 34,09 kesimde gelirlerinin düşük olması apartman dairelerinin kirasının karşılamadığı ve onlar için yüksek olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Suriyelilerin göç ettikleri şehirlerde ekonomik canlanma yaşanmıştır. Özellikle ekonomik durumu nispeten daha iyi olan Suriyelilerin konut kiralama yolunu seçtikleri ve en çokta apartman dairesini kiraladıklarından Gaziantep’te emlak sektörünü canlandığı ve ev sahipleri açısından olumlu bir gelişme olduğu görülmüştür (Altundeğer & Yılmaz, 2016, s. 295).

Araştırmaya katılan İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmelerinin, oturdukları konutların oda sayısı ile nasıl ısındıkları sorulmuş ve oturdukları konutların oda

sayısıyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 10’da nasıl ısındıkları ile ilgili vermiş oldukları cevaplar da Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 10. Araştırmaya Katılanların Oturdukları Konutun Oda Sayısına Göre Dağılımı

Oturulan Konuttaki Oda Sayısı	N	%
Bir Odalı	2	4.54
İki Odalı	19	43.19
Üç Odalı	22	50
Dört Odalı	1	2.27
Toplam	44	100

Tablo 10’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin kaldıkları evlerinin % 4,54’ü bir odalı, % 43,19’u iki odalı, % 50’si üç odalı ve % 2,27’si dört odalı evde oturdukları görülmektedir.

Tablo 11. Araştırmaya Katılanların Oturdukları Konutun Isınma Türüne Göre Dağılımı

Oturulan Konuttaki Oda Sayısı	N	%
Doğalgaz	24	54.54
Kalorifer	5	11.36
Soba	11	25
Elektrikli Soba	4	9.09
Toplam	44	100

Tablo 11’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin kaldıkları evlerinin % 54,54’ü doğalgazlı, % 11,36’ısı kaloriferli, % 25’i sobalı ve % 9,09’u elektrikli sobalı evde ısındıkları görülmektedir.

Araştırmaya katılan İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin evlerinde kullandığı beyaz eşyalardan buzdolabı, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi ve fırınlı ocak ile ilgili verdikleri cevaplar aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 12. Araştırmaya Katılanların Oturdukları Evde Kullandıkları Beyaz Eşya Dağılımı

Evde Kullanılan Beyaz Eşyalar	N	%
Buzdolabı	41	38.3
Çamaşır Makinesi	23	21.5
Bulaşık Makinesi	7	6,5
Fırınlı Ocak	33	30.9
Hiçbiri	3	2.8
Toplam	107	100

Not: Araştırmaya katılanlar, bu soruya birden çok cevap verdiklerinden toplam frekans (n) değeri fazla çıkmıştır.

Tablo 12’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan İnönü caddesindeki 44 tane Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin kaldıkları evlerde kullanılan beyaz eşyaların 41’inde buzdolabı, 23’ünde çamaşır makinası, 7’sinde bulaşık makinası ve 33’ünde fırınlı ocak olduğu görülmektedir. 3 evde de hiçbir beyaz eşyanın kullanılmadığı görülmektedir.

4.1.7. Katılımcıların Meslek Grubuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

İnönü caddesinde işyeri açan Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin meslek ile ilgili veriler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 13. Araştırmaya Katılanların Türkiye’deki Mesleklerine Göre Dağılımı

Mesleğiniz nedir?	N	%
Kuruyemişçi	3	6.8
Kuyumcu	7	15.9
Bakkal- Mini Market	6	13.6
Tatlıcı	6	13.6
Lokantacı	11	25.0
Telefoncu	4	9.1
Tütüncü	2	4.5
Atomcu (Taze meyve suyu)	1	2.3
Elektrikçi	1	2.3
Çiçekçi	1	2.3
Manavcı	1	2.3
Zirai İlaç	1	2.3
Toplam	44	100

Tablo 13'te görüldüğü üzere, Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin %6,8'i kuruyemişçi, %15,9' kuyumcu, %13,6'ı bakkal, %13,6'ı tatlıcı, %25'i lokantacı, %9,1'i telefoncu, %4,5'i tütüncü, %2,3'ü atomcu(taze meyve suyu), %2,3'ü elektrikçi, %2,3'ü çiçekçi, %2,3'ü manavcı ve %2,3'ü zirai ilaç olmak üzere toplam 44 Suriyeli işyeri tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcılara “Suriye’de mesleğiniz neydi” sorusu sorulmuş, %90'ı Türkiye’de ki ile aynı mesleği devam ettiği söylemişlerdir. Bu da Suriyelilerin kendi ülkelerindeki mesleklerini Türkiye’de de devam ettirdikleri ve katılımcıların meslek gruplarının çoğunda istihdam sağlandığı görülmektedir.

4.1.7.1. Katılımcıların Meslekleri ile ilgili Eğitim veya Kurs Alma Durumları

Gaziantep İnönü caddesinde Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeler ile yapılan mülakatlar sonucu kendi meslekleri ile ilgili “İş tabanlı eğitim veya meslek edindirme kursu (eğitimi) aldınız mı, ne tür eğitimler aldınız?” sorusuna elde edilen katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Kendi memleketimde herhangi bir kurs almadım, ancak Türkiye’de satış temsilcilerin firmalarında eğitim verildi, o firmaların kurslarına gittim (K21).

Yok almadım, bu mesleği küçük yaşta yaptım sonrası meslek erbabını oldum (K23).

Evet aldım, mesleğimle ilgili birkaç eğitim aldım (K43).

Eczacılık yaptım ve eczacılık bölümünü bitirdim, sonra kendi eczanemi açtım, ancak burada esnafılık yapmak zorunda kaldım (K44).

Mesleğimle ilgili kendi ülkemde eğitim aldım (K27).

Hayır almadım, burada işi öğrendim, kişisel çabamla ile bu işi öğrendim (K28).

Evet aldım, benim mesleğimle ilgili bir çok kurslara katıldım, burada Gaziantep belediyenin açtığı kurslara gittim, sertifikamı buradan aldım ve işi başladım (K29).

Evet aldım, kendi cebimden para verip mesleğimle ilgili özel kurslara katıldım (K30).

Hayır almadım, çalıştığım yerlerde meslek edinmeye çalıştım (K25).

Hayır almadım, çalışarak öğrendim (K17).

Hayır almadım, tüccarım, ticaret yapıyordum (K1).

Evet, aldım, mesleki liseyi bitirdim. Stajyer olarak bir yere elektrikçi olarak çalıştım (K6).

Eğitimimi ve üniversiteyi kendi ülkemde tamamladım (K7).

Liseyi bitirdim üniversiteye gitmedim meslek eğitimi almadım (K8).

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin meslekleri ile ilgili yeteri kadar eğitim alamadıkları, daha çok küçüklükten beri çıraklık, amelelik, ustalık ve alaylı olarak meslek edindikleri görülmektedir. Eğitimlerini Türkiye'ye geldiklerinden sonra Gaziantep belediyesinin açtığı olduğu kurslarda eğitim gördükleri ve bu şekilde meslek edindikleri ve ticarete başladıkları söylenebilir.

4.7.2. Katılımcıların İşyerlerinde Çalışma Süreleri ve Ek İş Yapma Durumları

Tablo 14. Katılımcıların Ek İş Yapma Durumları

Ek İş Yapıyor musunuz?	N	%
Evet	8	18.2
Hayır	36	81.8
Toplam	44	100

Tablo 14'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan İnönü caddesindeki 44 tane Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin %18,2'i ek iş yaptığını, %81,8'i ise ek iş yapamadığı görülmektedir. Gelirleri çok düşük olmasına rağmen ek iş yapma yüzdesinin çok yüksek çıkmasının tek nedeni ise çalışma saatlerinin çok uzun olmasıdır ve çoğunun işyerinin tek başına açtığı, fazla maliyetten dolayı personel alamadığı bu yüzden de fazladan ek iş için zamanlarının yetişmemesindedir. Aşağıdaki Tablo 14'te Suriyeli işletmecilerin işyerlerinde harcadığı zamanı göstermektedir.

Tablo 15. Katılımcıların İşyerinde Çalışma Saatleri

İşinizde kaç saat çalışıyorsunuz?	N	%
8 – 10 saat	19	43.2
11 – 13 saat	20	45.4
14 – 16 saat	5	11.4
Toplam	44	100

Tablo 15’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan İnönü caddesindeki 44 tane Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin %43,2’i 8 – 10 saat arasında, %45,4’ü 11- 13 saat arasında ve %11,4’ü 14 – 16 saat arasında çalıştıkları görülmektedir. Bu da artık ikinci bir ek iş için zaman bulamadığı sadece tek bir işle geçindikleri görülmektedir.

Tablo 16. Katılımcıların Part time (Yarı zamanlı) ve Full time (Tam zamanlı) Çalışmalarına Göre Dağılımı

Part time veya Full time çalışmayı tercih edersiniz?	N	%
Part time tercih ederim	6	13.7
Full time tercih ederim	20	45.4
Fark etmez	18	40.9
Toplam	44	100

Tablo 16’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan İnönü caddesindeki 44 tane Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin %13,7’i’ü part time çalışmayı, %45,4’ü full time çalışmayı tercih ederken %40,9’u da çalışma süresinin zamanı fark etmez demektir.

4.1.7.3. Katılımcıların Dil (Türkçe) Bilme Durumları

Gaziantep İnönü caddesinde Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeler ile yapılan mülakatlar sonucu kendi meslekleri ile ilgili karşılaştıkları zorluklar sorulmuştur. Suriyeli işletmecilerin en çok karşılaştıkları sorun ise dil sorunu gelmektedir. İnönü caddesinde bulunan Suriyeli işletmecilere “Türkçe bilmenin iş bulma konusunda yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz, Neden?” sorusuna elde edilen ve katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Tabi ki de dil bilmek yeni iş kapıları açıyor o yüzden faydası oluyor, Türkçeyi bilmem daha çok fırsatımın olduğunu düşünüyorum, deneyim ve öz güven kazandırıyor (K21).

Elbette yardımcı oluyor, Türkiye'nin ayakları gerçekten yere basarak yeni bir vizyona gereksinim duymakta. Ellerini sıkıca yaşadığı toprağa koyması gerekiyor (K23).

Türkçeyi bilmek sana güven veriyor iş konusunda ve iyi bir iş bulmak konusunda, Türkiye ekonomisinin genel trendi, hem hizmet ve hem de sanayi sektörlerinde üretimin ve talebin genişlemesi yönündedir. Bu nedenle turizm, ekonominin genel

trendine uygun olarak gelişmektedir ve Türkçeyi bilmek bu sektörlerle girmeni kolaylaştırıyor (K43).

Türkçeyi bilmem pek fayda etmedi, burada deneyim ve tecrübe önemli, Türkçeyi ne kadar hakim olsanız da tecrübe ve iş deneyimi daha çok önemlidir (K27).

Yararları olmuştur elbette ama bizim mesleğimizin gereği Türkçe o kadar lazım değil, Suriyeli müşterilerimiz daha çoktur (K28).

Evet, Türkçeyi bilmem bana birçok fırsatlara karşı karşıya getirdi, avantajlı olduğumun farkına vardım, değer kısım benim gibi iş bulamadılar diye bilirim (K29).

Türkçeyi bilmem o kadar bana yardımcı olamadı, Suriyelilerle çalıştım için Türkçe dili o kadar önemi yoktu ancak iş dışında bana çok yararları olmuştur (K30).

Türkiye de Türkçe bilmek her konuda yardımcı oluyor. Türkçeyi bilmem daha çok fırsatım olduğunu düşünüyorum, deneyim ve öz güven kazandırıyor. Türkçe bilersen çabuk iş bulursun. İş sıkıntısı yaşamazsın (K42).

Evet, Türkçe bilmek daha kolay iş bulmayı sağlıyor. Ben bilmiyorum ama benim Türkçe bilen arkadaşlarım çok kolay iş buldu (K25).

Hayır, düşünmüyorum. Çoğu zaman mülteci gözünde bakıyorlar (K10).

Hayır, düşünmüyorum. Türkçe bilsen de az ücret veriyorlar (K13).

Türkçe bilmek iş bulma konusunda yardımcı oluyor ama kimse bizi çalıştırmak istemiyor çalıştırsalar bile çok düşük bir ücret veriyorlar. Türkçe bilmek ve bilmemek pek önemli olmuyor, ancak Türkçe bilmek gene iş için artı bir fırsat sağlıyor (K14).

Tabi ki de dil bilmek yeni iş kapıları açıyor o yüzden faydası oluyor. Türkçe bilersen müşteriye daha çok yardım olursun ve iş yaparsın (K17).

Türkçe bilmek iş bulmada yardımcı oluyor ama yaşım gereği zor öğreniyorum. Türkçeyi çok bilmiyorum (K1).

Türkçe bilmek iş bulmak ve ticaret yapmada yardımcı oluyor (K4).

Türkçeyi bilmek bana öncelik tanıdı, daha çok fırsatlar önüme koydu (K7).

İş hayatına girmek isteyen Suriyelilerin önündeki en büyük engellerden birisi de dil sorunu olmuştur. Gaziantep İnönü caddesinde Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeler ile yapılan mülakatlar sonucu katılımcıların Türkçeyi öğrenmeleri kendilerine büyük avantaj sağladıklarını belirtmişlerdir. Türkçeyi öğrenenler iş hayatına daha çabuk uyum sağlamışlar, iş bulmada sıkıntı çekmemişler ve Türk vatandaşları ile daha iyi ilişkiler kurabilmişlerdir. Ancak Türkçeyi öğrenmeyenler ise hem iş bulmakta zorlanmışlar hem de işyeri açanlar da Türk vatandaşları ile ilişkileri olumsuz yönde etkilemiştir. Aşağıdaki Tablo 'da İnönü caddesindeki katılımcıların %65,9'u Türkçeyi az bildiğini ve %6,8'i de hiç Türkçe bilmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 17. Katılımcıların Türkçe Bilme Durumları

Türkçe Biliyor musunuz?	N	%
Evet biliyorum	12	27.3
Az biliyorum	29	65.9
Hayır bilmiyorum	3	6.8
Toplam	44	100

Tablo 17'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan İnönü caddesindeki 44 tane Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin %27,3'ü Türkçeyi bildikleri, %65,9'u Türkçeyi az düzeyde bildikleri ve %6,8'i de hiç Türkçe bilmediklerini belirtmişlerdir.

4.1.8. Katılımcıların Ekonomik Hayata Uyumlarını Etkileyen Etmenlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

4.1.8.1. Katılımcıların Türk Vatandaşları İle İlişkileri

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli işletmecilerinin Türk vatandaşları ile ilişkileri araştırılmış, katılımcılara “İşyerinize daha çok Türk vatandaşı mı ya da Suriyeli mi alışveriş yapıyor, Türk vatandaşları alışveriş yapmıyorsa neden, açıklayınız?” sorusuna verdiği cevaplar ile elde edilen ve katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Suriye vatandaşları daha çok alışveriş yapıyor, burada ki ürünler onlara hitap ettiği için, ürünlerimizi Suriye'den yaptığımız gibi örf ve adetlerimize göre yaptığımız için Suriyeli vatandaşlarımız daha çok alışveriş yapıyor (K21).

Türk vatandaşı müşterimiz çok sayıdadır, Suriyeli kadar vardır, sattığımız ürünler Türkler tarafından da tercih edildiği için gelip alışveriş yapıyorlar ve sattığımız bu ürünleri çok sevdiler o yüzden Türk vatandaşları gelip bizden alışveriş yapıyorlar (K22).

İkisi de alışveriş benden yapıyor, sattığım telefonlarda sıkıntı çıkmıyor ve ucuza satıyorum, bu yüzden ilişkilerimiz iyi. (K43).

Suriyelilerde, Türklerde alışveriş yapıyor ama en çok Suriyeliler geliyor. Çünkü kuyumcu dükkânı olduğu için daha çok tanıdıklar gelmektedirler. Çok az Türk müşterilerim var onlarda tanıdık olanlardır (K31).

Bizim müşterilerimiz Suriyeli. Türkler çok, çok az alışveriş yapar. Kuyumculara daha çok akraba, tanıdıklar geliyor (K32).

Burada Suriyeliler alışveriş yapıyor. Çünkü yaptığımız tatlılar bizim yöremize ait tatlılar Suriyeliler daha çok tercih ediyorlar. Türklerde çok az alışveriş yapıyor. Ama çoğunluğu Suriyeli olduğumuz için bizden alışveriş yapmıyorlar (K33).

Herkes alışveriş yapıyor. Türkler Suriyeli olduğumuz için az alışveriş yapıyor (K34).

Fark etmiyor, herkes alışveriş yapıyor (K35).

Burada daha çok Suriyeliler alışveriş yapıyor. Burası bakkal dükkânı olduğu için Türkler çok az alışveriş yapıyor. Türklerin çoğunluğu büyük marketlere gidiyor, BİM, A101, Migros ve buna benzer büyük alışveriş yerlerine gidiyorlar. Bizim gibi yabancı yerden alışveriş yapmıyorlar (K42).

Burada Suriyeliler çok alışveriş yapar. Türkler alışmadıkları için alışveriş yapmıyor (K26).

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler ile yaptığımız mülakatlar sonucu kendilerinden kimlerin alışveriş yaptığı sorulmuştur. Çoğu işletmeci müşterilerin Suriyeli olduğu çok azı da hem Suriyeli hem de Türk vatandaşları olduğu belirtmişlerdir. Suriyeliler daha çok Suriyeli işletmeciden alışveriş etmesi, kendi içlerine kapanık olmalarına

neden olmaktadır. Bu da ekonomik uyum sağlayamama ve Türk iş hayatına girememelerine neden olmaktadır.

4.1.8.2. Katılımcıların Sattığı Ürünlerin Türk Vatandaşlarına Etkisi

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli işletmecilerinin Türk vatandaşları ile ilişkileri sonucu, katılımcılara sorulan diğer bir soru da “Yaptığımız ürünler ve sattığımız ürünler Türk vatandaşlarına hitap ediyor mu, etmiyorsa neden etmiyor açıklayınız?” sorusuna verdiği cevaplar ile elde edilen ve katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Hayır, yaptığımız ürünler farklı o yüzden hitap etmiyor (K33).

Yaptığımız tatlılar Türklere çok farklı geliyor. Türklerin damak tatları çok farklıdır. Biz de onlarda ki tatlıları değişik buluyoruz (K34).

Ürünlerimiz kendi kültürümüzde yaptığımız şeyler olduğu için Türklere yabancı geliyor. Alışmadıkları için almıyorlar (K42).

Yaptığımız ürünler genelde Türkler almıyor onlara farklı geliyor o yüzden alışveriş yapmıyorlar (K25).

Buradaki ürünler Türklere hitap etmiyor ilk defa kendi kültürlerinden farklı bir şey gördükleri için yabancı geliyor (K26).

Çoğu ürünler aynı, bide ülkemizde bulunan değişik şekilde yapılan altınlar var onları da Suriyeli müşterilerime satıyorum. Örneğin altın bilezik türleri, takı setleri gibi (K10).

Yemek kültürü ve damak tadı farklı olduğundan hitap etmiyor (K11).

Yaptığımız yemekler Suriye yemekleri o yüzden Türk kültürüne hitap etmiyor (K13).

Ürünler aynı herkes alabilir (K14).

Yaptığımız ürünler kendi kültürümüze ait olduğunda Türklere hitap etmiyor (K16).

Fark etmiyor, nargile Türk kültüründe aynı (K18).

Elektrik olduğundan her yerde aynı (K6).

Fark etmiyor, çünkü damak tadımız farklı (K8).

Suriyeli vatandaşları daha çok Suriyeli işletmecilerden alışveriş yaptığı görülmektedir. Bunun da belli sebepleri olduğu açıktır. İlki, müşterilere satılan ürünler gelmektedir. Lokanta, pastane gibi yeme – içme işletmelerinde kendi kültürlerindeki ürünler yapıp satıldığı için Suriyeli vatandaşlar tarafından daha çok tercih edilmektedir. Ancak az da olsa Türk vatandaşlarında bu ürünlere talep edildiği görülmüştür.

İkinci durum, yaptığımız gözlemler sonucu Suriyeli işletmelerin hijyen sorunu olduğudur. Bazılarında hijyenlik olsa da çoğu işyerinde Türk işletmeleri gibi hijyenlik söz konusu değildir. Bu durumda Türk vatandaşlarının bu işyerlerinden alışveriş yapmamasına sebebiyet vermektedir. Üçüncü durum ise Suriyeli işletmecilerin çok az veya hiç Türkçeyi bilmemeleri gelmektedir. Bu durum yanlış anlaşılmalara ve sorunlara yol açtığı için Türk vatandaşları Suriyeli işletmecileri tercih etmedikleri görülmektedir (Gözlem Raporu 1, 2019). Ancak yeme- içme dışındaki diğer ürünler için bu durum fark etmemektedir. Suriyeli işletmecilere hem Suriyeli hem de Türk vatandaşların gelip alışveriş yapıldığı görülmektedir.

4.1.8.3. Katılımcıların Türk İşçiler İle İlişkileri

Gaziantep İnönü caddesinde Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeler ile yapılan mülakatlar sonucu “İş yerinde hem Suriyeli hem de Türk işçiler varsa aralarındaki ilişki nasıl?” sorusuna elde edilen katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Farklı oluyordu, herkesin bakış açısı farklıdır, kültürel bir sebepten kaynaklıdır, benim sattığım ürünü ne biçimde ne şekilde sattığımı fark ederdi, herkesin ayrı anlayışı vardır. Bazen aralarında anlaşmazlık olurdu, kültürel farklılıklarından dolayı diyebiliriz (K21).

Türkiye'de benim gördüğüm esnaflar arasında çalışma gücünün yarısı daha ilkokulu bitirmemiş kişilerdir (K23).

Açıkçası söylemesi gerekirse, hem Suriyeli hem Türk olduğunda iş düzeni iyi gitmiyordu, anlaşamıyorlardı ve sürekli tartışma olurdu, gerginlik vardı (K43).

Çok güzel oluyor, kültürel farklılığı belli eder kendini tabi ki de ama işyerinde samimiyet ve hoşgörü vardır, bunu kendim tecrübe etmemi beni çok mutlu ediyor (K44).

Bizim meslekte nadir iki taraflı aynı işyerinde çalışır, çalışırsa herkes kendi müşterisiyle ilgilendirdi (K28).

Aslında deneyim kazanmak adına ve farklılık olduğu için güzel oluyordu, herkesin meslekle ilgili değişik bir bakış açısı vardı, bu da güzel bir şeydir bence (K29).

Pek bir fark olmuyordu, çünkü bizim kuaförlük mesleği herkes bireysel çalıştı için fazla farklılık görmezsiniz (K30).

Bazı sıkıntılar yaşıyor kültürel ve bakış açısı farklılığı olduğu için (K7).

Kültürel farklılıktan dolayı bazı zorluklar çıktı (K8).

Burada çalışan tüm işçiler Suriyeli müşterinin çoğu da Suriyeli olduğu için Türk işçi alamıyoruz, çünkü bazı sıkıntılar oluyor mesela dil gibi, satışta yanlış anlaşılmalarda oluyor (K9).

Gaziantep İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler ile yapılan mülakatlar sonucu katılımcıların “eğer hem Suriyeli hem Türk işçiler varsa aralarındaki ilişki nasıl?” sorusuna verdiği cevaplar, bazı işyerlerinde Türk işçiler ile ilişkiler olumlu iken bazılarında kültür farklılığından dolayı bazı sıkıntılar çıkabilmektedir. Bazı işyerleri ise bireysel iş yaptıkları için işçiler arasında fazla bir ilişki yaşanmadığı için herhangi bir sıkıntı da çıkmıyor. Ayrıca Suriyeli İşletmeci daha açık görüşlü ise Türk ve Suriyeli işçiler daha rahat bir arada çalışabiliyorlar.

4.1.8.4. Katılımcıların SGK ve Vergi Primleri Ödemeleri İle İlgili Veriler

Meslekleri ile ilgili diğer sorulan diğer bir soru da “SGK ve Vergi primleri yatırılıyor mu ya da kayıt dışı mı çalıştırılıyorsunuz, kayıt dışı çalışılıyorsa sebebini açıklayınız?” katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Yok diğer arkadaşlarım gibi alamıyorum, kayıt dışı çalışıyorum, Türk vatandaşı olmadığım için ve maddi durumu müsaade etmedi için kendi işimi kuramıyorum, kayıt dışı çalışıyorum (K22).

SGK primini ve vergilerimi yatırıyorum. Her şey kanunen düzgün ve istenenleri aynı şekilde karşıladım (K44).

Evet, benim SGK yatırılıyor (K32).

Evet, vergilerimi ödüyorum ve SGK yatırılıyor (K34).

Evet, vergilerimi ödüyorum (K10).

İşçi olduğum için bilmiyorum (K11).

Herhangi bir sigorta yoktu işe girerken öyle anlaşmıştık (K7).

Türk ortakla işyeri açtım SGK ve vergi ödüyorum (K8).

Gaziantep İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler ile yapılan mülakatlar sonucu katılımcılara SGK ve vergi primleri ödemeleri ile ilgili soruya, işyerlerini açtıklarında resmi izin ile açtıkları için vergi primlerini ödediklerini ancak küçük ölçekli işyeri olduklarından ya genellikle tek kişi çalıştıklarını ya da Suriyeli işçi çalıştırdıkları için SGK primlerini ödemediklerini belirtmişlerdir. Eğer Türk ortak ile işyeri açmışsa bütün resmi belgeler başta olmak üzere SGK ve vergi primlerini de ödediklerini belirtmişlerdir.

Diğer taraftan yapılan gözlemler sonucu bazı Suriyeli işletmeciler de yanlarında daha çok Suriyeli çalıştırmak kendilerine daha avantajlı gelmektedir. Hem ücretleri daha az verilmekte hem de sigortalarını yatırmak zorunda kalmamaktalar. Diğer yandan Suriyeli bir işletme yanında bir Türk işçi çalıştırmak isterse en az asgari ücret ve sigortasını yatırmak zorunda kalır bu da işletmeciye yaklaşık 3.500 TL gibi bir maliyet çıkmaktadır. Ancak İşletme sahibinin geliri tablo 4'te ki gelir tablosuna baktığında asgari ücret seviyesinde olduğu ve kendi yanına bir Türk işçi alamayacak durumda olduğu görülmektedir.

4.1.8.5. Katılımcıların İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunundan Haberdar Olma Durumları

Tablo 18. Katılımcıların İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunundan Haberdar Olma Durumları

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunundan Haberdar mısınız?	N	%
Evet	17	38.6
Hayır	27	61.4
Toplam	44	100

Tablo 18'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan İnönü caddesindeki 44 tane Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin %38,6'ı iş sağlığı ve güvenliği kanunundan haberleri var,

Suriyeli işletmecilerin büyük bir kısmı da %61,4'ü bu kanundan haberleri olmadığı görülmektedir.

4.1.8.6. Katılımcıların Türkiye’de Kalma İstekleri

Tablo 19. Katılımcıların Türkiye’de Kalma Durumları

Türkiye’de Kalmak İstiyorum musunuz?	N	%
Evet istiyorum	20	45.4
Hayır istemiyorum	24	54.6
Toplam	44	100

Tablo 19’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan İnönü caddesindeki 44 tane Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin %45,4’ü Türkiye’de kalmak istedikleri, %54,6’ı ise ülkelerinde savaş bitince memleketlerine gitmek istedikleri görülmektedir. Türkiye’de kalmak isteyen Suriyeli katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Elbette kalmak istiyorum, Suriye’de ekonomik hayat durmuştu, iş yapamıyorduk, şimdi burada bir işimiz var ve para kazanabiliyoruz. Lakin son birkaç yıldır baskı altında kalan ve sermaye çekemeyen Türkiye’nin ekonomisi biraz kötüye gidiyor bu durum bizi de etkiliyor işlerimiz eskisi gibi iyi değil, eskisi gibi kazanamıyoruz. Ancak gene Suriye ile karşılaştığımızda burası bizim için daha iyi (K21).

Evet, çünkü burada işimi kurdum, tüm ailem burada, Suriye’ye gitsek ne yapacağız her şeyimiz yıkıldı, hükümet yok, dış güçlerin elinde Suriye artık düzelmez, hayatımı Türkiye’de devam ettirmek istiyorum (K22).

Evet, kalmak istiyorum, Siyasetin açtığı yoldan ekonomi ilerledi. Hükümet, kamu kurumlarına bağımsızlığı geri almaya başladı. Türkiye’nin ekonomisi iyi durumda, hükümet birçok destek veriyor çalışanlara, önündeki engelleri kaldırıyor. Bizde bundan faydalanabiliyoruz, bu yüzden Türkiye’de iş yapmak daha rahat ve bu yüzden burada kalmak istiyorum (K24).

Elbette, buraya uyum sağlamaya geldik ve uyum sağladık artık Türkiye bizim ikinci memleketimiz oldu, vatandaşlık verseler artık hiç Suriye’ye dönmeyeceğim (K43).

Elbette, buradaki bana verilen hukuk başka bir ülkede vermesi biraz zordur. Suriye'de bile bizim bu kadar haklarımız yoktu (K44).

Evet, Türkiye'de istihdam yüksek düzeyini 2018 yılında da sürdürmüştür. Büyük teknolojik imkânların bulunduğu, iş imkanlarının olduğu bir yer ve burada kalmak istiyorum (K30).

Evet, kalmak isterim, burada iş kurdum ve yatırım yaptım (K13).

Evet, kalmak isterim, Türkiye çok güzel (K33).

Evet, kalmak isterdim, Türkiye'yi sevdim, işimi burada kurdum (K4).

Evet, kalmak istiyoruz, burası artık bizim evimiz oldu buraya alıştık Suriye diye bir kalmadı her yer yıkılmış her yerde savaş var (K5).

Evet, işyerim her şeyim burada bırakıp gitmek istemem (K19).

Gaziantep İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin Türkiye'de kalmak isteyen %45'in genel görüşü, Türkiye'de kurdukları bir düzenin olması, Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal hayatına uyum sağladıkları, işlerinin iyi olması, Türk toplumuyla iyi ilişkiler kurulduğu, kendilerinin ve çocuklarının geleceğini düşündükleri, Suriye'de hayat kalmadığı, Suriye'de olan her şeylerini kaybettikleri gibi nedenlerden dolayı Türkiye'de kalmak istedikleri ve Türk vatandaşlığı almak istedikleri görülmektedir. Türk hükümetinden de bu konuda adım atmayı bekledikleri dile getirmişler. Kalmak isteyenlerin birçoğunun dil sorunu hallettikleri ve yeni doğan çocuklarının da Türkçeyi öğrettikleri, Türk okullarına rahat bir şekilde gönderebildikleri ve Türk vatandaşlarının yararlandıkları haklardan kendilerinde bu haklardan yararlandıkları düşündükleri için gitmek istemiyorlar.

Türkiye'de kalmak istemeyen Suriyeli katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler de aşağıda verilmiştir:

Hayır, ben kendi ülkemde daha rahatım ve savaş biter bitmez geri döneceğim. Burasına alışmadım, dükkân açtık sadece Suriyeliler gelip alışveriş yapıyorlar, Türkler gelmiyor. Bir ayrımcılık görüyorum. Bize kötü gözle bakanlar var bu yüzden Türkiye'de rahat değiliz, savaş biter bitmez memleketime döneceğim orada daha rahat ve huzurluyum (K27).

Hayır, Ne Türkiye’de kalmak istiyorum ne de Suriye’ye gitmek istiyorum, Avrupa’ya gitmek istiyorum, bütün akrabalarım ordadır, Avrupa’da iş bulup çalışıyorlar orada daha rahat olduklarını söylüyorlar. Suriye’de yıkılmış durumda, kaç sene sonra da savaş bitmez 10 yıldır savaş var şu an her yer yıkılmış durumda. Suriye diye bir ülke kalmadı. Türkiye’yi seviyorum ama Avrupa’ya gitmek istiyorum (K28).

Hayır, ülkem de savaş biterse geri dönerim. Türkiye bize kapılarını açtı, Allah razı olsun Türk hükümetinden ama ülkemi seviyorum (K29).

İşim daha da iyi olursa burada kalırım ama Suriye ye de gidip gelirim (K31).

Hayır, kalmak istemem, çünkü Türkiye çok pahalı ve bizi sevmiyorlar. Burada her şey çok pahalı ev kiralari çok yüksek, dükkânda fazla kazanmıyorum gelir çok az giderim ise çok, aileme zor bakıyorum, Suriye’de hayat daha ucuz idi (K32).

Hayır, kalmak itemiyorum, kendi ülkemi özledim (K42).

Hayır, kalmak istemem, çünkü bizi burada sevmiyorlar, bize düşman gözüyle bakılıyor. Biz geldikten sonra ev kiralari yükselmiş biz yükselmedik ev sahipleri bize yüksek veriyor bu bizim suçumuz değil. Bir de Türkler artık iş bulamıyorlar diye suçu bize atıyorlar. Bu yüzden bizi sevmiyorlar (K26).

Hayır, her şeyimi, evimi, dükkânımı ve arazilerimi Suriye’de bıraktım, bunun için geri dönerim (K10).

Hayır, kalmak istemiyorum. Suriye’de savaş biterse giderim (K15).

Hayır, savaş bitince gitmek isterim, memleketimde işlerim daha iyiydi. Burada işlerim kötü (K18).

Hayır, geri dönmek isterim, şirketim vardı orda, işlerim çok iyiydi. Burada işler yok, Türkiye’de son 1-2 yıldır işler kötüye gidiyor sadece bizim değil Türk işyerlerinin de işleri kötü. Birçok büyük şirket iflas etmiş durumda, işçilerini çıkartıyorlar, işsizlik çok yükseldi, artık sadece biz Suriyeliler değil Türkler de iş bulmakta sıkıntı yaşıyorlar. Suriye’de savaş biterse denmeyi düşünüyorum (K20).

Mülakat yapılan İnönü caddesindeki bazı Küçük Ölçekli İşletme açan Suriyelilerin Türkiye’de kalmak istemediklerini belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar Suriye’de savaş bitse

kendi ülkelerine dönmek istemelerinin sebebi, tüm sermayelerini kendi ülkelerinde bırakmak zorunda kalmış olmasındandır. Diğer bir kısım katılımcılar ise Suriye'ye değil Avrupa'ya gitmek istemekteler. Avrupa'da istihdam olanaklarının daha çok olması ve orada refah düzeyinin yüksek olması Suriyelilere daha cazip gelmektedirler. Türkiye'de ayrılmak istemelerinin diğer bir nedeni de Türkiye'de işlerinin iyi gitmemesi, iş hayatında karşılaştıkları zorluklar ve devletin Suriyelilere çalışma haklarını kısıtlı bir şekilde vermesi gelmektedir. Gitmek isteyen katılımcıların diğer bir sorunu da bazı Türk vatandaşlarının Suriyelilere hep önyargı ile bakmaları ve bundan çok rahatsız olmalarıdır.

4.1.8.7. Katılımcıların Ekonomik Uyumu

Gaziantep İnönü caddesinde Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeler ile yapılan mülakatlar sonucu "Türkiye'de ekonomik uyum için ne tür adımlar attınız, açıklayınız?" sorusuna elde edilen katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Her geçen yıl ekonomik uyumu sağlayabiliyoruz. Hükümetin de yaptığı düzenlemeler, kanunlar önemli ve gerekli adımlardır (K21).

İşyeri açtım çalışıyorum. Yanımda Türk vatandaşı çalıştırıyorum ve Türkiye ekonomisine ayak uydurmaya çalışıyoruz (K31).

İş kurdum çalışıyorum. Türk şirketleriyle alışveriş yapıyorum, Türk müşterilerim var. Ekonomik uyum sağlamaktayım. Türk toptancılardan mal ve ürün alıyorum, gerektiğinde yanımda Türk işçi çalıştırıyorum, birçok akrabam ve arkadaşlarım Türk şirketlerinde çalışıyor (K34).

İş yeri açtım. İş yapıyorum. Türk esnaflarımdan alışveriş yapıyorum. Türk müşterileriyle de alışveriş yapıyorum (K25).

İş yeri açtım ve paramı Türkiye'de değerlendiriyorum. Türkler ile ticaret yapıyorum. Gaziantep ekonomik hayatına uyum sağladım (K12).

İşyeri açtım ve Türkiye'de yatırım yaptım ekonomik uyum için (K13).

İşyeri açtım hem Türk hem de Suriyeli eleman çalıştırıyorum (K18).

Ekonomik uyumun sağlanması için Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeler ile yapılan mülakatlar sonucu sorulan "Türk vatandaşları esnaflarıyla ilişkileriniz nasıl, açıklayınız? ve Türk

esnafı ile ekonomik ve ticari hayat açısından kültür farklılığı görüyor musunuz, farklılık varsa ne tür farklılık olduğunu açıklayınız? ” sorularına elde edilen katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

İyi diyebilirim. Birlikte alışveriş yapıyoruz, aramızda bir sıkıntı çıkmadı şimdiye kadar. Aynı cadde üzerinde iyi geçinebiliyoruz (K31).

İlişkilerimiz kötü, Suriyeli olduğumuz için bizi sevmiyorlar. Biz iyi geçinmeye çalışıyoruz ancak bize kötü gözle bakıyorlar, sanki onların işlerini onlardan almışız, ancak içlerinde iyi olanlarda var (K32).

Çok iyi değil çünkü onların işlerini ellerinden aldığımızı düşünüyorlar. Bizim ve onların rızkını veren Allah'tır, herkes kendine çalışıyor, bizde bu işyerinde kiramızı ödüyoruz, vergimiz yatırıyoruz, işçi çalıştırıyoruz (K34).

Genelde bazı esnaflar onların işlerini aksattığımız için bizi sevmiyorlar (K35).

İyi olan esnaflar çok az ben öyle görüyorum, bizi Türkiye’de istemiyorlar, çalışmasak da olmuyor, ailemiz, çocuklarımız aç kalacak, Suriye’ye de dönemiyoruz evlerimiz yıkıldı, işyerlerimiz yıkıldı ve hala savaş devam ediyor (K26).

İyi Allah’a şükür sıkıntı yaşamıyoruz, şu ana kadar ilişkilerimiz iyi gitti (K10).

Esnaflarla iyi anlaşmaya çalışıyoruz (K11).

İyi esnafta var kötü esnafta var, ama biz iyi geçinmeye bakıyoruz, bizim amacımız iyi ilişki kurmaktı (K12).

Esnaflarla ilişkimizi iyi tutmaya çalışıyoruz (K13).

Çok iyi değil Suriyeli olduğumuz için bizi burada istemiyorlar (K14).

Türk esnaflarıyla iyi olmaya çalışıyorum Suriyelileri genellikle Türk esnafı sevmiyor (K15).

Birbirimize yardım ediyoruz emanet konusunda çok iyiler. Birbirimizden alışveriş yapıyoruz (K7).

Çok şükür iyi bize destek oluyorlar. Her zaman yanımızdalar, borç para lazım olduğunda veriyorlar, bize her konuda yardımcı oluyorlar (K8).

Çok iyi sürekli irtibat içindeyiz (K20).

Alışverişleri ve ticaretleri çok farklıdır. Borca ticaret yapabiliyorlar (K31)

Farklı ticaret anlayışlarımız var, yemek kültürlerimiz hemen hemen aynı, ama örf adetlerimizde değişiklikler var, kültür farklılığı var (K13).

Kültür farklılığı var alışveriş yaparken bazen anlaşıyoruz. Ticari hayatta farklar mevcut, kültürümüz farklıdır. Yemeklerimiz, sattığımız ürünler, tatlılarımız çoğu farklı (K14).

Bir farklılık göremiyorum, benim önceden beri Türkiye'den tanıdıklarım vardı, tarihten beri aynı kültürü yaşıyoruz (K15).

Kültürlerimiz aynı diyebilirim, değişiklikler var ama çok az (K16).

Genel olarak aynı ticaret anlayışımız (K18).

Çok fark yok genel olarak aynı görüyorum, bu yüzden buradaki ekonomik ve toplumsal olarak uyum sağladık (K19).

Evet, Türk esnaflardan alışveriş çok farklı anlamak zordur. Dil sorunu var, eskiden Türkler Arapça alfabeyi kullanıyorlardı şimdi ise latin alfabeyi kullanıyorlar, yani eskiden Suriye toprakları hep Türkiye'nin (Osmanlı) topraklarıydı, konuşan dil aynıydı, ama şimdi farklı (K1).

Bir farklılık göremiyorum, sadece dil farklılığı var onun dışında yemek kültürü, örf adetlerimiz benzerlikler var (K2).

Ben bir farklılık göremiyorum. Türkiye ve Suriye kültürü aynı birbirine benziyor (K4).

İnönü caddesinde yaptığımız gözlem ve mülakatlar sonucu birçok Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin ekonomik uyum sağladıkları görülmektedir. Ekonomik uyum sağlamak için katılımcılara sorduğumuz ekonomik uyum için ne tür adımlar attığınız sorusuna katılımcıların çoğu Suriyelilerin Türkiye'de işyeri açtıklarını, Türk işletmeciler iyi geçindiklerini ve yanlarında Türk işçi çalıştıklarını söylemişlerdir. Ayrıca Türkiye'de kaldıkları süre boyunca giderek daha çok ekonomik hayata uyum sağladıklarını dile getirmişlerdir. Ekonomik uyum için attıkları ilk adımlardan birisi de dil sorunu çözmeye çalıştıklarını, Türk vatandaşları ile iyi ilişkiler kurmaya çalıştıkları ve en önemlisi Türk

işletmeciler ile de iyi ilişkiler kurmak istediklerini ve Türk işletmecilerin de Suriyelilere önyargılı davranmamalarını, iyi ilişkiler kurma temennisinde bulunmuşlardır.

İlişkiler ağı (Network) modelinde ekonomik ve siyasi bağlar da göz önüne alınmalıdır. Kurulan ilişki ağları, zaman içerisinde her iki ülkede farklı boyutlara da kaymaktadır. Bu çerçevede, en güzel örneği Almanya'ya göç eden Türk işçilerin kurduğu göçmen ilişkiler ağında görülür. Türkiye'den Almanya'ya göç edenlerin uyum sağlamasını kolaylaştıran, iş ve kalacak yer bulma gibi ilksel durumlara yönelik iken, günümüzde ise, hâlâ bu ilksel durumların varlığının yanında ekonomik ilişki ve Almanya siyasetinde etkin olma gibi noktalara da kaymıştır (Çağlayan, 2006). Türkiye'ye ve özellikle Gaziantep'e göç etmiş olan ve İnönü caddesinde mülakat yapılan Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin de ilk yıllarda Türkiye'de işçi olarak başlamış daha sonra iş hayatına atılmış Türkiye'de iş hayatına uyum sağlandıkları görülmüştür. Almanya örneğinde olduğu gibi bu ilişkiler ağı, Türkiye'de kalacak olan 2. 3. Kuşak Suriyelilerin Türkiye siyasetinde etkin olma gibi noktaya kayması da kaçınılmaz olacaktır.

4.1.9. Katılımcıların İş Hayatı ve Zorlukları İle İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu bölümünde Suriyelilerin Gaziantep ekonomisine uyum sağlamada karşıladıkları zorluklar, Gaziantep'in ekonomik dinamikleri ve buna ilişkin birçok ekonomik uyumu etkileyen etmenlere ilişkin bulgular elde edilmiştir.

4.1.9.1. Katılımcıların İşyeri Açma Önündeki Engeller

İnönü caddesindeki Suriyeli işletmecilere işyeri açmada karşılaştıkları zorluklar ve engeller ile ilgili sorduğumuz “Şirket açma, ticaret yapma önündeki engeller var mı, varsa ne tür engeller ile karşılanıyor, ne tür engeller ile karşılaşıyorsunuz, açıklayınız?” ve “İşyeri açtığımızda başka kimselerden yardım aldınız mı, neden açıklayınız?” sorularına verdiği cevaplar ile elde edilen ve katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Mülteci olduğumuz için kolay kolay şirket açamıyoruz burada o yüzden gerekli olan yerlerden izin alıp açtım (K31).

Şirketi izin alıp açabiliyoruz ama bu devamlı bir izin değil, bize yıllık izinler veriyorlar izinler bittikten sonra tekrar almamız gerekiyor (K34).

Türk kanunlarına göre iş yeri açmak için izin almak gerekiyor. İzin alıp şirket kurduktan sonra iş yapabiliyoruz. Maliye kaydı yapıyoruz. İzinler geç veriliyor ve bazen red edilebiliyor, çok arkadaşımız, akrabalarımız izin alamadıkları işyeri açamadılar. Benim iznim de çok geç çıktı (K25).

Belediyeden izin almak gerekiyor ve bu işlemler çok uzun sürüyor, herkese izin vermiyorlar (K10).

Suriyeli ve mülteci olduğumuz için iş yapmak için izin alıyoruz (K12).

Tüccarlık yapıyordum. Türkiye’de ticaret yapmak için sermaye ve ne iş yapacağını bilmek önemli (K1).

Hayır, hiç bir yerden yardım alamadım, her şey tek başıma halletmeye çalıştım, çok engellere karşı karşıya çıktım, bankadan hesap açma ve kredi çekme gibi kanuni işlemlere birçok engellere karşı karşıya geldim ve bu işyeri açmak için çok zorluklar ile karşılaştım (K21).

Hiç yardım alamadım, kendi kendime çabaladım ve araştırdım yaptım (K24).

Hayır, hiç bir yerden alamadım, kimse yardım etmiyor, bankalar kredi vermiyor. Türkiye’de yaşayan insanlar burada işyeri açmakla şu anda olan ülkenin kriz riskini zaten alıyorlar. Birçok şirket ve insan kendine döviz alıyor. Böyle bakınca Türkiye’de yerleşiklerin ülke içinde sabit sermaye yatırımı yapmaktansa döviz tutmayı seçmelerini anlamak zor değil. Doğrudan yabancı yatırımların yabancılardan Türkiye’de fiziki sermaye birikimini arttırmalarının da kur nedeniyle çok ucuzlamasına rağmen düşük olduğunu görüyoruz (K44).

Bir arkadaşımınla beraber ortak olarak açtık (K25).

Evet, ailemden yardım aldım ve ailemle birlikte açtım işyerimi (K13).

Arkadaşlarımdan yardım alarak açtım. Ekonomik durumum elverişli değil param az idi, arkadaşlarımdan borç alarak burayı açtım (K14).

Ailemden yardım alarak açtım (K15).

Kimseden yardım almadan kendim açtım, biraz sermayem vardı onunla açtım (K1).

İşyeri açarken bu işlerden anlayan hemşerilerimden yardım aldım (K5).

Ben ve bir arkadaşımınla beraber ortaklaşa açtık, kimseden yardım alamadık, biraz sermayemiz vardı (K6).

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin Türkiye’de işyeri açmak için önlerine çok engeller çıkmıştır. Öncelikle işyeri açmak için çalışma izinleri alınması gerekir ki bu izin de ya çok geç çıkıyor ya da çoğu zaman ret ile sonuçlanıyor. İzni çıkanlar işyeri açıyorlar ama bu seferde sermaye bulmada sıkıntı çektikleri görülmektedir. Bankalardan kredi çekemedikleri için çoğu zaman eş dost ve akrabaların verdiği borç para ile açmaya çalıştıkları görülmektedir. Bazen de buldukları bir Türk vatandaşı ile ortaklaşa işyeri açan da oluyor. Diğer bir engelde yurtiçinde seyahat etmek istediklerinde izin almaları gerekmektedir. Başka bir şehirden diğer bir şehre gitmek için gün veriliyor ve bu da iş yapan, tüccarlık yapan Suriyeliler için engel teşkil etmektedir. Kamu kurum ve kuruluşlara verilen resmi evrakların dönüşleri çok geç olması işletme sahipleri için diğer bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bütün bu engeller ile uğraşmak zorunda kalan Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler Türk işletmeciler ile rekabet edememekte ve çoğu işletmeciler kapatmak zorunda kalacaklarını ifade etmektedirler.

Göç kuramlarında İkili İşgücü Piyasası modeline göre, gelişmiş ve Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde gerek işgücü piyasasının genelinde gerekse işletme düzeyinde sermaye yoğun sektörler ile emek yoğun sektörlerin varlığına bağlı olarak ikili bir yapı bulunmaktadır. İstikrarsız istihdam koşullarının hüküm sürdüğü ikincil sektör işlerinde ise çoğu zaman göçmen işçiler niteliksiz işleri yapmaktadır ve ekonomik kriz dönemlerinde işlerine kolayca son verilebilir (Toksöz, 2006). Çalışma koşullarının ağırlığı ve işte ilerleme imkânlarının yokluğu Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin bu işleri kabul etmesine neden olur.

Ayrıca bu teoriye göre, ikincil sektördeki niteliksiz işler için yerli işçi bulamayan işverenler, kendilerini yerel hiyerarşi sıralamasını bir parçası olarak görmediklerinden düşük statülü işleri kabul etmeye hazır olan göçmenlere dönmektedir. Göçmenler, sadece ücretle motive edilebildikleri için bu ücretler kendi ülkelerine kazandıklarından daha yüksektir. Yerli işçilerin düşük statülü işlerden kaçınma isteği, belli işlerde ağırlıklı olarak göçmenlerin çalışması söz konusu olduğunda, bu işlerin statüsünü daha da düşürmektedir (Güllüoğlu, 2012). Gaziantep’e göç etmiş olan Suriyeliler ilk yıllarda yerel işverenler yanında düşük ücretler ile çalışmışlardır. Birçoğu ikincil sektör olan emek yoğun (amelelik, gündelikçi, inşaat, ağır sanayi gibi) işlerde istihdam edilmiştir. Gaziantep gibi sanayisi gelişmiş olan

kentlerde emek yoğun sektörler her zaman niteliksiz işgücüne ihtiyaç duymuşlardır. Bu durum hem Suriyeliler hem de yerel işverenler için bir avantaja dönüşmüştür.

4.1.9.2. Katılımcıların Aldıkları Maaş ve Ücretleri

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin yanlarında çalışan işçilere sorduğumuz "Türk işçilerine göre daha ucuz ücretle mi çalışıyorsunuz, Neden?" sorusuna verdiği cevaplar ile elde edilen ve katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Evet, Türk işçilerin sigortası vardır, hem sigortadan faydalanıyorlardı hem de aldıkları ücretler bizim ücretlerden daha çok, benim yabancı dil bildiğime rağmen daha az ücret alıyorum (K21).

Evet, benim az deneyimim var ve dil konusunda zayıf olduğum için daha az ücret alıyorum (K23).

Evet, daha az alıyorum, Türkçem zayıf olduğu için ve kültürel farklılıkları olduğu için daha çok düşük işlerde çalışıyoruz. Bunun için maaşlarımız daha düşük veriliyor. Türk işçiler daha fazla ücret alıyorlar (K24).

Türk işçiler daha fazla alırdı. Bu işyerini açmadan önce işçi olarak çok çalıştım ve hep düşük ücretler ile çalıştım diyebilirim, ancak gene çalışıyorduk çünkü buna mecburduk, biraz sermaye biriktirip bu işyerini açtım (K43).

Bizimki prim sistemi olduğu için herkes aynı alıyor, kim ne kadar çalışsa o kadar ücret alıyor, ama ilk yıllarda çalıştığımız işyerlerinde bize düşük ücret veriyorlardı (K44).

Kendi işimde kendi paramı kazanıyorum (K31).

Hemen hemen aynı ücreti alıyoruz. Ama daha önce Türk işçiler bizden daha yüksek ücret alıyordu. Bize düşük ücret veriliyordu, bizde mecbur olduğumuz için karnımız doysun yeter diyorduk, düşük maaşı kabul ediyorduk (K32).

Çalıştığım yerlerde bana düşük ücret veriyorlardı. Suriyeli olduğum için (K33).

Türkiye'ye ilk geldiğimde daha düşük ücret alıyordum. Mülteci olduğum için fazla ücret vermiyorlardı (K25).

Hayır, şu an onların aldığı maaşa yakın bir para alıyorum (K26).

Türk işçilerle aynı maaşı almıyoruz, onlar bizden daha fazla alıyorlar (K11).

Ben işletme sahibiyim, çalışanlarıma hak ettiği ücreti veriyorum, benim için Türk veya Suriyeli olması fark etmez (K12).

Burada çalışanlar normal ücret alıyorlar (K13).

Çalıştığım yerlerde az ücret alıyordum Suriyeli olduğum için ücreti fazla vermiyorlar (K15).

Çalıştığım yerlerde daha ucuz ücretle çalıştım mülteci olduğumuz ve muhtaç olduğumuz için mecburen ucuza çalıştık (K17).

Evet, çünkü onlar usta olarak çalışıyordu. Ben normal işçi olarak çalışıyorum (K7).

Mülteci gözünden bakıldığından ilk başta ücretler düşüktü (K8).

İnönü caddesindeki Suriyeli işletmecilerin yanlarında işçi olarak çalışan katılımcılara ücretler hakkında soruya verdiği yanıtların çoğu Türk işçilere göre daha düşük maaşla çalıştıkları görülmüştür. Bunun en önemli sebeplerden birisi de Suriyelilerin hayatlarını idame ettirmek için az da olsa maddi gelire ihtiyaç duyulduğundan dolayı düşük ücretler ile çalışmayı kabul etmişlerdir. Katılımcıların çoğu ilk yıllarda işçi olarak çalıştıkları Türk işyerlerinde hep düşük ücretler ile çalışmışlardır. Ayrıca en fazla fiziki güce dayalı olan emek yoğun işler olan inşaat, amelelik, gündelikçi, işçi, sanayi ve ağır işlerde çalışmışlardır. Ancak bunun karşılığında karın tokluğuna çalıştırılmışlardır. Yıllar geçtikçe Suriyelilerin ekonomik hayata katılımları ile kendi işyerlerini kurdukları ve işçi olarak çalışanlarda ise ücretlerinin eskisine göre iyileştiğini söylenebilir.

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin kazançları ile sorduğumuz "Aldığımız ücret veya gelirinizi sizi ne kadar tatmin ediyor, Neden?" sorusuna verdiği cevaplar ile elde edilen ve katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Aldığım ücret az ancak beni memnun ediyor, çünkü bana yetiyor aileme bakabiliyorum (K21).

Elbette, benden daha az alan ve kazanan Suriyeliler var, Allah'a şükür halimden çok memnunum (K22).

Evet, tatmin ediyor. Şimdilik bir maddi sıkıntı çekmiyorum, ilk geldiğimiz yıllarda çok zorlandık, aç kaldık, parklarda yattık. Şimdi ise çalışıyoruz, kazanabiliyoruz, ailemize bakabiliyoruz (K23).

Evet, tatmin ediyor. Kardeşlerimde çalışıyorlar o yüzden benim üstümde fazla yük yoktur (K24).

Evet, prim olduğu için benim maaşım bana yeterlidir, hem prim hem de az olsa da maaşım var (K44).

Aldığım ücret çok olmasa da bana yetiyor idare ediyorum. Ancak son iki yılda Türkiye'de ekonomik kriz olduğu için geçinmek, hayatlarımızı ve ailemizi geçindirmek biraz daha zorlaşmış durumdadır. Sadece biz Suriyeliler değil Türk işletmecilerde zor durumdadılar (K32).

Türkiye de her şey pahalı o yüzden aldığım ücret az geliyor. Aileme zor bakabiliyorum (K33).

Kazandığım para Türkiye de az Suriye de daha çok kazanıyordum (K34).

İyi olmasa da ücretim giderimi karşılıyor. Ne yapacağız az da kazansak çalışmak zorundayız. Hiç çalışmamak en kötüsüdür, şimdi ise kazanıyoruz (K35).

Çok iyi değil Türkiye ve özellikle Gaziantep çok pahalı bir şehir oldu. Bir şey alamıyoruz. Zor geçiniyoruz (K42).

Normal ama Türkiye de aldığım ücrete göre çok az çünkü hayat pahalı, Gaziantep bölgeye göre en pahalı şehir diyebilirim. Diğer şehirler buradan daha ucuz (K26).

Aldığım ücret iyi diyebilirim işsiz parasız kalmaktan iyidir (K11).

Az da olsa kendi işimi yaptığım için sıkıntı olmuyor (K14).

Çok para kazanmak istedim ama kazandığım para bana yetiyor (K17).

Çok şükür yetmeye çalışıyoruz (K18).

Az para kazanıyorum aileme yetmiyor. Türkiye 'de her şey pahalı (K1).

Yaptığım işe göre normal kazanıyorum (K2).

Kazandığım para az niye dersen Türkiye'de her şey pahalı, kiralar çok yüksek, marketlerde pahalı eşya satıyorlar. Biz ise az kazanıyoruz, Yolunu bulsam Avrupa'ya giderim (K4).

Kazandığı parayla idare etmeye çalışıyorum (K5).

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler ile yaptığımız mülakatlar sonucu katılımcıların gelirleri ile ilgili soruya, gelirlerini onlara yettiği görülmektedir. Suriyeliler Türkiye'ye göç ettikten sonra ilk yıllarda karşılaştıkları o kadar zorluklara ve sıkıntılara rağmen son yıllarda iş hayatına atılmaları ve az da olsa ekonomik gelire sahip oldukları için şu an kazandıkları onlara yeterli gelmektedir. Daha doğrusu aza kanaat getirdiklerini söyleyebiliriz. Türkiye'nin son yılda karşılaştığı ekonomik sıkıntılar ve ekonomik krizi Suriyeli işletmeciler de farkında olduklarını dile getirmişlerdir. Bunun için hiç kazanmamaktansa az da olsa bir gelire sahip olmaları kendilerine yeterli gelmektedir.

4.1.9.3. Katılımcıların İşçi Haklarından Yararlanma Durumu

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin işçi hakları ile ilgili sorduğumuz "Türk işçilerin yararlandığı işçi haklarından aynı derecede yararlanılıyor musunuz? Yararlanmıyorsanız sebeplerini açıklayınız?" sorusuna verdiği cevaplar ile elde edilen ve katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Evet, herhangi bir ayrıcalık yapılmamaktadır. Türkiye'de bazı işçi haklarından yararlanabiliyoruz, ama detaylarını pek bilmiyorum (K22).

Evet, yararlanıyor diye biliyorum. Gene de bir durum olursa Türk vatandaşları gibi haklarımızı soramıyoruz. Sıkıntı çekiyoruz, zorluklar ile karşılaşıyoruz (K30).

Tüm haklardan yararlanamıyoruz (K31).

Biz mülteciyiz bizim fazla hakkımız yok. Zorluklar ile yaşıyoruz, hakkımız Türk vatandaşların gibi yok (K32).

Ben Suriyeli olduğum için haklarım çok az. Tabi ki de Türk işçilerin yararlandığı haklardan biz aynı derecede yararlanmıyoruz. Türkiye'nin yasaları daha çok Türk işçileri koruyor. Bu normal bir durum çünkü devlet kendi vatandaşını korumalı

öncelikle. Biz yabancıyız bizim Türkler gibi işçi haklarımız yok ama gene de az da olsa işçi haklarımız var, onlardan yararlanabiliyoruz (K33).

Bütün haklarından yararlanmıyoruz. Bize geçici koruma kartı verdiler. Ama bir işyerinde Türk işçi çalışmıyorsa sadece Suriyeli çalıştırılmıyor. Türk hükümeti tarafından yasaklanmıştır. Bir iş yerinde en az bir Türk vatandaşı çalışırsa ancak ondan sonra Suriyeli çalıştırabilir (K34).

Hayır, yararlanamıyoruz geçici koruma kanuna göre fazla hak tanınmıyor, öncelik Türk işçilere verilmiştir. Türklerin yararlandıkları haklardan biz yararlanamıyoruz (K35).

Çoğunlukla yararlanamıyoruz. Türk işçiler bizden daha fazla hakka sahiptir (K42).

Türkiye de mülteci olduğumuz için ona göre sadece mülteci haklardan yararlanıyoruz. Başka haklarımız yok (K25).

Hayır yararlanmıyoruz. Mülteci olduğumuz için bu haklardan faydalanamıyoruz. Bize çalışmak için sadece geçici koruma kartı verilmiştir. Bu kartı almayanlar Türk işyerlerinde çalışamaz. Berber, oto sanayi ve diğer tüm çırak çalıştırmak isteyen Türk işlemeciler bu kartı olan sadece bir tane Suriyeliyi çalıştırabilir. Onun dışında yasaklanmıştır (K26).

Mülteci olduğumuz için yararlanamıyoruz (K15).

Hayır, sadece devletin verdiği haklardan yararlanıyoruz. O haklarda çok değil Türk işçilerin hakları gibi değil, çok az hak verilmiş bizlere, bunun için çok zor iş bulabiliyoruz. Çoğu zaman işsiz kalıyoruz (K19).

Bende çalışıyorum ama Suriyeliyim diye aynı haklardan yararlanamıyorum. Türk işçilere verilen haklar bize verilmiyor (K4).

Yararlanmıyor çünkü mülteci olduğumuz için Türk vatandaşı haklarından yararlanamıyoruz (K8).

İnönü caddesindeki Suriyeli işçi olan katılımcıların Türk işçilerin yararlandığı haklardan aynı şekilde yararlanmadığı görülmektedir. Türk hükümeti çalışmak isteyen Suriyelilere geçici koruma kartı vermiştir. Ayrıca hükümet Suriyeli işçi çalıştıracak olan

Türk işletmeciler için belli bir kota uygulaması da getirmiştir Geçici koruma kartı sahibi Suriyeliler Türk iş yerlerinde çalışmak için Suriyeli sayısı toplam personelin %10'undan fazla olamaz. Örneğin 100 kişinin çalıştığı bir işletmede sadece 10 Suriyeli işçiye çalışma izni alınabiliyor. Bu durum Suriyelilerin iş bulmalarında, istihdam sağlanmalarında büyük bir engel teşkil etmektedir. Küçük Ölçekli İşletmelerde en az 10 Türk işçi çalıştıracak ki ancak bir Suriyeli alabilsin. Küçük esnafın yanında çalıştıracak en fazla ya 3 ya da 4 işçidir. Bu durumda Suriyeli bir işçiyi alması imkânsız gözükmektedir. Bu durumda Suriyeli bir işçi alacak işletmecide kayıt dışı almak zorunda kalmaktadır, bu da kayıt dışı istihdama neden olmaktadır.

Evrensel olarak bütün yaşanan kitlesel göçlerde “*çalışma hakkı*” son derece önemlidir. Ülkemize gelen Suriyelilerin kitlesel göçü de dünyada eşi benzerine çok az rastlanmıştır. Ancak Suriyelilere verilmiş olan işçi hakları da vardır. Türkiye Uluslararası antlaşmalara taraf olması nedeniyle Suriyelilere bir takım haklar vermiştir. Türkiye'nin de taraf olduğu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 14. maddesinde her bireyin güvenli bir şekilde sığınma hakkına sahip olduğunu bildirmektedir. Türkiye'de ikamet eden Suriyeliler geçici koruma kapsamında uluslararası mevzuattan da kaynaklı birçok hak tanınmıştır. Bu haklar YUKK'ta da açıkça belirtilmiştir. Örneğin “*eğitim hizmetleri*” (m.28), “*iş piyasasına erişim hizmetleri*” (m.29), “*sosyal yardım ve hizmetler*” (m.30) ve buna benzer birçok hak verilmiştir.

4.1.9.4. Katılımcıların Yaptıkları Meslek ile ilgili Durum ve Memnuniyetleri

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin yaptıkları meslekler ile ilgili sorduğumuz "Çalıştığınız işten ve iş yerinizden memnun musunuz, açıklayınız?" ve "Hiç işten kovuldunuz mu, kovulmuşsanız ne için açıklayınız?" sorulara verdiği cevaplar ile elde edilen ve katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Evet, rahat bir şekilde para transferi dövizi yapabiliyorum, mal alma ve satmada bir sıkıntı söz konusu değildir. Bu yüzden işimden memnunum. İşimi kendim yaptığım için hiç işten kovulmadım (K21).

Elbette memnunum, işimi severek yapıyorum, küçüklüğümden beri bu meslek ile uğraşıyorum ve kendi işim olduğu için kovulma söz konusu değildir (K22).

Memnun kalmaya çalışıyorum. Mecbur çalışmak zorundayım işimden memnun olsam da olmasam da, aile geçindirmek çok zor, işyerimde bazı sıkıntılar ile karşılaşmaktayım. Daha önce işçi olarak çalıştığım işyerlerinde kovulmadım ama kendi bırakmak zorunda kalıyordum, çünkü bazen maaş az veriliyordu bazen de işler çok ağır geliyordu bu yüzden dolayı çok iş değiştirdim (K24).

Evet, memnunum. İşsiz kalmaktan iyidir. Yeter ki boş ve işsiz olmayalım ne iş olursa yaparız. Daha önce bir kaç işyerinden kovulmadım ama kendi bazı sebeplerden dolayı işten ayrılmak zorunda kaldım (K32).

Evet, çünkü bildiğim bir işi yapıyorum (K34).

Evet, kim olursa olsun insan çalıştığı yerden memnun olması gerekir ve daha önce hiç işten kovulmadım (K35).

Evet, çok şükür memnunum. Daha önce işimden atıldım, Türkçe dili yeterli olmadığı için yanlış anlaşılma oldu o yüzden beni işten kovdular (K25).

Evet, memnunum çünkü tanıdığım insanların yanında çalışıyorum. Daha önce bir çok yerden kovuldum, Türkçe dili yetersizliği yüzünden çok fark edildi ve bu yüzden artık çalışmaya gerek olmadığını söylediler (K26).

Kendi iş yerim olduğu için memnunum. Evet, başka işyerinde çalışırken kovuldum. Çünkü çok çalışıp az para aldığım için itiraz ettim o yüzden kovuldum (K15).

Evet, çalıştığım işyerlerinden memnunum patronum her konuda yardımcı oluyor. Önceden çalıştığım işyerimden kovuldum çünkü bilmediğim bir işi yapıyordum ve müşteri beni şikâyet etti özel durumdan şahsi sebeplerden dolayıydı (K16).

İnönü caddesindeki Suriyeli işletmecilerin yaptıkları meslekler ile ilgili yorumları, genellikle kendi işlerinden ve mesleklerinden memnun oldukları görülmektedir. Katılımcıların çoğu Suriye’de olan mesleğini burada da devam ettirmişlerdir. Ancak katılımcıların bazıları yaptığı işten memnun olmadığını ve ihtiyaçtan dolayı bir maddi gelire sahip olsun diye bu işi yaptıklarını belirtmişlerdir. Diğer bir konu da katılımcıların işten kovulma durumu ile ilgili durumlarıdır. Ülkelerinden savaştan dolayı Türkiye’ye göç etmiş olan Suriyelilerin çoğu ilk yıllarda iş bulmada çok sıkıntı çekmişlerdir. Çalışma izinleri olsun, dil problemleri olsun, iş bulmada olsun hep zorluklar ile karşılaşmışlardır. Bu

yüzden özellikle ilk yıllarda hem iş bulmakta zorlanmışlar hem de iş bulduğunda ise önlere dil sorunu, kültür farklılığı, mültecilik sorunu gibi birçok nedenlerden dolayı işlerini kısa sürede kaybetmişlerdir. İlk yıllarda iş bulamayan birçok Suriyeli gündelikçi, amelelik, sanayide ağır işlerde çalışmış ve parklarda, baraklarda sabahladıkları görülmüştür.

4.1.10. Katılımcıların Sosyal Uyum İle İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu bölümünde İnönü caddesinde Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin Türk toplumu ile ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1.10.1. Katılımcıların Kültürleri ile ilgili Durumları

Gaziantep İnönü caddesinde Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeler ile yapılan mülakatlar sonucu kendi kültürleri ile ilgili “Kendi kültürünüzden ödün verdiğinizizi düşünüyor musunuz, açıklayınız?” sorusuna elde edilen katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Hayır, ancak Türkiye ile Suriye kültürleri genel olarak birbirine yakındır. Elbette yabancı dil bildiğim için, yabancı şirketlere iletişimi yapıyorum, bu da Türkiye'nin ekonomisi bir katkı olduğunu düşünüyorum (K21).

Hayır, kendi kültürümü değiştiremem, burada kendi kültürümüzü yaşıyoruz (K31).

Hayır, insan öğrendiği kültürden ödün vermez vermemesi gerekir, yoksa asimilasyon olur. Biz Türkiye'de kendi örf ve adetlerimize göre yaşıyoruz, nereye gidersek bizim için aynı olacak (K32).

Yok, burada kendi kültürümü yaşarken sıkıntı yaşamıyorum bu yüzden kültürümüzden ödün vermiyoruz (K33).

Hayır, düşünmüyorum. Kendi kültürümü değiştirmem ve ödün vermem (K34).

Hayır, dünyanın neresinde olursanız olun kimse kendi kültürünü kolay kolay bırakamıyor (K35).

Hayır, kendi kültürümü seviyorum bırakamam, ödün vermem, küçüklüğümden beri babalarımızdan dedelerimizden öğrendiğimiz değerleri bırakamayız (K42).

Hayır düşünmüyorum. Kendi kültürümü de burada yaşıyorum (K25).

Hayır, düşünmüyorum. Nerde olursam olayım kendi kültürümü yaşarım (K26).

Hayır, kültürler genel olarak birbirine yakın (K18).

Çok değil, kültürler benzer biz mülteci olduğumuzdan buradaki kültüre ayak uydurmaya çalışıyoruz (K9).

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin Türkiye'ye geldikleri günden beri kendi örf ve adetlerine göre yaşamlarını sürdürdükleri görülmektedir. Katılımcıların işyerlerinde sattıkları ürünler, yaptıkları yöresel yemekler hep kendi kültürlerini yansıtmaktadır. Bu konuda hem devletin hem de Türk halkının gösterdiği hoşgörü göz ardı edilemez. Hükümetin çıkardığı kanunlar, uyguladığı politikalar göçmenlerin asimilasyonu değil de göçmenlerin topluma uyum üzerine olduğu aşıkardır. Diğer taraftan Türk halkı içinde yaşayan Suriyeliler Türk halkı tarafından baskı altında kalmayıp rahat bir şekilde örf ve adetlerini yaşadıkları görülmektedir. Ancak olumsuz olaylar da yaşandığı görülmektedir. Olan bu olumsuz durumlar daha çok kişisel düzeyde yaşanmıştır. Örnek verilecek olursa, Gaziantep şehir merkezinde Suriyeli sığınmacının maddi sıkıntı yüzünden ev sahibine kirasını ödemediği için yaşanmış bazı tartışmalar, yerel halk ile sığınmacı çocukların kavgası sonucu büyüklerinde karıştığı tartışmalar, maddi durumu iyi olmadığı için hırsızlık, dilencilik olayları gibi kişisel düzeyde kalan olaylar, bu tartışmalara örnektir.

Toplumsal uyum yeniden kültürlenme ile değil, birlikte barış içinde yaşamak mümkün olursa başarılabilir. Göç sonucu farklı toplumların birbirine karışması ile sürecin iyi yönetilmesi son derece önem arz etmektedir. Toplumsal uyumun sağlanması içinde öncelikle ekonomik uyum sağlanması gerekmektedir. Suriyelilerin ekonomik hayata karışması, üretime katkı sağlamaları, işgücü eksikliği giderilmeleri toplum tarafında da hoş karşılanacaktır. Ancak devletin burada yapacağı politikalar, Suriyelilere bakışı da göz ardı edilmemelidir. Asimilasyon politikalarına gitmemeli, Suriyelilerin kültürel, dinsel, örf ve adetlerine, anadillerine karşı hoş görülmesi bir politika geliştirilmelidir.

4.2. Küçük Ölçekli Türk İşletmeciler İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu bölümünde, Gaziantep Şahinbey İnönü caddesinde Küçük Ölçekli Türk İşletmeciler ile yapılan mülakatlar sonucu elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.2.1. Türk Katılımcıların Suriyeli İşletmeciler Hakkındaki Görüşleri

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Türk İşletmecilere sorduğumuz "Suriyelilerle beraber aynı caddede olmaktan memnun musunuz?" sorusuna verdiği cevaplar ile elde edilen ve katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Evet, benim ile ilgili bir problem yok ben alışverişime bakarım, birlikte uyum içindeyiz (K10).

Hayır, değilim düzenimizi bozdular (K9).

Evet, aramızda şimdiye kadar hiçbir sıkıntı çıkmamış, hepimiz insanız, o Suriyeliymiş, o Türk'müş bizim dinimizde olmaz hepimiz Allah'a şükür Müslümanız bu topraklarda birlikte yaşamaktan gayet memnunuz, birliğimizi bozmak isteyenler var asla müsaade etmemeliyiz. Müslümanlık penceresinden bakarsak hiçbir sorunumuz olmayacaktır. Ancak ırkçılık üzerine odaklanırsak olmaz bu, aramızda kavga gürültü bitmez. Suriyelilerde bizim kardeşimiz ekmeğimizi bölmeye razıyız, onlarda kendi çaplarında işyeri açmış rızıklarının peşinden koşuyorlar (K6).

Hayır, memnun değilim, geldiklerinden beri düzen bırakmadılar, nereye gitsen Suriyeliyi görürsün, burada özellikle bu caddede Türk vatandaşı kalmak işyeri açmak istemiyor, çünkü kendileri her sektöre girmiş ve kendilerinden alışveriş yapıyorlar. Bizimde işlerimizi etkiliyor haliyle (K4).

Hayır değilim. Buraya geldikten sonra işlerim eskisine göre düşüş yaşandı. Çoğu kendi tanıdıklarından alışveriş yapıyorlar zaten (K2).

Evet, çünkü onlar da insan evleri yıkılmış, ülkeleri iç savaşta kalacak yerleri olmadığı için buraya gelmişler, bizde Ensari olma kimliğimiz sebebiyle onlara yardım ettik şuan burada kalmaktan memnunuz. Ancak bazı Suriyeliler ile sıkıntılar yaşandı diye bunu tüm Suriyelilere mal etmek olmaz (K1).

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Türk İşletmecilere Suriyeli işletmeciler hakkındaki düşünceleri sorulduğunda, Türk işletmecilerin bazıları Suriyelilerden memnun olmadıklarını, işlerini ellerinde aldıkları, düzeni bozdukları, yasadışı çalıştıkları, vergi ödemedikleri, SGK'sız işçi çalıştırdıkları için haksız rekabete ve kayıt dışı istihdama sebebiyet verdiklerini dile getirmişlerdir. Bu sayılan nedenlerden dolayı Suriyeli işletmecilerden memnun

olmadıklarını belirtmişlerdir. Diğer Türk işletmeciler ise, konuya daha çok insani ve Müslümanlık boyutuyla baktıkları için Suriyelileri Muhacir olarak gördükleri, yurtlarından ayrılmak zorunda kaldıkları ve kardeş olarak gördüklerinden bir sıkıntı çıkmadığını ve memnun kaldıklarını belirtmişlerdir.

4.2.2. Türk İşletmeciler ile Suriyeli Vatandaşların İlişkileri

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Türk İşletmecilere sorduğumuz " Suriyeliler sizden alış veriş yapıyor mu?" sorusuna verdiği cevaplar ile elde edilen ve katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Evet, yapıyorlar ama çoğunluğu kendi tanıdıklarına veya Suriyelilere gidip alışveriş yapıyor (K1).

Evet, ama çok azı geliyor, kendi Suriyelilerden alışveriş yapıyorlar (K2).

Evet, birlikte alışveriş yapıyoruz, ben onlara telefon satıyorum, telefon arızalarını yapıp ve telefon aksesuarlarını satıyorum. Birçok Suriyeli müşterim var hepsinden memnunum ödemelerinde sıkıntı çıkardıklarını görmedim (K3).

Hayır, kendi çevrelerine gidiyorlar (K4).

Hayır, kendileri dükkân açtı oralara gidiyorlar artık (K5).

Yapanda var yapmayanda var bu kişisel bir tercihtir. İsteyen gelir, isteyen gelmez. Kendi vatandaşlarımızdan da gelen oluyor gelmeyen oluyor. Kismetimizde ne varsa odur (K6).

Artık yapmıyorlar ilk zamanlarda oluyordu. Çok azı alıyor, kazandıkları anca karın tokluğuna yetiyor, gelip altın alacak güçleri genellikle olmuyor. Olanda vardı artık şimdi yok başka yerlerden alıyorlar ya da tanıdıklarının yanında alışveriş yapıyorlar (K8).

Hayır, yapmıyorlar her şeyin dükkânını açtılar. İlk geldiği yıldan beri ilk "tatlıcı" dükkânını açtılar, kendi açtıkları dükkânlarından alışveriş yapıyorlar. Birbirlerini koruyorlar, dışarıdan çok az alışveriş yapıyorlar. Kendi yaptıkları yöresel tatlılar kendi vatandaşları tarafından daha çok tercih ediliyor (K9).

Evet, çok şükür benim işlerim iyi, Suriyeli de Türk de benden alışveriş yapıyorlar (K10).

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Türk İşletmecilere “Suriyeliler ile ilişkileri ve kendilerinden alışveriş yapıyorlar mı?” sorulduğunda Türk işletmecilerin çoğu, Suriyeliler daha çok kendi tanıdıklarına, akrabalarına gidip alışveriş ettiklerini, kendilerini korudukları, kendi aralarında iş yaptıkları, kendi yaptıkları yemekler, tatlılar kendi örf adetlerine göre yaptıkları ve kendi vatandaşlarına hitap etmesi nedeniyle Türk işletmecilerden alışveriş yapmadıklarını belirtmişlerdir. Ancak bazı Türk işletmeciler ise Suriyelilerin kendilerinden alışveriş yaptıkları ve ilişkilerinin iyi olduğunu belirtmişlerdir.

4.2.3. Türk Katılımcılara Göre Suriyeli İşletmecilerin İnönü Caddesini Seçme Nedenleri

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Türk İşletmecilere sorduğumuz "Neden Suriyeliler en çok İnönü caddesinde işyeri açtılar?" sorusuna verdiği cevaplar ile elde edilen ve katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Eskiden beri ilk İranlılar caddesiydi savaştan sonra Suriyeliler geldi bu bölgede yine Arap nüfustan dolayı yoğunlaşma oldu. Bu cadde Gaziantep'in merkezi konumunda buradan şehrin her tarafına rahatlıkla gidebilirsiniz. Her yere dolmuş seferleri olduğu için bu caddeyi tercih etmiş olabilirler. Bir de burada işyeri kiralari diğer bölgelere göre daha ucuz, Suriyeliler de maddi sıkıntıdan dolayı ucuz yerleri tercih ettiklerini görüyoruz (K1).

Önceden de beri bu cadde Araplara yönelik olduğundan, öncesinde zaten İranlılara yönelik işyerleri açılmıştır. Suriyeliler de gelip aynı şekilde bu caddede işyeri açmaya başladılar (K2).

Genelde bu bölgede ikametgâh ettiklerinden, Bu bölgede hem ev kiralari hem de dükkân kiralari ortalama bir seviyede. Ne çok yüksek ne de çok düşük. Evlerde bu bölgede daha çok müstakil evler olduğu için kiralari ucuz oluyor, dükkânlarda gördüğün gibi metrekare bazında küçük dükkânlar 40-50 metrekare ya var ya yok ondan da dükkân kiralari diğer semtlere göre daha uygun. Bide burası merkez bir cadde tüm şehir içi otobüsleri ve dolmuşları buradan geçiyor bu da bir avantaj sağlıyor onlar için (K3).

Önceden beri Araplar Caddesi olarak bilindiğinden, önceden İran, Suriye, Mısır veya Arap coğrafyasında gelenler ilk bu caddeye geliyorlardı. Daha çok İranlılar gelmekteydi. Ancak 2011 sonrası Suriye karışınca Suriyelilerin çoğunluk kısmı sınıra yakın şehirlere yerleştiler. Hatay, Kilis, Şanlıurfa ve Gaziantep gibi sınıra yakın olan şehirler. Gaziantep çevre illere göre daha gelişmiş ekonomik bakımdan daha ileri olduğu için Antep'e gelen daha çok oldu ve bunlar burada işyerleri açmaya başladılar, İnönü caddesi de Antep'in merkezinde olan bir cadde olmasıyla ve tarihten beri burası Arap caddesi olarak bilinmesi Suriyelilerin çoğu burada işyeri açmasına neden oldu. Aslında Antep'in diğer bölgelerinde de çok Suriyeli var, maddi açıdan orta dereceli bölgelerinde (K4).

Bunun birçok sebebi olabilir, ilkin Araplar önceden beri bu caddede yoğunlaştığından ve bu caddeye hâkim olmaları gelebilir. Merkezi bir cadde, tabii ki buradaki yaşam standartları düşük olması da etken olabilir. İbrahimli gibi bir yerde hem ev hem de dükkân kiralari çok yüksek ve Suriyelilere hitap etmiyor, savaştan kaçmış bizim ülkeye sığınmış ellerinde yeterince bir sermaye yok, kazandıklarıyla anca küçük bir esnaf dükkânı açabilmişler bunda da en cazip yerde merkezi bir yerde olan İnönü caddesi gelmektedir (K6).

İlk geldiklerinde bu çevreye yerleştiklerinden olabilir. 2011 den sonra Suriye'den gelen ilk Suriyeliler bu bölgede ev kiraladılar, ev kiraladıklarından sonra ilk önceleri bizim yanlarımızda çırak olarak çalışmaya başladılar, giderek sermaye sahibi olunca da kendileri işyeri açmaya başladılar. İnönü Caddesi de hem kalabalık olması hem de kendi nüfuslarının burada daha çok olmasından dolayı burada işyeri açmaya neden olduğunu söyleyebiliriz. Giderek tüm sektörlerle dağıldığını görmekteyiz, böyle giderse artık bizler işsiz kalıp onların yanında çırak olmaya başlayacağız (K9).

Yani genel olarak önceden burası Arapların bölgesi olarak bilindiğinden ilk geldiklerinde buradaki otellerde kaldılar sonra da birçoğu başka bölgelere yerleşip gittiler. Ancak İnönü caddesinde de kalan çok. Buranın esnafına, iş hayatına ve ekonomik hayatına alıştılar (K10).

İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Türk İşletmecilere Suriyelilerin niçin İnönü caddesini tercih ettikleri sorulduğunda, Türk işletmecilerin cevabı, İnönü caddesinin eskiden beri Arap coğrafyasının uğrak yerlerinin başında gelmesi, eski yıllarda da İran'dan gelen

turistler ilk bu caddeye uğramaları, caddenin kentin merkezi durumunda olması, bu cadde etrafındaki semtlerde ev kiraların orta ve düşük düzeyde olduğu, İnönü caddesindeki işyeri kiraların orta düzeyde olması, Gaziantep'in merkezinde olması Suriyeli işletmecileri buraya çekmiştir. İlk gelen Suriyeliler İnönü caddesindeki otellerin uygun olması nedeniyle bu otellerde konakladılar. Zaman geçtikçe bu çevreye, bu semte alışan Suriyeliler burada işyeri açmaya başladılar. İşyeri açan Suriyeliler bu caddeye yakın yerlerde ev kiraladılar.

İlişkiler Ağı (Network) Teorisine göre; göçmenlerin, yeni yerleştikleri ülkelerde, göçmenler ile yerel halk arasında kurdukları ortak ve tarihsel köken, akrabalık ve dostluğa dayanan bağlantıları kullanarak ilişkiler ağı oluşturduğu ve bu ilişkiler ağı sayesinde göçmenlerin birbirlerine yardımcı olurken bir çeşit sosyal sermaye oluşturdukları kabul edilmektedir. Suriyeli işletmecilerin Gaziantep İnönü caddesine yerleşme nedenleri arasında eskiden beri bu caddenin Arap coğrafyasından ve İran'dan gelenlerin uğrak yerlerinin başında gelmesidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

5.1. Bulguların Teorik Kuram Çerçevesinde Tartışması

Bu çalışmada, 2011 yılından sonra Arap Baharının etkisiyle Suriye’de iç karışıklıktan ve iç savaştan dolayı ülkesinden göç etmek zorunda kalıp Gaziantep’e yerleşen ve kentin ekonomik hayatına uyum sağlamaya çalışan Suriyeli işletmecilerin ekonomik uyumunu incelemektedir. Çalışmada, Gaziantep ilinin merkez Şahinbey ilçesine bağlı olan İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin ve Küçük Ölçekli Türk İşletmecilerin ekonomik uyum ile ilgili düşünce, fikir ve gözlemleri “Örnek Olay Yöntemi” ile “Derinlemesine Mülakat” ve “Gözlem” teknikleriyle veriler ilk kaynaktan alınmıştır. Çalışmaya başlamadan önce konu ile ilgili literatür taraması yapılmış, ancak Gaziantep’te Suriyelilerin ekonomik uyumunu araştıran herhangi bir kaynak bulunmamıştır. Bu nedenle yapılan bu çalışma alanyazında ve akademik çalışmalarda ilk olma özelliğini taşımaktadır.

Konu ile ilgili literatür araştırması yapılırken, çalışmaların çoğu Suriyelilerin Türkiye’ye olan ekonomik etkileri konusunu işledikleri görülmüştür. Yapılan akademik çalışmalarından bazıları şu şekildedir:

Koçak ve Terzi’nin (2012) yılında “Türkiye’deki Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri” çalışmaları, Kaya, (2016) “Suriyeli Mültecilerin Türk İşgücü Piyasasına Etkileri” çalışması, Öztürk ve Çoltu (2016), “Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri” çalışmaları, Altundeğer ve Yılmaz (2016), “İç Savaştan Bölgesel İstikrarsızlığa: Suriye Krizinin Türkiye’ye Faturası” yaptıkları çalışmaları, Erdoğan ve Ünver’in birlikte yaptığı “Türk İş Dünyasının Türkiye’deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri” akademik çalışmaları ve Yıldız (2017), “Suriyelilerin Türkiye Ekonomisine Kayıt Dışı İstihdama Etkileri ve Bunun Yansıması Olarak Türkiye’ye Maliyetleri Üzerine Bir İnceleme” yaptığı çalışmada görüldüğü gibi Türkiye’nin genelinde yapılmış ve çalışmaların genelinde Suriyelilerin Türkiye’ye olan ekonomik etkileri araştırılmıştır.

Demirhan ve Aslan’ın (2015) “Türkiye’nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. Birey ve Toplum” yaptığı çalışmalarında, Murat Erdoğan (2014), “Perceptions of Syrians in Turkey (Türkiye’deki Suriyelilerin Algıları)” ve “Syrians in Turkey: Social Acceptance and

Integration (Türkiye’deki Suriyeliler: Sosyal Kabul ve Entegrasyon)” çalışmasında, Kemal Kirişçi (2014) ise “Syrian Refugees and Turkey’s Challenges: Going Beyond Hospitality (Suriyeli Mülteciler ve Türkiye’nin Sorunları: Misafirperverliğin Ötesinde)” isimli eserinde ve Aslan, Bozgeyik ve Alancıoğlu’nun (2016) yaptığı “Göçün Ekonomik Ve Toplumsal Yansımaları: Gaziantep’teki Suriyeli Göçmenler Örneği” çalışmaları da Suriyelilerin toplumsal, sosyal uyumlarını ve Suriyelilerin sorunlarını ele almışlardır.

Akademik alanda yapılan bu çalışmalara bakıldığında yerelde Suriyelilerin ekonomik uyumu ile çalışma yapılmadığı görülmüş ve yapılan bu çalışmada bu eksiklik doldurulmak istenmiştir. Yerelde Gaziantep İnönü caddesinde bulunan Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin ekonomik uyumunu “Örnek Olay Yöntemi” ile yapılmıştır. Ülkemizde ilk defa, Suriyelilerin uyumunun incelenmesi açısından önemli olan “Örnek Olay Yöntemi” kullanıldığından; bu araştırma, Suriyeli uyumuyla ilgili bundan sonra yapılacak çalışmalara rehber olacaktır.

Akademik alanda görülen diğer bir eksiklik de göç ile ilgili çoğu çalışmaların sadece kavramsal çerçevede ele alınması, kuramsal çerçeveye yer verilmemesi ya da çok azı yer verilmesidir. Bu çalışmada ise Suriyelilerin ekonomik uyumunu hem kavramsal çerçevede hem de kuramsal çerçeve açısından ele almıştır Kuramsal çerçeve olarak göçmen ilişkiler (Network) ağı kuramı ve ikili işgücü piyasası kuramına göre değerlendirmelerde bulunulmuştur.

İlişkiler Ağı (Network) Teorisine göre; göçmenlerin, yeni yerleştikleri ülkelerde, göçmenler ile yerel halk arasında kurdukları ortak köken, akrabalık ve dostluğa dayanan bağlantıları kullanarak ilişkiler ağı oluşturduğu ve bu ilişkiler ağı sayesinde göçmenlerin birbirlerine yardımcı olurken bir çeşit sosyal sermaye oluşturdukları kabul edilmektedir. Suriyelilerin Gaziantep’e yerleşme nedenleri arasında arkadaş tavsiyesinin etkili olmasında, Güllüpnar’ın (2012) belirttiği gibi, göçmenlerin (Suriyelilerin) göç ettiği toplum içerisinde akraba, arkadaş ve hemşeri ilişkilerini kullanmaları, yeniden oluşturmak zorunda olacakları toplumsallaşmanın yaratacağı stresi azaltmak istemelerinden kaynaklanmaktadır.

Suriyeliler, ev sahibi topluma alışma sürecinde kendilerinden önce oraya yerleşen akraba, arkadaş ve hemşerilerinden yardım alırlar, onların bilgi ve deneyimlerinden yararlanmaya çalışırlar. Bu süreçte yeni ve eski göçmenler arasında dayanışma artar. Akraba, arkadaş ve hemşericilik bağıyla oluşturulan sosyal bağlantılar, göçmenlerin faydalandıkları

önemli bir sosyal sermayedir. Oluşturulan bu sosyal ağlar, göçmenlere yeni çevrelerine uyum sağlamada oldukça yardımcı olur, ekonomik ve sosyal hayata uyumlarını kolaylaştırır.

Suriyeliler Gaziantep'e özellikle göç ettikleri yıl yıllarda akraba, dost ve tanıdıkların evinde misafir kaldıkları görülmüştür. Ancak daha sonraki yıllarda Suriye iç savaşın uzaması ve bir sonuca ulaşmaması devamında göç hareketlerini hızlandırdığı görülmüştür. İlk gelen Suriyeliler az çok Gaziantep'i tanımaları, iş hayatına atılmaları ve arkadaş – dost edinmeleri devamında gelen ikinci ve üçüncü göç dalgasının da Gaziantep'e gelmesine neden olmuştur. Bu durum, Network ilişkiler ağ kuramını da desteklemektedir. İkinci ve üçüncü göç dalgasıyla gelen Suriyeliler ilk gelenlere göre uyum sağlamaları daha kolay olmuştur.

Bu çalışmada yapılan diğer bir veri toplama araçlarından birisi de gözlem tekniğinin kullanılması idi. Yapılan gözlem raporları şu şekildedir:

İnönü caddesinde yapılan mülakat ve gözlemler sonucu Suriyeli işletmeciler işyeri açmak için birçok zorluk ile karşıladıkları gözlemlenmiştir. İşyeri açmak için resmi evrakların alınması uzun bir süre bekletilmekte ve çoğu zaman olumsuz bir şekilde sonuçlanmaktadır. İşyeri için izin alanlar vergi ödemeleri belirsiz durumdadır. Devlet tarafından tam bir denetim söz konusu değildir. Bu durum, Suriyelilerin kaçak mal alıp satmalarına, SGK'sız işçi çalışmalarına, vergilerin ödenmemelerine, kayıt dışı istihdama ve haksız rekabete yol açtığı gözlemlenmiştir. Bu durumu gören Küçük Ölçekli Türk İşletmeciler Suriyelilere karşı olumsuz düşüncelere sebebiyet vermektedir. Suriyeliler ile alışveriş yapmamalarına, iyi ilişkiler kurmamalarına ve diğer birçok sorunlar ile karşılaşmalarına neden olmaktadır. (Gözlem Raporu 2, 2019).

İnönü Caddesindeki yeme – içme gibi hizmete dayalı Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler ile mülakat yapıldığı esnada gözlemlenen diğer bir sorun hijyen durumudur. Suriyeliler hijyen konusuna önem vermedikleri gözlemlenmiştir. Yiyecekler açık bir şekilde bırakıldığı, ustaların eldiven ve bone takmadıkları, masalar tam temizlenmedikleri, mutfakta hijyenlik kurallarına uyulmadıkları gözlemlenmiştir. Bu durum, Türk vatandaşların çoğunu bu gibi işletmeleri tercih etmemesine, iyi ilişkiler kurmamalarına sebebiyet vermektedir. Bu nedenle Türk vatandaşlarına hitap etmediği sürece Suriyeliler ekonomik ve sosyal uyum sağlayamayacakları aşikârdır. Ayrıca bu işletmeler belli bir denetimden de geçmediği açıktır (Gözlem Raporu 1, 2019).

İşyeri açan Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin hedef kitlesinin gene Suriyeliler olmasıdır. Bu da paralel ya da gettolaşmış bir toplumun oluşabileceğine yönelik bir endişe yaratmaktadır. Suriyeliler Gaziantep'te kendi Suriyeli işletmelerinden alışveriş etmesi, kendi tanıdıklarıyla gezmeleri, Türk toplumuna karışmamaları ve kendi aralarında kendi dillerini kullanmaları toplumsal uyumları için olumsuz yönde etkilemektedir. Bu yüzden Suriyelilere acil bir plan ve program dâhilinde Türkçe dilini öğretmek gerekmektedir. Türkçeyi konuşan Suriyelilerin daha rahat bir şekilde işyerini döndürdüğü ve yerel halk ile iletişim kurabildiği görülmektedir (Gözlem Raporu 3, 2019).

İnönü caddesindeki Suriyeli işletmeciler ile yaptığımız mülakatlar sonucunda, Suriyeliler ekonomik hayata dâhil olmak istemekte ancak birçok zorlukla karşıladıklarını dile getirmişlerdir. İşyeri açmak isteyen Suriyeliler yasal olarak çalışma izinleri hükümet tarafından yasalarla düzenlenmiştir. Ancak Suriyeliler için gerçek hayatta bu izinleri almak o kadar da kolay olmamaktadır. Çalışma izni almak için öncelikle geçici koruma statüsünde olması gerekmektedir. Ve bu Suriyeliler geçici koruma kartı verilmektedir. Bu kart ile ancak çalışma iznine başvurulabilmektedir. Başvuruda istenilen belgeler ise Türk işletmecilere göre daha farklı ve daha zordur. Sonuçlar çok geç açıklanmakta ve çoğu başvurular kabul edilmemektedir. Başvurusu kabul edilenler ise 1 yıllık çalışma izni verilmekte süresi dolanlar tekrardan başvuru yapmak zorunda kalmaktadır. Bu nedenle çoğu Suriyeli için kayıt dışı çalışmak kendilerine daha cazip gelmektedir.

Çalışma izni başvuru sürecinden sonra izin alan Suriyeliler ancak işyeri açabilmektedirler. İşyeri açan Suriyeliler bu seferde özellikle dil dezavantajıyla, niteliksiz, kalifiye elemanı olmadan, SGK'sız ve Vergi ödemelerinde sıkıntı çekmektedirler. Ayrıca Suriyeliler bankalar ile sorunlar yaşamaktadır. Bir iki banka dışındaki diğer bankalar Suriyelilere hesap açmamaktadır. Türkiye'de bankalar aynı mevzuata tabi olmalarına rağmen neden hesap açmak istemedikleri Suriyeliler tarafından anlaşılammakta ve bu konuda çok sıkıntılar çekmektedirler. Bunlardan en önemlisi ekonomik sorunlardır. Hesap açma olmadığından dolayı Suriyeliler sürekli yanlarında nakit taşımak zorunda kalmaktadırlar. Para transferleri önemli bir sorun haline gelmektedir. Bu durumda güvenlik sorunlarına yol açmaktadır (Gözlem Raporu 2, 2019).

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Gaziantep ilinin sahip olduğu ekonomik potansiyel yerel halkın yanında göçmenler ve yabancılar bile iş kurma, şirket açma, hizmet sektöründe istihdam ve diğer birçok sektörde istihdam için birçok fırsat barındırmaktadır. Bu nedenle 2011 yılından şu ana kadar Gaziantep'e göç etmiş olan Suriyeliler ekonomik hayata dâhil olmaları zor olmamıştır. Sadece Gaziantep şehir merkezinde Suriyeli sayısının Türkiye'de ki birçok il merkez nüfusunu geçtiği yapılan kayıtlarda görülmüştür. Suriyeli vatandaşlarının bir iş yeri açmak isterse yeteri kadar pazar payının ve fırsatların olduğunu açıkça fark edilebilmektedir. Gaziantep'in merkezi İnönü caddesinde ve çarşısında Suriyelilere ait işyerleri, dükkânlar, lokantalar, pastaneler ve her türlü hizmet veren işyerleri görülmektedir. Suriyelilerin açtıkları işyerleri belli bir eğitim gerekmediği mesleki yeterliliğin düşük olduğu esnaf kesimini oluşturmaktadır.

Bu araştırma kapsamında, Gaziantep'te yaşamakta olan ve İnönü caddesinde Küçük Ölçekli İşletme açan Suriyeliler ile birçok mülakat yapıp ve araştırmalarda bulunulmuştur. Araştırmanın bulguları göstermektedir ki, maddi varlıklarını büyük ölçüde ülkelerinde bırakan Suriyeliler Gaziantep şehrine göç ettiği ilk yıllarda ve bugün dâhil birçok sıkıntılar çekmektedirler. İlk yıllarda Suriyeliler Türk Hükümeti tarafından misafir gözüyle bakılmış ve çoğu Suriyeliyi kurulan çadır kentlere yerleştirmiştir. Çadır kentte kalmak istemeyen veya yer bulamayan Suriyeliler ilk yıllarda halkın, sivil toplum örgütlerin, hayırseverlerin yaptığı yardımlar ile hayatlarına devam etmişlerdir. İlk yıllarda dil sorunu dezavantajıyla iş bulamamış veya işyeri açamamışlardır. Hükümetin de Suriyelilerin çalışma izinleri, ikamet izinleri, statülerini daha belirlememiş olması ve henüz yeterli seviyede düzenlemeler yapılmamış olması Suriyelilerin daha zor şartlar altında hayatlarını geçirmelerine neden olmuştur. Suriye'deki iç savaşın uzaması ile Suriyelilerin ülkemizde kalıcı olmaları anlaşılınca Türk Hükümeti Suriyelilere yönelik düzenlemelere hız vermiştir. Bu süre zarfında da Suriyeliler dil sorununu da az da olsa aşmaya başlamışlardır. Türkçeyi öğrenen Suriyeliler ilk yıllarda Türk şirketlerinde iş bulmaya başlamış ve daha sonraki yıllarda kendileri işyerleri açmaya başladıkları görülmüştür.

6.1.1. Araştırmaya Katılanların Mesleki Hayata Uyumlarına İlişkin Sonuçlar

Bu çalışmada, İnönü caddesinde Küçük Ölçekli İşyeri açan Suriyelilerin meslekleri ile ilgili mülakat ve gözlemler sonucu elde ettiğimiz sonuçlar şu şekildedir:

Gaziantep'te yerel yönetimlerin açtığı mesleki kurslar, mesleki eğitimler sonucu binlerce Suriyeli işletmeci ve İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler Türk ekonomik hayatına adapte oldukları görülmektedir. Bir yandan da açılan dil kurslarıyla da dil sorunu da çözülmüş durumdadır.

İnönü caddesinde yaptığımız gözlem ve mülakatlar sonucu birçok Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin resmi çalışma izinlerinin olduğu görülmektedir. Ancak çalışma izni başvurusunda bulunmuş yüzlerce Suriyeli de çalışma izinleri ya daha çıkmamış ya da ret cevabı almıştır. Bu nedenle birçok Suriyeli işletmeci resmi çalışma izni ve işyeri açma şartlarını yerine getirmeden, piyasada çalışmakta olduğu ortaya çıkmıştır. Bu da, kayıt dışı istihdam demektir. Bu durum her ne kadar Suriyelilerin geçimi ve alışkın oldukları mamül ve hizmetleri almaları noktasında önemli olsa da, devlete ödenmesi gereken vergiyi ödemedikleri için, yasal açıdan sorun teşkil etmektedir. Küçük Ölçekli Türk esnafı da, vergi ödemeyen Suriyeli işletmelerin kendi karşılarında rekabet etme açısından daha güçlü hale geldikleri için devletin bu konuda daha hassas davranması gerektiğini belirtmekte ve hoşnutsuzluğunu dile getirmektedir.

İnönü caddesindeki katılımcıların meslekleri ile ilgili üniversite okumadıkları daha çok ya küçüklükten beri yaptıkları mesleği icra ediyorlar ya da Gaziantep yerelinde belediyelerin açtıkları kurslara gidip meslek öğrenmişlerdir. Bu kurs ve eğitimler sayesinde birçok Suriyeli mesleki yeterliliğe sahip olmasıyla işyerleri açmışlardır. Bu şekilde ekonomik hayata atıldıkları ve ticarete başladıkları söylenebilir.

Katılımcılar çalıştığı işyerlerinde daha çok kendi işyerleri olduğu için sabah erkenden gelip işyerlerini açıp akşama kadar bazen de gecelere kadar açık tutuyorlar. Bu yüzden kendi işleri dışında ek iş yapamamakta ve ek gelir sağlayamamaktalar.

6.1.2. Araştırmaya Katılanların Ekonomik Hayata Uyumlarına İlişkin Sonuçlar

Bu çalışmada, İnönü caddesinde Küçük Ölçekli İşyeri açan Suriyelilerin ekonomik uyum ile ilgili mülakat ve gözlemler sonucu elde ettiğimiz sonuçlar şu şekildedir:

Türkiye, Suriyelilerin ekonomik uyumu konusunda biraz geç kalsa da yıldan yıla birçok alanda adım atılmaya başlanmıştır. İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin yaptığı ticari faaliyetler, Türk esnafı ve Türk vatandaşları ile ilişkileri sonucu Türk ekonomisine, Türk toplumuna uyum sağlamaya başladıkları görülmektedir.

Ekonomik uyumun sağlanması öncelikle insan ilişkisine bağlıdır. Suriyeli katılımcıların da Türk vatandaşları ile ilişkileri, Türklerin onlardan alışveriş yapma durumları araştırılmıştır. Araştırma sonucu Suriyelilerin açtığı işyerlerinin yerel halk tarafından çok az tercih edildiği görülmüştür. Bu da “dışlanmışlık hissini” Suriyeliler arasında tetiklemektedir. En ufak toplumsal bir olay olduğunda ise bu işyerleri hedef haline gelebilmektedir. Bunun çözümü için STK ile yerel yönetimlerin çift taraflı uyum ve algı çalışmalarına ağırlık vermelerinden geçmektedir.

STK ve yerel yönetimler yanında Türk hükümetinin ekonomik uyum politikaları yaparken dikkat etmesi gereken husus, yapacağı ekonomik ve uyum politikalarında yerel halk ile Suriyeli arasındaki hassas dengeyi göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Suriyelilerin kamu kurum ve kuruluşlara rahat bir şekilde ulaşabilmesi ve Suriyeli işgücünü, istihdamını resmi ekonomiye dâhil etmesi için şu an ki düzeyden daha çok çalışması gerekmektedir.

Diğer bir durum ise İnönü caddesindeki Suriyeli işletmeciler ile yanlarında çalıştırdıkları Türk işçi ilişkileridir. Hem Suriyeliler hem de Türk işçiler birbirlerine hoşgörülü davrandıkları sürece yanlarında bir sorun çıkmamaktadır. Ancak özellikle Suriyelilere karşı Türk işletmecilerin bir önyargısı söz konusudur. Türk işletmecilerin bazıları Suriyelilerin Türkiye’ye gelmesi ile işlerini iyi gitmediğini, eskisi gibi gelirlerinin olmadığı ve ellerindeki işlerin Suriyeliler aldığını belirtmişlerdir. Ayrıca Suriyelileri yükselen fiyatlar konusunda suçladığı da görülmüştür. Özellikle de ev kiraların yükselmesini Suriyelilere bağlamaktadırlar.

İNönü caddesindeki Suriyeli işletmeciler genellikle resmi izin ile açtıkları işletmelerinde vergi primlerini ödüyorlar, ancak yanlarında çalıştıkları işçilerin SGK primlerini ödemediği zorluk ve sıkıntı çektikleri görülmüştür. Çünkü bir işveren için asgari ücretle çalışan bir işçinin SGK ve maaş maliyeti yaklaşık 3.000 TL’dir. Küçük Ölçekli işveren bu yükü kaldıramadığı için kayıt dışı istihdama yönelmektedir. Ya da işyerinde tek başına çalışmaktadır. Ayrıca katılımcıların %61,4’ü de iş sağlığı ve güvenliği kanunundan haberdar olmadığını söylemişlerdir.

6.1.3. Araştırmaya Katılanların Toplumsal Hayata Uyumlarına İlişkin Sonuçlar

Bu çalışmada, İnönü caddesinde Küçük Ölçekli İşyeri açan Suriyelilerin toplumsal hayata uyumları ile ilgili mülakat ve gözlemler sonucu elde ettiğimiz sonuçlar şu şekildedir:

Toplumsal uyumun en önemli aktörlerinden olan toplumlar hassas, kırılabilir yapıya sahiptirler. Bir bireyin yaptığı yanlış tüm toplumu etkileyebilmekte ve kelebek etkisi yaratabilmektedir. Bu etki en son Arap toplumlarında görülmüştür. Ürdünlü bir gencin nasıl kendini yakmasıyla sadece Ürdün’de değil tüm Arap toplumlarını etkilediğine tüm dünya şahit olmuştur. Tüm toplumlar gibi Türk toplumu da hassas bir yapıya sahiptir. Suriyelilerin Türkiye’ye göç etmesinden en çok etkilenen Türk toplumu olmuştur. Türk toplumu kendisine yabancı, farklı dili konuşan, farklı örf adetlere sahip olan, farklı kültüre sahip olan 3,5 milyon Suriyeliyi kendi içine alıp kültürlerini benimsenmesi, örf-adetlerine hoşgörülü davranması uzun ve zahmetli bir süreç gerektirmektedir. Suriyelilerin Türk toplumuna karışıp adapte olması kolay değildir.

Her iki toplumda birbirine uyum sağlamak ve birbirlerini kabul etmek zorundadır. Bunu doku nakli gibi düşünürsek, doku nakli yapıldığında hem dokunun nakil eden kişiye uyması hem de kişinin dokuyu kabul etmesi gerekmektedir. Göç sonucunda da göç eden mültecilerin de hem yerel halk tarafından kabul edilmesi hem de mültecilerin de toplum ile uyumu son derece önem arz etmektedir. Toplumsal uyum ilkesinde dikkat edilmesi gereken “asimilasyon” sorunudur. Entegrasyon, asimilasyondan farklı bir kavramdır. Entegrasyon, mültecilerin kültürüne, örf- adetlerine dokunulmadan yeni kültürler ile kaynaşmadır.

Mülteci kitlesi ideolojik, etnik ve dinsel olarak homojen yapıda olmayabilir, ancak göç ettiği ülkede tüm gruplar aynı ölçüde saygı gösterilmesi, onlara karşı ayrımcılık yapılmaması ve eşit fırsatlar verilmesi gerekmektedir. Bu ilkede önce devlet-hükümet ve sonrasında da topluma büyük sorumluluklar düşmektedir.

Devletin Suriyelilerin toplumsal hayata uyumu için birçok yasal düzenlemelere gitmiştir. 2013’te Suriyelilere verilen “geçici koruma statüsü” ile Suriyelilerin ikamet edileceği süreler düzenlenmiş ve önceden 8 yıl olan bu süre sınırı kaldırılmış, iş hayatlarına dair düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca uzun süre kalmak isteyen Suriyeliler için vatandaş olma süreci önem arz etmektedir. Türkiye’de bulunan 3,5 milyon Suriyelinin de Türk toplumuna uyumu için birçok çalışmalar da devlet eliyle, yasal düzenlemeler ve kanunlar ile yapılmaktadır.

Toplumsal uyum sağlamanın yanında belli başlı konularda problemler de çıkmaktadır. Bu problemlerin ilki Gaziantep'te Suriyelilerin etki ettiği düşünüldüğü kiraların artışıdır. Ancak Gaziantep'te kiraların artışı iki nedene bağlıdır. Birincisi kentin bölgede çekim merkezi olmasıyla çevre illerden gelen iç göç sonucu konut arzının talebi karşılayamadığı için kira ve konut fiyatları artmasına neden olmaktadır. Bunun önlenmesi için de Gaziantep büyükşehir belediyesi ile TOKİ ortaklaşa yaptıkları yeni konutların inşa etmeye başlamış olmasıyla ücretler asgari seviyeye inmiştir. İkincisi de Türkiye genelinde inşaat malların maliyetlerinin Gaziantep'te de artışa neden olmasıdır.

Suriyelilerin diğer bir sorunu da Gaziantep ilinde gettolaşmaya ve mekânsal ayrışmaya gitmesidir. Suriyeliler Gaziantep'in belli başlı birkaç mahallesinde toplanmışlardır. Bu hem Suriyelilerin ötekileştirme hissine kapılmasına neden olmakta hem de en ufak bir toplumsal olayda bu mahallelere saldırılar olma ihtimalini yükseltmektedir. Bunun önlenmesi için devletin uyum politikaları çerçevesinde çözümler üretmesi gerekmektedir. Bunun örnekleri dünyada Finlandiya ve Danimarka en güzel şekilde yapmaktadırlar.

Başka bir toplumsal sorun da ülkemizde huzurun bozulmasını isteyen çevrelerce ortaya atılan yalan haberlerdir. Örneğin, ülkesi için savaşmayanların başka ülkelere göç edilmemesi, savaştan kaçanların korkaklıkla, ürkeklikle suçlanması, Suriyelilerin devletten maaş alması, Türkiye'deki özel üniversitelerde bedava okutulması, sınavsız üniversitelere girilmesi, yüksek miktarlarda burs almaları gibi yalan haberler toplumda huzursuzluğa yol açmaktadır. Bilerek yapılan bu tür yalan haberlere Türk toplumu olarak dikkat etmek gerekir. Gerçeğini araştırmadan doğrudan Suriyelileri suçlamak, nefret duymak toplumsal olaylara sebebiyet vermektedir. Bu tür olumsuz durumların oluşması uyum politikaların tam anlamıyla yerine getirememek, yapılan bu kadar uğraşların ve harcamaların boşuna gitmesine neden olacaktır. Ayrıca Türkiye'de ve Gaziantep yerelinde Suriyelilere duyulan öfkenin ekonomik hayatı da olumsuz etkileyecektir. Son aylarda basında çıkan Suriyelilere karşı ayaklanan halkın olaylara duyarlı olması ve soğukkanlılıkla bakması gerekir. Uyum süreci karşılıklı iletişim ile mümkün olabilir, bu yüzden yerel halk Suriyelileri "ötekileştirici" söylemlerinden uzak tutmalı, Suriyelileri bir yük olarak görmekten ziyade ekonomik hayata nasıl bir katkı sağlayacağına bakılmalıdır.

6.1.4. Araştırmaya Katılanların İş Hayatındaki Zorluklara İlişkin Sonuçlar

Bu çalışmada, İnönü caddesinde Küçük Ölçekli İşyeri açan Suriyelilerin iş hayatındaki zorluklar ile ilgili mülakat ve gözlemler sonucu elde ettiğimiz sonuçlar şu şekildedir:

Gaziantep merkez İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilere ait işyerleri, dükkânları, lokantaları, pastaneleri ve diğer işyerleri belli bir eğitim gerekemediği mesleki yeterliliğin düşük olduğu esnaf kesimini oluşturmaktadır. Bu işyerlerine gelen müşterilerin çoğunu da gene Suriyeliler oluşturduğu ve az da olsa Türk toplumunda buralarda alışveriş yaptıkları görülmektedir. Bu durum ekonomik uyum için çok gerekli olması sebebiyle de sürdürülmelidir. Ancak Suriyelilerin açtığı işyerlerinde belli başlı sorunların yaşandığıdır. Bu sorunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

İlki, İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin şehir merkezlerinde açtığı işyerlerinin yerel halk tarafından çok az tercih edilmesidir. Bu da “dışlanmışlık hissini” Suriyeliler arasında tetiklemektedir. En ufak toplumsal bir olay olduğunda ise bu Suriyeli işletmeciler hedef haline gelebilmektedir. Bunun çözümü için STK ile yerel yönetimlerin çift taraflı entegrasyon ve algı çalışmalarına ağırlık vermelerinden geçmektedir.

İkinci durum dil sorunudur. İnönü caddesinde işyeri açan Suriyelilerin hedef kitlesinin gene Suriyeli olması ekonomik ve sosyal uyum önündeki bir engel teşkil etmektedir. Türkçe bilmemeleri ve daha çok Suriyelilerin alışık olduğu mamullerin satılması Türk tüketici açısından pek tercih edilmemelerine neden olmaktadır. Bu da paralel ya da gettolaşmış bir toplumun oluşabileceğine yönelik bir endişe yaratmaktadır. Bu yüzden Suriyelilerin acil bir şekilde Türkçeyi öğrenmeleri gerekmektedir. Türkçeyi konuşan Suriyelilerin daha rahat bir şekilde işyerini döndürdüğü ve yerel halk ile iletişim kurabildiği görülmektedir.

Üçüncü durum işyeri açmak isteyen Suriyeliler için çalışma izinlerinin ya çok geç çıkması ya da çoğu Suriyeliye ret cevabı verilmesidir. Bu nedenle Suriyeli işyerini açmamakta veya kayıt dışı açmaktadır. İşyeri açan işletmecilerinde resmi evrakları kamu kurum ve kuruluşlardan gelmesi çok uzun zaman sonra sonuçlanıyor. Kamu Kurum ve Kuruluşlarında çeşitli nedenlerden kaynaklı aksamalar, gecikmeler, bürokratik engellemeler bulunmaktadır.

Sayılan bu problemler dışında Türk toplumu ile Suriyeliler özellikle Gaziantep yerelinde birlikte uyum içinde yaşadıkları görülmektedir. Gaziantep'te fiziki güce dayalı hizmet sektörü, inşaat, sanayi, inşaat, makine araç-gereç gibi ağır işlerde ki işçi boşluğunu, eleman yetersizliğini Suriyeliler doldurmuşlardır. Ayrıca sermaye sahibi Suriyeliler de açtıkları

işyerlerinde, fabrikalarda hem Türk vatandaşını hem de Suriyeli vatandaşın istihdamına katkı sağlamaktadırlar. Suriyeli vatandaşların Türkiye’de ortak olduğu yaklaşık 5.000 yakın şirket bulunmaktadır. Bu da Suriyelilerin Türk ekonomisine uyum sağladıklarını gösteriyor. İlk başlarda ekonomik hayata uyum sağlamayan Suriyeliler kayıt dışı istihdama neden olurken yıllar geçtikçe Türk ekonomisine ve ticarete uyum sağlayan Suriyeliler artık kayıt altına alınmış ve kayıt dışı istihdam oranı düşürülmüştür.

6.2. Öneriler

- Hükümetin Suriyeliler veya mülteciler ile ilgili çıkaracağı kanunlarda, yapacağı politikalarda yerel halk ile Suriyeli veya mülteciler arasındaki hassas dengeyi göz ardı edilmemesi,
- İşyeri açmak isteyen, ticaret yapmak isteyen Suriyeliler kamu kurum ve kuruluşlara rahat bir şekilde ulaşabilmesi, varsa evrak, dilekçe vb. yazışmaların önündeki engellerin kaldırılması, Suriyelilerin ekonomik uyumu için ticari engellerin kaldırılması, teşvikler verilmesi, bankalardan krediler verilebilmenin önü açılması gibi politikaların yapılması,
- Tam bir uyumun sağlanabilmesi için geçici koruma statüsünden, yardım yapmaktan ve misafir gözüyle bakmaktan öteye geçilmesi ve acil olarak uyum politikalarını hayata geçirilmesi, ekonomik ve toplumsal uyum politikalarını geliştirmek, hayata geçirmek için pilot bölge seçilmesi ve Suriyelilerin uyumunu gerçekleştirilmesi,
- İşverenlerin çocuk olan Suriyelileri çalıştırılmaması, çalışanların da günlük azami saat dışında çalıştırılmaması ya da çalıştırılırsa da mesai ücretlerinin ödenmesi,
- Emek piyasasında Suriyelileri tehdit olarak görmek yerine ekonomik uyumun sağlanması için uzun vadede plan ve programlar yapmak. Suriyelilerin iş dünyasına, ekonomik hayata girmek ekonomik uyum sağlanması için öncelikle en büyük sorunlardan biri olan dil sorununu çözmek, niteliksiz ve ucuz işgücü dezavantajlarını fırsata döndürmek için meslek edindirme kurslarına, girişimcilik eğitimlerine vb. faaliyetlere katılmak ve kayıt dışı istihdam önlemek için SGK’lı olarak çalışılmalı, vergilerden kaçınılmamalı,

- Yerel yönetimler, Kamu kurum kuruluşlar, Valilikler, Kaymakamlıklar mültecilere yönelik seminer, konferans, toplantılar yapılması, kurslar açılıp ekonomik hayata yönelik derslerin verilmesi,
- İŞKUR ve KOSGEB gibi kuruluşların Suriyelilere meslek edinme kursları verilmesi ve kurs süresince belli miktarlarda ücret verilmesi, kurstan sonra da iş hayatına yerleştirilmesine yardım edilmesi,
- Okullaştırma oranını artırılmalı mevcut oranın yükseltilmesi,
- Psikolojik destek ve yardımın yapılması,
- Uyum süreci karşılıklı iletişim ile mümkün olabilir, bu yüzden yerel halk Suriyelileri “ötekileştirici” söylemlerden uzak durmalı, Suriyelileri bir yük olarak görmekten ziyade ekonomik hayata nasıl bir katkı sağlayacak ona bakılmalıdır. Yerel halkın Suriyelilere yönelik önyargının ortadan kalkması, ırkçı söylemlerden uzak durulması, kulaktan dolma bilgilere inanılmaması, gerçek olan bilgilerin araştırılması, Gerçeği bilmeden Suriyelilere yönelik bilgi kirliliğe inanılmaması ve toplumla iç içe geçmiş milyonlarca Suriyelinin toplum nezdinde kabullenmesi.

KAYNAKÇA

(AFAD), A. v. (2014). *Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri, Kardeş Topraklarındaki Misafirlik*. Ankara: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme. (1951, Ocak 1). *Cenevre Sözleşmesi*.

İskan Kanunu. (2006, Eylül 26). 46(26301).

Türk Vatandaşlığı Kanunu. (2009, Haziran 12). 48(27256).

http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-istatistikleri_363_378. (2017, Aralık 14). Aralık 14, 2017 tarihinde www.goc.gov.tr: www.goc.gov.tr adresinden alındı

www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf. (2018, Aralık 7). www.goc.gov.tr: www.goc.gov.tr adresinden alınmıştır

www.goc.gov.tr/files/files/iltica_goc.pdf. (2018, Eylül 10). Eylül 10, 2018 tarihinde www.goc.gov.tr: www.goc.gov.tr adresinden alındı

www.goc.gov.tr/icerik/goc-terminolojisi_363_381. (2018, Ağustos 8). Ağustos 8, 2018 tarihinde www.goc.gov.tr: www.goc.gov.tr adresinden alındı

(2019). *Gözlem Raporu 1*. Gaziantep, İnönü Caddesi.

(2019). *Gözlem Raporu 2*. Gaziantep, İnönü Caddesi.

(2019). *Gözlem Raporu 3*. Gaziantep, İnönü Caddesi.

http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik. (2019, 27). 27, 2019 tarihinde www.goc.gov.tr: www.goc.gov.tr adresinden alındı

www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik. (2019, Nisan 26). Nisan 26, 2019 tarihinde www.goc.gov.tr: www.goc.gov.tr adresinden alındı

Abadan - Unat, N. (2006). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulusötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Ağır, O. ve Sezik, M. (2015). Suriye'den Türkiye'ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları. *Birey ve Toplum*, 5(9), 95 - 123.

- Akgül, A., Kaptı, A. ve Demir, O. Ö. (2015). Göç ve Kamu Politikaları: Suriye Krizi Üzerine Bir Analiz. *The Global A Journal of Policy and Strategy*, 1(2), 1 - 22.
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme. *Göç Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 58 - 83.
- Altundeğer, N. ve Yılmaz, E. M. (2016). İç Savaştan Bölgesel İstikrarsızlığa: Suriye Krizinin Türkiye'ye Faturası. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 289 - 301.
- Arslan, İ., Bozgeyik, Y. ve Alancıoğlu, E. (2016). Göçün Ekonomik ve Toplumsal Yansımaları. *İlahiyat Akademik Dergisi*, 129 - 148.
- Aytaçlı, B. (2012). Durum Çalışmasına Ayrıntılı Bir Bakış. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 - 9.
- Canyurt, D. (2015). Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mülteciler: Türkiye'de Riskler. *Akademik Bakış Dergisi, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E- Dergisi* (48), 127 - 146.
- Cingöz, İ. (2018). *Türkiye Suriye İlişkilerinin Dönüşümü- Arap Baharı ve Hatay Faktörü*. Ankara: Yade Akademik.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*(17), 67 - 91.
- Çapan, F. ve Güvenç, B. (2017, Aralık 4). Kavimler Göçü ve Batı Roma İmparatorluğunun Çöküşü. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 6(18), 629 - 640.
- Çiçekli, B. (2009). Göç Terimler Sözlüğü. *Uluslararası Göç Hukuku*. Uluslararası Göç Örgütü.
- Dinçer, O. B., Federici, V., Karaca, S., Kirişçi, K. ve Çarmıklı-Özmenek, E. (2013, Kasım). Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye; Sonu Gelmeyen Misafirlik. *BROOKINGS ENSTİTÜSÜ ve ULUSLARARASI STRATEJİK ARAŞTIRMALAR KURUMU (USAK)*.
- Dizman, O. A. (2012, Ağustos). Geçici Koruma Politikası ve Türkiye'ye Sığınan Suriyeliler. *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Değerlendirme Notu*.

- Dizman, O. A. (2012, 7). Geçici Koruma Politikası ve Türkiye'ye Sığınan Suriyeliler. *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Değerlendirme Notu*.
- Düzkaya, H. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyonu ve İstihdam Politikaları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, M. M. (2014, 12). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi - HUGO Yayınları.
- Erdoğan, M. M. ve Ünver, C. (2015). *Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri*. Ankara: Türkiye İşveren Sendikası Konfederasyonu.
- Gaziantep Ortak Akıl Raporu. (2014). *Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Gaziantep.
- Göç Araştırmalar Dergisi. (2016). 2015 Türkiye Göç Raporu. *Göç Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 129-186.
- Göç Yönetimi Uyum Çalıştayı. Göç Yönetimi Uyum Çalıştayı. *T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*. uyumiletisim@goc.gov.tr.
- Güllüpnar, F. (2012). Göç Olgusunun Ekonomi - Politigi ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 53 - 85.
- Hak - İş Konfederasyonu. (2017). *Sosyal Entegrasyon Rehberi*. Ankara: Hak - İş Konfederasyonu Yayınları.
- Kahraman, F. ve Nizam, Ö. K. (2016). Mültecilik Hallerini Mekan Üzerinden Okumak: Gaziantep Örneğinde Türkiyelilerin Gözünde Suriyeli Kent MÜltecileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 808 - 825.
- Kaleli - Yılmaz, G. (2014). Durum Çalışması. M. Metin içinde, *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (s. 261 - 285). Ankara: Pegem Akademi.
- Kap, D. (2014, Aralık). Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları. *Akademik Perspektif*. Marmara Üniversitesi.

- Karasu, M. A. (2016). Şanlıurfa'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Kentle Uyum Sorunu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 995 - 1014.
- Kaya, İ. ve Yılmaz, E. E. (2015). *Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu: Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri*. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA).
- Kaya, S. (2016, Ocak - Şubat). Suriyeli Mültecilerin Türk İşgücü Piyasasına Etkileri. *Ar-Ge Bülten*.
- Kaypak, Ş. ve Bimay, M. (2016). Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo - Kültürel Etkileri: Batman Örneği. *Yaşar Bilimler Dergisi*, 6(1), 84 -110.
- Kirişçi, K. (2014, 6). Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye'nin Suriyeli Mülteciler Sınava. *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu & Brokings Entstitüsü*.
- Koç, M., Görücü, İ. ve Akbıyık, N. (2015). Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam. *Birey ve Toplum*, 5(9), 63 - 93.
- Köklü, N. (1994). Örnek Olay Çalışma Metotları. 27(2), 771 - 779.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. ve Taylor, J. (2014). Uluslararası Göç Kuramlarının Bir Değerlendirmesi. *Göç Dergisi*, 11 - 46.
- Neccar, M. Suriye'den Türkiye'ye Göç: Nedenler, Sonuçlar ve Umutlar. *İlahiyat Akademi Dergisi*, 185- 198.
- Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM). (2013). *Suriye'nin Kuzeyindeki Çatışmalar ve Olası Etkileri*. Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Oytun, O. ve Gündoğar, S. Ş. (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkisi*. Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM).
- Özdemir, G. (2017). Demokratikleşme Kavramı Bağlamında Arap Demokratikleşmesine İlişkin Bir Değerlendirme. *TESAM Akademik Dergisi*, 9 - 54.

- Özkarlı, F. (2014). Suriye'den Türkiye'ye Göç ve Suriyelilerin Enformel İstihdamı: Mardin Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, S. ve Çoltu, S. (2016). Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 188 - 198.
- Paksoy, H. M., Koçarlan, H., Kılınç, E. ve Tunç, A. (2015). Suriyelilerin Ekonomik Etkisi: Kilis İli Örneği. *Birey ve Toplum*, 5(9), 143 - 173.
- Pandır, M., Efe, İ. ve Paksoy, A. F. (2015). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi. *Marmara İletişim Dergisi*, 1 - 26.
- Piorre, M. J. (1979). *Migrant Labor in Industrial Societies*. Cambridge University Press. Cambridge University Press.
- Reçber, K. ve Ayhan, V. (2013). Türkiye İle Suriye Arasındaki Krizinin Hatay Bölgesi Üzerindeki Etkileri. *Alternatif Politika*, 5(3), 324 - 340.
- Sandal, E. K., Hançerkıran, M. ve Tıraş, M. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler ve Gaziantep İlindeki Yansımaları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 461 - 483.
- Saygın, S. ve Hasta, D. (2018). Göç, Kültürleşme ve Uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 302 - 323.
- Sönmez, M. E. (2016). Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Şehrindeki Mekânsal Dağılışı ve Geleceği. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, (s. 392 - 400). Ankara.
- Sönmez, M. E. ve Adıgüzel, F. (2017). Türkiye'de Suriyeli Sığınmacı Algısı: Gaziantep Şehri Örneği. *Gaziantep University of Social Sciences*, 797 - 807.
- Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 419 - 426.
- Şahin, S., Atasoy, B. ve Somyürek, S. (2010). Öğretmen Eğitiminde Örnek Olay Yöntemi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 253 - 277.

- T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2013). *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları*. Ankara: Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- Taşçı, F. (2009). Bir Sosyal Politika Sorunu Olarak Göç. *Kamu - İş*, 10(4), 177 - 204.
- TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu. (2018). *Göç ve Uyum Raporu*. Ankara: TBMM.
- Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Toplu, R. (2014). *Göç Analiz Raporu*. İstanbul: Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 29 - 63.
- Tümtaş, M. S. ve Ergün, C. (2016). Göçün Toplumsal ve Mekansal Yapı Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1347 - 1359.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2019, Nisan 15). sozluk.gov.tr/. Nisan 15, 2019 tarihinde sozluk.gov.tr/: <http://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Türk Tabipler Birliği (TTB). (2016). *Savaş, Göç ve Sağlık*. Ankara: Türk Tabipler Birliği.
- Türker, D. ve Yıldız, A. (2015). Göçmenlerde Sosyo - Psikolojik Entegrasyon Analizi. 23 - 34.
- Ulutaş, U., Kanat, K. B. ve Acun, C. (2015, Mart). Sınırları Aşan Kriz Suriye. *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA)*(120).
- United Naiton High Commisioner for Relugees. (2015). *Evaluation of UNHCR's Emergengy Response to the influx of Syrian Refugees into Turkey*. UNHCR Evaluatin Service.
- Uzun, A. (2015). Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 107 - 120.
- Vural, R. A. ve Cenkseven, F. (2005). Eğitim Araştırmalarında Örnek Olay (Vaka) Çalışmaları: Tanımı, Türleri, Aşamaları ve Raporlaştırılması. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 126 - 139.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK). (2013, Nisan 4). Geçici Koruma Yönetmeliği. Ankara.

Yaman, A. (2016). Suriyeli Sosyal Sermayenin İnşası ve Yeniden Üretim Sürecinin Sivil Toplum ve Ekonomik Hayat Alanlarında İncelenmesi. *Göç Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 94 - 127.

Yıldız, A. (2017). Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık. *Göç Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 36 - 67.

Yıldız, T. (2017). Suriyelilerin Türkiye Ekonomisine Kayıt Dışı İstihdama Etkileri ve Bunun Yansıması Olarak Türkiye'ye Maliyetleri Üzerine Bir İnceleme. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 30 - 46.

EKLER

EK 1: Gözlem Raporları

Gözlem Raporu 1, Hijyenlik ve Temizlik ile İlgili Gözlemler (Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler, İnönü Caddesi, Şahinbey Gaziantep, Mart – Haziran 2019) :

Bu çalışmada, yapılan gözlemler sonucu İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler ait işyerlerinin belli bir denetimden geçip geçmediğidir. Özellikle lokanta, pasta hane, kafe, fırın gibi yeme içmeye yönelik işyerleri temizlik ve hijyen bakımından denetlenmesinde sorunlar yaşanmaktadır. Mülakatlar esnasında yeme – içme yönelik olan çoğu Suriyeli işletmecilerin hijyene ve temizliğe önem verilmediği gözlemlenmiştir. İşyerinde çalışan ustalar eldiven ve bone takmadıkları, açıkta yiyecek bıraktıkları, masaların tam temizlenmemesi, mutfakta temizlik kurallarına uyulmadığı, ekmekler açık bir şekilde bırakıldığı ve servis edildiği gözlemlenmiştir.

Suriyeli işyerlerinde gerekli ve uygun yerlerde yeterli sayıda temiz, sağlam ve çalışır durumda el yıkama evyeleri bulunmadığı, yemek ve gıda işlemlerinde kullanılan bıçak, çatal, kaşıklar el yıkama evyelerinde yıkandığı, El yıkama ve hijyenik el kurutma için gerekli olan malzemelerin bulundurulmadığı gözlemlenmiştir. Atıklar gıda maddelerinin bulunduğu mekânlarda yığılmalara meydan vermekte ve atıklar üzerleri örtülebilen kaplar içinde çöp poşeti vb. maddelerin içinde olmadığı, atık kapların kapağı sıkıca kapatılmamış olduğu gözlemlenmiştir. İkinci durum ise bazı Suriyeli işletmeciler sadece Suriyelilere hitap eden ürünler satmaları Türk vatandaşlarına hitap eden ve damak tatlarına uygun çok az ürünün satmalarıdır. Bu sebeplerden dolayı Türk vatandaşları bu yerleri tercih etmiyorlar. Bu durum iki toplum ilişkilerini olumsuz etkiliyor.

İlaçlama işlemleri, Sağlık Bakanlığı tarafından izin verilen kimyasallarla ve Sağlık Bakanlığı'nca yayımlanan mevzuat hükümleri doğrultusunda yapılmalı ve Sağlık Bakanlığı tarafından kullanımına izin verilmiş, gıda sanayisine uygun deterjan, kimyasal ve dezenfektanlar kullanılması gerektiğini söylemesine rağmen böyle uygulamalardan haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir.

Gözlem Raporu 2, Kayıt dışı istihdam, İşsizlik ve İşletme ile İlgili Gözlemler (Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler, İnönü Caddesi, Şahinbey Gaziantep, Mart – Haziran 2019):

Bu çalışmada, yapılan gözlemler sonucu İnönü caddesindeki Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler ait işyerlerinde sattıkları malların kaçak olup olmamasıdır. Bilindiği gibi Gaziantep ili Suriye sınırına yakın olduğundan sınırdan kaçak yollar ile ülkemize getirilen malların Suriyelilere ait iş yerlerinde satılması daha rahat ve kolaydır. Bu da vergilerin ödenmemesi anlamına gelmektedir. Ülkemizin en büyük gelir kaynağı olan vergilerin alınmaması da kamu harcamaların aksamasına neden olmakta ve Suriyelilere zaten yeteri kadar ekonomik yardımda bulunan Türkiye'yi zor durumda bırakmaktadır.

Kayıt ve izin evrakların verilmemesi, mevzuattaki eksiklikler yüzünden Suriyelilerin kaçak bir şekilde çalışmalarına yol açmaktadır. 2011 yılında göçün başlamasıyla sadece 200-300 bin civarında Suriyelinin Türkiye'ye gelmesi bekleniyordu. Buna yakın rakamlar kırmızı çizgi olarak defalarca dile getirildi. Ancak 2-3 yıl gibi kısa süre içinde Suriyelilerin sayısı 3-3,5 milyon kişiye ulaşması, gelen nüfusun çok az bir kısmının kalifiye olması ortaya çıkan sorunların çözümünü zorlaştırdığını gözlemlenmiştir. Gaziantep'te binlerce Suriyeli girişimcinin işlettiği işletme olduğu tahmin edilmektedir. Bunların bir kısmı şirket, bir kısmı Küçük Ölçekli işletme biçimindedir. Bu işletmelerin resmi izinleri verilmiş ve vergi kaydı yapılmıştır, ancak sonrası belirsiz durumdadır. Ayrıca Suriyeli işletmecilerden istenen belgeler ile yerli girişimcilerden istenen belgeler aynı değildir. Haksız rekabet yaratabilecek uygulamalardan kaçınılması gerekmektedir. Aksayan mevzuatların, Suriyelilere burada kalabilme seçeneği sunacak biçimde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu seçenekler sunulmadığı veya az sunulduğu için Suriyeliler kaçak olarak çalışmak zorunda kalmaktadırlar.

Türkiye daha kendi işsizlik sorunlarını çözmüş değildir. Gaziantep genelinde de bir işsizlik söz konusudur. 2011 yılı sonrası Suriye'den gelenler, ücret karşılığı çalışmak durumunda olan yoksul kesim ve beraberinde sermayesini getiren ve burada iş kuran veya kurmaya çalışan sermayedarlar olmak üzere iki gruba ayrılabilir. Gaziantep'e gelen Suriyelilerin ise yoksul kesimden oluşu zaten kentte olan işsizlik sorununu daha da artırmıştır.

Suriyeliler bankalar ile sorunlar yaşamaktadır. Bir iki banka haricindeki diğer bankalar Suriyelilere hesap açmamaktadır. Türkiye'de bankalar aynı mevzuata tabi olmalarına rağmen neden hesap açmak istemedikleri Suriyeliler tarafından anlaşılammakta ve bu konuda çok

sıkıntılar çekmektedirler. Bunlardan en önemlisi ekonomik sorunlardır. Hesap açma olmadığından dolayı Suriyeliler sürekli yanlarında nakit taşımak zorunda kalmaktadırlar. Para transferi önemli bir sorun haline gelmektedir. Bu da güvenlik sorunlarına yol açmaktadır. Suriyeli işletmecilerin çoğunun çalışma izinleri olmadığından dolayı Suriyeli işçi istihdam edememekte veya kaçak olarak istihdam etmek zorunda kalmaktadır. Yeni çıkan yasalarda firmalara belirli bir oranda Suriyeli işçi çalıştırma kotası verilmesi ayrı bir sıkıntı yaratmaktadır. Tarım, inşaat, sanayi gibi emek yoğun alanlarda yaşanan güvencesiz, düşük ücrete dayalı, iş güvenliğinden yoksun, sürekli olmayan (mevsimlik) istihdam koşulları Suriyeliler açısından gözlemlenen diğer problemlerdir.

Gözlem Raporu 3, Suriyelilerin Dil ve Toplumsal İlişkiler ile İlgili Gözlemler (Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmeciler, İnönü Caddesi, Şahinbey Gaziantep, Mart – Haziran 2019):

İşyeri açan Küçük Ölçekli Suriyeli İşletmecilerin hedef kitlesinin gene Suriyeliler olmasıdır. Türkçe bilmeleri ve daha çok Suriyelilerin alışık olduğu mamullerin satılması Türk tüketici açısından pek tercih edilmemelerine neden olmaktadır. Bu da paralel ya da gettolaşmış bir toplumun oluşabileceğine yönelik bir endişe yaratmaktadır. Bu yüzden Suriyelilere acil bir plan ve program dâhilinde Türkçeyi öğrenmeleri gerekmektedir. Türkçeyi konuşan Suriyelilerin daha rahat bir şekilde işyerini döndürdüğü ve yerel halk ile iletişim kurabildiği görülmektedir.

Türk toplumuyla iyi kaynaşamayan ve uyum sağlamayan bazı Suriyeliler ile ilgili problemler çıktığı gözlemlenmiştir. Örneğin haberlerde ve sosyal medyada çıkan bazı Suriyeliler ile ilgili olumsuz olaylar tüm Suriyelileri hedef haline getirebilir. Toplumların hassas olduğu bir durum ise olayların daha da büyümesine neden olabilmektedir. Her iki toplum içinde çıkan bazı provokatörlerin her iki toplumu birbirine düşürmeyi çoğu zaman başardıkları gözlemlenmiştir. Toplumda oluşan nefret ve kin başka olayların fitilini ateşleyebilir.

Suriyelilerde görülen diğer bir sıkıntılı durum ise belli bir semte, mahalleye veya bölgeye toplandıklarıdır. Bu durum gettolaşmaya yol açmaktadır. Bir semtte Suriyelilerin nüfusu Türk nüfusunu geçmişse o bölge artık Suriyeliler mahallesi, Suriyeliler çarşısı, Suriyeliler semti gibi halk arasında “ötekileştirici” isimler takılmasına neden olduğu gözlemlenmiştir.

EK 2: Fotoğraflar

İnönü Caddesi Suriyeli işletmecilere ait işyerleri, Mart-Haziran 2019

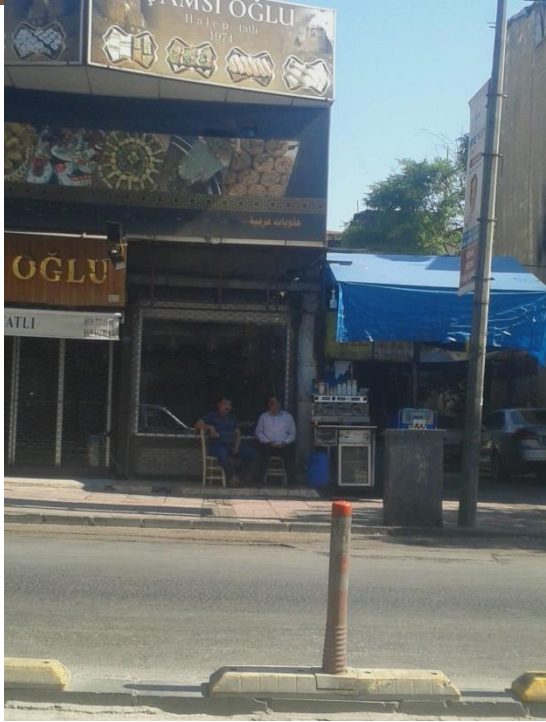

Suriyeli İşletmecilere ait ürünler, Şam tatlıları, İnönü Caddesi, Mart- 2019

İnönü Caddesi, Türk vatandaşlara ait kiralık dükkan ilanı, hem Türkçe hem de Arapça olarak yazılması, Mart - 2019

Inönü Caddesi, Suriyeli vatandaşların Suriyeli İşyerlerinden alışveriş yapmaları, Nisan 2019

EK:3 ETİK KURUL FORMU

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ETİK KURUL KARARI

Tarih: 12.03.2019

No: 2019/22

Çalışmanın Türü:	Yüksek Lisans Tezi
Konu:	Anket Uygulama
Başlık:	"Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Ekonomik Uyumu (2011-2019):Gaziantep Örneği (İnönü Caddesi)"
Yürütücü / Danışman:	Doç. Dr. Emel TOPÇU
Yazar:	Mehmet Veli KOYUNÇU
Karar:	Olumlu

Prof. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK
Eğitim Fak./Etik Kurul Başkanı

Prof. Dr. Ömer ÖZKAN
Hukuk Fak. / Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY
Eğitim Fak. / Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Osman Tolga ARICAK
İİSB Fak. / Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Mazlum ÇELİK
İİSB Fak. / Etik Kurul Üyesi

Doç. Dr. Şaziye-Senem BAŞGÜL
İİSB Fak. / Etik Kurul Üyesi

Doç. Dr. Ahmet KESER
İİSB Fak. / Etik Kurul Üyesi